

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET
BAĞIMLILIĞI VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gulara RZAYEVA

İstanbul

Mayıs-2021

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET BAĞIMLILIĞI
VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gulara RZAYEVA

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ

İstanbul

Mayıs-2021

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Engin Deniz

Üye: Doç. Dr. İbrahim Taş

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem Demir Çelebi

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Prof. Dr. Ali Güneş

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Gulara Rzayeva

ÖN SÖZ

Yeni ve daha akademik araştırma açısından bir çok boşluğu olan, gün geçtikçe daha da genişlenen problemlili internet kullanımının özellikle, Türkiyede kişilik özellikleriyle ilişkisi açısından çok az incelenmesi konu seçimini daha da tetikledi. İnternet hayatımızın her alanına nüfuz etmiş durumda. Hayatımıza bir çok açıdan kolaylık sağlasa da ne yazık ki gün geçtikçe internet kullanımının amaç ve süresi değişerek problem haline dönüşüyor. Problemlili internet kullanımının özellikle, ergenlerde ve üniversite öğrencilerinde yaygınlığı örneklem grubunun seçimine neden olmuştur. Peki internet kullanımı kişilik özelliklerine uygun olarak değişiyor mu? Her bir insanın interneti kullanma amacı, motivasyonu, ihtiyaçlarının farklı olduğu tahminedilebilir bir durum. Bunlar da temel olarak kişiliği oluşturuyor. O yüzden İnternet bağımlılığını Kişilik özellikleriyle ele almak oldukça makul olduğu düşünülmüştür.

Çalışmanın tamamlanmasında inanılmaz katkısı olan, daha Yüksek lisansımın ilk ders döneminden beni motive eden, hoşgörüsü ve bilgisiyle tez boyunca hep destek olan, hem kişiliği, hem de akademik birikimiyle hep örnek alacağım çok değerli tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Engin Deniz'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Buralara gelmemde üzerimde emeği olan ister okul, ister lisans, isterse de yüksek lisansda akademik birikimleriyle bana hem bilgi, hem değer aktaran tüm öğretmenlerime çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca bana hep inanan ve benden desteklerini esirgemeyen, başka ülkede olmama rağmen hep yanımda olduklarını hiss ettiren, başta bugünlere gelmemin asıl nedeni Annem ve Babam olmakla, kardeşlerime ve kuzenlerime, dua ve sevgilerini esirgemeyen dedelerim ve ninelerime, bana olan gurur ve inançlarını hep yansıtan tüm akrabalarımaya çok teşekkür ederim, hiç birinin hakkını ödeyemem.

Bitmeyen enerji ve neşeleriyle en önemli anlarımda bana hep destek olan Azerbaycandaki tüm dost ve arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Aynı zamanda burda kazandığım ve ömür boyu kalacaklarını umut ettiğim, burdaki her sıkıntıda ben söylemeden yanımda olan canım arkadaşlarıma da sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gulara Rzayeva

İstanbul – 2021

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET BAĞIMLILIĞI VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Gulara RZAYEVA

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez danışmanı: Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ

Mayıs-2021, 130 + xiv Sayfa

Bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığının onların kişilik özellikleriyle ilişkieri açısından incelenmesidir. Ayrıca demografik değişkenlerle de İnternet Bağımlılığı ve Kişilik Özellikleri arasında ilişkiye bakılmıştır. Çalışma grubunu lisans üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında danışmanla birlikte geliştirdiğimiz Kişisel Bilgi Formu, Young tarafından geliştirilen ve Horzum, Çakır-Balta tarafından türkçeye uyarlanan İnternet Bağımlılığı Testi ve Beş Faktör Kişilik kuramından yola çıkarak Bacanlı, İlhan ve Aslan tarafından geliştirilen Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi uygulanmıştır. Ölçekler sosyal medya üzerinden hesaplarında üniversitede eğitim aldıklarını belirten öğrencilere rastgele gönderilmiştir. 900`den fazla öğrenciye ulaşılmasına rağmen çalışmaya 309 kişi katılmıştır.

İnternet bağımlılığının ve kişilik özelliklerinin üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek adına bağımsız örneklem *t* testi kullanılmıştır. Diğer taraftan, internet bağımlılığı ve kişilik özelliklerinin üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine ve internet kullanım sürelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği gerçekleştirilmiştir. Son olarak, üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi için Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Analizler IBM SPSS Statistics 22 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre internet bağımlılığı öğrencilerin cinsiyeti ve eğitim aldıkları sınıfları açısından farklılık görülmemiştir. Diğer yandan internet bağımlılığı interneti kullanım süresiyle anlamlı farklılık göstermiştir.

Kişilik özellikleri ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi ele alacak olursak dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliklerinin hem kız, hem erkek öğrencilerde birbirlerine benzer oldukları görülmüştür. Bunların yanı sıra duygusal dengesizlik kişilik özelliğinde ise kızların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar ve internet kullanım süresiyle kişilik özellikleri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin kişilik özellikleriyle ilişkisinde, internet bağımlılığı duygusal dengesizlik ile pozitif yönde anlamlı ilişkisi bulunmuştur; diğer taraftan internet bağımlılığı düzeyi yumuşak başlılık ve sorumluluk ile ise negatif yönde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Son olarak, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin dışadönüklük ve deneyime açıklık ile anlamlı bir ilişki sergilemediği saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: İnternet bağımlılığı, Kişilik özellikleri, Beş faktörlü kişilik moeli, Üniversite öğrencileri

ABSTRACT

RESEARCH OF THE INTERNET ADDICTION AND PERSONALITY TRAITS OF UNIVERSITY STUDENTS

Gulara RZAYEVA

Master, Guidance and Psychological Counseling

Thesis Advisor: Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ

May-2021, 130 + xiv Pages

The main purpose of this study is to examine the relationship between Internet Addiction and Personality Traits among university students. In addition, the relationship of Internet Addiction and Personality Traits with demographic variables was also examined. The group of study are undergraduate university students. For the collection of data, three different evaluations were done. Firstly, a Personal Information Form, which was composed with the help of the Advisor, was used. Secondly, “Internet Addiction Test”, which was designed by Young and translated to Turkish by MB Horzum and OC Balta was utilized. Lastly, “Adjectives Based Personality Test”, based on the Five Factor Personality Theory, and designed by Bacanlı H, İlhan T, and Aslan S was used. Students were randomly selected from social media accounts based on their education details, and the forms were sent to them. More than 900 students were contacted for this study, however, 309 people participated.

An independent sample test was used to determine whether internet addiction and personality traits differ significantly according to the gender of university students. On the other hand, one-way analysis of variance (ANOVA) technique was used to determine whether internet addiction and personality traits differ according to the grade levels, and internet usage time of university students. Finally, the Pearson Correlation Coefficient was used to examine the relationship between internet addiction and personality traits in university students. The analyses were performed using IBM’s SPSS Statistics 22.0 software.

According to the findings obtained from the study, no differences were found in terms of the gender of the students with internet addiction, and their level of education.

However, the study proved that internet addiction differed significantly with respect to the duration of internet usage.

If we consider the relationship between personality traits and gender, it was observed that the personality traits of extraversion, openness to experience, mildness, and being responsible were similar in both female and male students. In addition to these, it was observed that the mean scores in the emotional instability personality trait section of the test for girls were significantly higher than that of boys. There was no significant correlation between the classes in which the students studied, and the duration of internet use and their personality traits.

In the relationship between internet addiction levels of university students, and their personality traits, internet addiction was found to be positively related with emotional instability. In contrast, internet addiction level was found to have significant negative correlation with respect to amenability and responsibility. Finally, it was determined that university students' internet addiction levels did not significantly correlate with extraversion and openness to experience.

Key Words: Internet Addiction, Personality traits, Big five personality traits, University students

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLO LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1.Problem.	1
1.2.Alt Problemler.....	3
1.3.Araştırmanın önemi.....	4
1.4.Varsayımlar.	5
1.5.Sınırlılıklar.	5
1.6.Tanımlar.	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	6
KURAMSAL ÇERÇEVE KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR ..	6
2.1.Bağımlılık ve İnternet Bağımlılığı.	6
2.1.1.Bağımlılık Nedir?	6
2.1.2.İnternet Bağımlılığı Tanım ve Teorileri.....	9
2.1.3.İnternet Bağımlılığı ve Demografik Göstergeler.	16
2.2. İnternet Bağımlılığının Getirdiği Kavramlar.....	21

2.2.1. Sosyal Medya Bağımlılığı.	22
2.2.2. Oyun Bağımlılığı.	25
2.2.3. Çevrimiçi Alışveriş Bağımlılığı.....	29
2.2.4. Siber Zorbalık.	31
2.3. Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı.....	37
2.3.1.İnternet Bağımlılığı ve Psikososyal Problemler	38
2.3.2. İnternet Bağımlılığı ve Aile, Akran, Romantik İlişkiler	45
2.3.3.İnternet Bağımlılığının Akademik Göstergilere Etkisi.	52
2.4. Kişilik	56
2.4.1.Kişilik Kuramları.	56
2.4.2.Beş Faktörlü Kişilik Modeli.	61
2.4.3.Kişilik Özelliklerinin Psikososyal Özelliklerle İlişkisi.....	67
2.5.İnternet Bağımlılığı ve Kişilik Özellikleri İlişkisi.....	71
2.5.1.İnternet Bağımlılığı ve Kişilik Özellikleri ile İlgili Araştırmalar.	71
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	74
ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	74
3.1. Araştırmanın Modeli.	74
3.2. Çalışma Grubu.....	75
3.3. Veri Toplama Araçları.	76
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	76
3.3.2. İnternet Bağımlılığı Testi.....	76
3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi.	77
3.4. Verilerin Toplanması.....	77
3.5. Verilerin Analizi.....	78
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	80

BULGULAR.....	80
4.1. İnternet Bağımlılığının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Ait Bulgular.....	80
4.1.1. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?.....	80
4.1.2. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri sınıflarına göre anlamlı fark göstermekte midir?	81
4.1.3. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri internet kullanım sürelerine göre anlamlı fark göstermekte midir?	82
4.2. Kişilik Özelliklerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Ait Bulgular.....	83
4.2.1. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?	83
4.2.2. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri sınıflarına göre anlamlı fark göstermekte midir?	84
4.2.3. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri internet kullanım sürelerine göre anlamlı fark göstermekte midir?	86
4.3. İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri İlişkilerinin İncelenmesi İlişkin Bulgular.....	87
4.3.1. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?	87
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	89
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	89
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	89
5.1.1. Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Değerlendirmesi ve Tartışması.....	89
5.1.2. Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeyleri Sınıflarına İlişkin Bulguların Değerlendirmesi ve Tartışması.....	90
5.1.3. Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin İnternet Kullanım Sürelerine İlişkin Bulgularının Değerlendirmesi ve Tartışması.....	91

5.1.4. Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Cinsiyete İlişkin Bulgularının Değerlendirmesi ve Tartışması.....	92
5.1.5. Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri Sınıflarına İlişkin Bulgularının Değerlendirmesi ve Tartışması.....	94
5.1.6. Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İnternet Kullanım Sürelerine İlişkin Bulguların Değerlendirmesi ve Tartışması.....	95
5.1.7. İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri İlişkilerinin İncelenmesi İlişkin Bulguların Değerlendirmesi ve Tartışması.	96
5.2. Öneriler.....	101
KAYNAKÇA.....	103
EKLER	127
EK 1: Kişisel Bilgi Formu.....	127
EK 2: İnternet Bağımlılığı Testi.....	128
EK 3: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi	129
ÖZGEÇMİŞ.....	130

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1. Davranışsal Bağımlılıklar için Tanı Kriterleri	7
Tablo 2.2. Young'un İnternet Bağımlılığı için belirlediği Tanı Kriterleri	11
Tablo 2.3. Kişiliğin temel kuramları	60
Tablo 2.4. McCrae ve Costa'nın Büyük Beşli Kişilik Faktörü (1986)	63
Tablo 3.2.1. Katılımcılara yönelik tanımlayıcı bilgiler	75
Tablo 3.5.1. Değişkenlere ait çarpıklık ve basıklık katsayıları	78
Tablo 4.1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri açısından internet bağımlılıklarına yönelik <i>t</i> testi tablosu	80
Tablo 4.2. İnternet bağımlılığının sınıf düzeyine ait varyans analizi tablosu	81
Tablo 4.3. İnternet bağımlılığının internet kullanım sürelerine ait varyans analizi tablosu	82
Tablo 4.4. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri açısından kişilik özelliklerine yönelik <i>t</i> testi tablosu	83
Tablo 4.5. Kişilik özelliklerinin sınıf düzeyine ait varyans analizi tablosu	84
Tablo 4.6. Kişilik özelliklerinin internet kullanım sürelerine ait varyans analizi tablosu	86
Tablo 4.7. Değişkenler arası ilişkiler	88

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 2.1.** İnternet bağımlılığının nöropsikolojik zincir modeli13
- Şekil 2.2.** Brand ve ark. tarafından önerilen belirli bir İnternet bağımlılığının geliştirilmesi ve sürdürülmesinin modeli (basitleştirilmiş).....15

KISALTMALAR LİSTESİ

İB	: İnternet Bağımlılığı
İBT	: İnternet Bağımlılığı Testi
SDKT	: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi
APA	: American Psychiatric Association
DSM	: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder
ICD Problems	: International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
SPSS	: Statistic Packets for Social Sciences
Akt	: Aktaran
Çev	: Çeviren
Ed	: Editör
sf	: Sayfa
vd	: Ve diğerleri
ve ark.	: Ve arkadaşları

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin kişilik özellikleri ve bazı diğer değişkenlerle ilişkisini öğrenmek için planlanmıştır. Genel literatür taraması sonucunda yapılan araştırmalara bakıldığında bir sürü farklı sonuçların olduğu görülmektedir. Türkiyedeysen bu konuda olan araştırmalar oldukça sınırlı sayıdadır ve bunun için araştırmamız önem taşıdığını düşünülmektedir. İnternet kullanımının yoğunluğunun ve dolayısıyla internet bağımlılık riskinin en yüksek taşıyıcısı olduğu üniversite öğrencilerinin bağımlılık düzeylerinin ve bunun kişilik özellikleriyle ilişkisinin incelenmesinin sosyal ve psikolojik sorunların çözömlenmesinde önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

1.1.Problem

Çağımızın yeni bağımlılık türü olan internetin hayatımızda geniş yer tutması, her geçen gün daha da yaygınlaşmasına ve bunun sonucunda internetde geçirilen sürenin daha da artmasına sebep olmaktadır. Ne yazık ki, bu süreç yalnızca zaman geçirmekle kalmayıp bağımlılığa neden oluyor. İnternetde geçirilen sürecin her geçen gün artması, internetden kopamama, internet olmadığı zaman öfkeli hissetme, internetde vakit geçirmek nedeniyle gündelik işlerin aksatılması ve internetin sosyal ilişkileri kötüye etkilemesi İnternet Bağımlılığı olarak geçmektedir (Griffiths, 2000). İnternet bağımlılığının bu kadar hızlı yaygınlaşmasına neden onun çabuk erişim aracı olarak görülmesi düşünülmektedir. İnternet bağımlılığı sırf bu yüzden her geçen gün yaş olarak da daha da inmektedir. İnsanların istediği bilgiye, kaynağa, kişiye bu kadar çabuk erişmesi interneti cazip kılıyor. Hatta insanlar interneti kullanırken kendilerini yalnız hissetmediklerini ve bunun daha da sosyalleşmelerine neden olduğunu ifade ediyorlar. Ama bazı araştırmacalara göre, bu biraz soyut şekildedir. Greenfield`in da dediği gibi, “İnternet sosyal iletişimi arttıran ama aynı zamanda sosyal izolasyona sebep olan bir araçtır” (Akt. Cömert, 2012). Gerçek mekanlarda arkadaşlarla sohbet etmek ve özellikle aile ortamını etkileyen internet bağımlılığı kişilerin cinsel yaşamlarını da etkilemektedir.

Genel olarak bakılırsa internet bağımlılığına sebep insanların yalnızlık hissinden kurtulması, kişilere kolay erişimi ve istediği gibi ilişki kurmasıdır. Kişilerin sanal ortamda kimliklerini gizleyebilmesi, kendini başkası gibi gösterebilmesi, yargılanma olasılığının inmesi ve yargılandığı takdirde istediği gibi davranarak ya o kişiye rahatlıkla karşı çıkması, yada hemen o ortamı terk etmesi ve hiç olmamış gibi davranması, istediği şeyleri orada gerçekleştirebilmesi interneti daha da cazip kılmaktadır (King, 1996). Yalnızlığı giderme ve sosyalleşmenin yanı sıra internet zaman geçirmek ve günlük işlerin yapılması için de kullanılıyor ve beraberinde kullanıldığı her alana özgü bir bağımlılık geliştirme riski taşıyor. Örneğin, evinde oturduğu yerden çok kolay şekilde reklamların tetiklemesiyle de yapılan alışverişler eğer durdurulamaz ve alışkanlık haline gelirse çevrimiçi alışveriş bağımlılığına dönüşebilir. Yada zamanın geçmesini sağlamak için çevrimiçi oyunlar belli bir süreyi geçerse, oyun süresinde oyuncuyu çeşitli davranışlara iterse artık oyun bağımlılığına dönüşür (Kuss, 2013). Bu da artık yaş itibarıyla çok küçük yaşlara inerek oldukça tehlikeli hale gelmiştir (APA, 2013). Oyun sektöründe özellikle her yaş, cins ve ilgiye hitap eden oyunların bulunması bu durumu daha da olası kılmaktadır. Ama araştırmaları incelediğinde bu bakımdan en tehlikelisi dövüş ve savaş gibi içerikli oyunlardır (Irmak ve Erdoğan, 2016). Tüm bunlara tezde özellikle ayrı başlıklar altında dokunulmakta ve ilgili araştırmalar derlenmektedir.

Son 20 yılda ortaya çıkan problemli internet kullanımı ile birlikte araştırılan konulardan biri de kişilik özellikleridir (Dong ve d., 2013; Kayış ve d., 2016; Öztürk ve d., 2015; Servidio, 2014; Somayyeh, Hossein ve Hadi, 2009; Young ve Rodgers, 1996). Özellikle internet kullanımında kişisel amaç ve motivasyonun önemli bir rol oynadığını düşünürsek, aslında kişilik özelliklerini internet bağımlılığı ile ilişkisini araştırmanın gerekli olduğunu görüyoruz. Her bir insan bir olay veya durum karşısında aynı davranmaz, bir olayı aynı yorumlamaz, bir işi aynı şekilde ve aynı amaç için yapmazlar. Kişilik, bireylerin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler olarak tanımlanabilir (Burger, 2006, Çev. Sarıoğlu). İnternet bağımlılığını etkileyen faktörler arasında kişiliğin önemli etkisi olan bir faktör olduğu düşünülmektedir (Weibel, Wissmath ve Groner, 2010). Tüm bunları özetleyecek olursak, kişilik özellikleri problemli internet kullanımını ve kullanıcıların davranışlarını büyük bir ölçüde etkileyebilir. Bu bağlamda araştırmacılar, temel araştırma konusunun, aşırı internet kullanımı (bağımlılık, patolojik kullanım, vb.) ve

kullanıcı davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmak yerine kişilik özelliklerinin İnternet Bağımlılığı üzerindeki olası etkilerini bulmaya odaklanmıştır (Buckner ve ark., 2012; Landers ve Lounsbury, 2006; Ryan ve Xenos, 2011).

Kişilerin değereindirilebilmesi açısından farklı araştırmacılar farklı sayıda kişilik faktörlerine ulaşmış olsa da, çoğu Beş Faktörlü Kişilik özelliklerinin en iyi sonuç verdiğine inanır. Çalışmada internet kullanımını bir çok araştırmacı tarafından kullanılan ve itibar edilen Beş Faktörlü Kişilik özellikleri ile ilişkilendirilmiştir. McCrea ve Costa'nın faktör analizi çalışmaları sonucunda belirledikleri temel kişilik özellikleri bunlardır: dışadönüklük, nevrotizm, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk (İnanç ve Yerlikaya, 2018). İB ile Kişilik özellikleri arasında çeşitli bulgular vardır. Literatürdeki bazı araştırmalara göre, dışa dönük kişiler içe dönük kişilere oranla sosyal ağ sitelerinde daha çok arkadaş sahibidirler (Hamburger ve Vinitzky, 2010). Bununla beraber nevrotik, yalnız ve depresif kişiler sosyal desteğe daha çok ihtiyaç duyduklarından sosyal ağ sitelerini daha fazla kullanmaktadırlar (Hamburger ve Ben-Artzi, 2003; Kraut ve ark., 1998; Kraut ve ark, 2002; Morahan-Martin ve Schumacher, 2003; Gross ve ark., 2002). Ayrıca kaçınmacı bağlanan kişiler de sosyal ağları daha çok kullanma eğilimindedirler (Lee ve Stapinski, 2012; Oldmeadow, Quinn ve Kowert, 2012). Bunlara rağmen Engelberg ve Sjöberg (2004) ve Rahmani ve Lavasani (2011) bazı araştırmalarda da İB ile Büyük Beşli Kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır (Engelberg ve Sjöberg, 2004; Rahmani ve Lavasani, 2011). Bu çelişkili sonuçlar kişiliği ve İB`nı incelemenin hala değerli bir konu olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın esas aradığı problem sorusu bu şekilde belirlenmiştir:

“Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılık düzeyi kişilik özellikleriyle ne denli ilişkilidir?”

1.2.Alt Problemler

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ile kişilik özelliklerinin bazı değişkenler açısından anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı ve aralarındaki ilişkiyi incelemektir. Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkeni açısından internet bağımlılık puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin sınıf değişkeni açısından internet bağımlılık puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin internet kullanım süresi değişkeni açısından internet bağımlılık puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkeni açısından kişilik özellikleri puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Üniversite öğrencilerinin sınıf değişkeni açısından kişilik özellikleri puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinin internet kullanım süresi değişkeni açısından kişilik özellikleri puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
7. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

1.3.Araştırmanın önemi

Alanda daha yeni kavram olan ve DSM V`e daha çok araştırılması gereken konu olarak girilen Çevrimiçi Oyun Oynama Bozukluğuna dayalı İnternet Bağımlılığı özellikle, Türkiyede Kişilik Özellikleri ile ilişkisinde oldukça büyük açıklar var. İnternet bağımlılık riskinin en yüksek taşıyıcılarından biri olan üniversite öğrencilerinin bağımlılık düzeylerinin ve bunun kişilik özellikleriyle ilişkisinin incelenmesinin sosyal ve psikolojik sorunların çözülmesinde önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarının öğrencilere, velilere, öğretim elemanlarına, psikolojik danışmanlara, konu uzmanlarına, karar vericilere; literatüre kattığı küçük de olsa İnternet Bağımlılığından araştırma yapacak bir çok akademisyene yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.4.Varsayımlar

Verilerin toplanması amacıyla uygulanan ölçeklerin araştırmaya katılan üniversite öğrencileri tarafından samimiyetle cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.5.Sınırlılıklar

1. Çalışma bir üniversitede öğrenim gören lisans öğrencileriyle sınırlanmaktadır.
2. Çalışma kullanılan ölçme araçlarının güvenilirliği ve geçerliliğiyle sınırlandırılmıştır.

1.6.Tanımlar

Bağımlılık: Bir madde ya da davranışı kullanmayı bırakamama veya kontrol edememe şeklidir (Egger ve Rauterberg, 1996).

İnternet Bağımlılığı: Bireyin internet kullanımının yaşamını olumsuz etkileyerek, problemlere yol açacak düzeyde aşırı olması ve internet kullanımını kontrol edememesidir (Young, 1996).

Kişilik: Bir kişinin fiziksel ve sosyal ortamıyla etkileşme biçimini tanımlayan düşünce, duygu ve davranışın ayırt edici ve karakteristik örüntüleridir (Smith, Hoeksema, Fredrickson, Loftus, 2003).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

2.1.Bağımlılık ve İnternet Bağımlılığı

2.1.1.Bağımlılık Nedir?

Bağımlılıkla ilgili konuşulunca çoğu insanın aklına alkol, madde bağımlılığı gibi kavramlar gelmektedir. Bağımlılığın madde, alkol, sigaranın yanı sıra çeşitleri de mevcuttur. Genel olarak baktığımızda, bağımlılık, bireyin olumsuz sonuçlara yol açan, kontrol edemediği ve tekrarlayıcı davranışlar örüntüsüdür. Birey bazı durum ve olaylardan kaçmak, stresi azaltmak, mevcut kişiye rahatsızlık veren durumu aradan kaldırmak için bazı davranışlar gerçekleştirilmektedir (Eryılmaz ve Deniz, 2019). Bu davranışlar o an o kişiyi o durumdan çıkarması, haz duygusunu artırması kişinin o davranışı durmadan tekrarlamasına neden olmaktadır. Yani kişi birebir sıkıntı ve rahatsız edici durumunu bununla ertelemektedir. Bu davranışlar tekrarlandıkça da bağımlılığa dönüşmektedir.

Psikoaktif madde alımının yanı sıra çeşitli davranışlar, olumsuz sonuçlara, yani davranış üzerindeki kontrolün azalmasına rağmen kalıcı davranışa neden olabilecek kısa vadeli ödül üretir. Azalan kontrol, psikoaktif madde bağımlılığı veya bağımlılığı kavramını tanımlayan temel bir kavramdır. Bu benzerlik, madde dışı ya da “davranışsal” bağımlılık kavramına, yani madde bağımlılığına benzer, ancak psikoaktif bir maddenin yutulmasından başka bir davranış odağına sahip olan sendromlara yol açmıştır. Davranışsal bağımlılık kavramının bilimsel ve klinik buluşsal değeri vardır (Potenza, Koran ve Pallanti, 2009).

En başta da söylediğimiz gibi bu kaçınma veya rahatlatma durumları yalnız madde, alkol veya sigarayla yeterli kalmıyor. Bunların yanı sıra özellikle, günümüzde daha da çeşitlenen davranışsal bağımlılıklar da mevcuttur. Bunların günümüzde çeşitlenmesine de sebep etrafımızdaki herşeyin gün geçtikçe daha da gelişip kolaylaşmasıdır. Bu gelişimler tabiki insanlar için bir çok kolaylıklar sağlamaktadır ama kontrol edilmediğinde maalesef bağımlılığın da artmasına sebep olmaktadır. Davranışsal bağımlılık türlerine kumar bağımlılığı, yeme bağımlılığı, cinsel

bağımlılıklar, İnternet Bağımlılığı ve beraberinde gelen oyun bağımlılığı, çevrimiçi alışveriş bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığını örnek gösterebiliriz. DSM V`de bunlardan yalnızca Kumar ve Çevrimiçi Oyun Oynama bozukluğunun adı geçmesine sebepse, şu anda önerilen diğer davranışsal bağımlılıkların herhangi bir sınıflandırmasını haklı göstermek için yeterli verinin olmamasıdır. Davranışsal bağımlılık denince bir davranışın kontrol altına alınabilmeyerek –aşırı dozda olmasının yanı sıra kişinin sosyal ve kişisel yaşamında sorunlara sebep olması öngörülmüyor (Karaman, Kurtoğlu, 2009). Alkol, sigara, madde kullanımıysa kimyasal bağımlılık olarak literatürde geçmektedir.

Eğer tüm bunları toplarsak, bağımlılık – olumsuz sonuçları bilmesine rağmen kişinin sürekli madde kullanımı veya sürekli davranışlar örüntüsünden ibaret karmaşık bir durumdur. Madde bağımlılığı bağımlılıkla ilişkili en etkin ve yaygın bağımlılık türü olsa da, kişi kumar oynama ve internet gibi bir çok davranışlara da bağımlılık geliştirebilir (Grant, 2010). Davranışsal bağımlılık ve madde bağımlılığı, yüksek düzeyde ortak oluşum oranına sahiptir, bu da iki koşulun ortak bir nedeni paylaşabileceğini düşündürmektedir. Her iki bağımlılık beyindeki benzer etki mekanizmalarına sahiptir. Hem madde bağımlılığı, hem de davranışsal bağımlılık yapıcı davranışlarda bulunmak, beynin ödül sistemini hedefler ve zevk hissini üretir (Alavi, 2012). Davranışsal bağımlılıkların ve madde kullanım bozukluklarının patofizyolojisi çoklu nörotransmitter sistemlerini içerir. Özellikle, davranışın inhibisyonu ile ilişkili olan serotonin; Ve öğrenme, motivasyon ile ilgili dopamin; Ve ödüller de dahil olmak üzere uyaranların göze çarpması her iki bozukluk türüne de önemli ölçüde katkıda bulunabilir (Potenza, 2008). Bundan ziyade her iki bağımlılık türünde de, kullanım veya davranıştan kaynaklanan hazz, istek, psikolojik ve fiziksel yoksunluk belirtileri, kontrol kaybı, tolerans geliştirme, sorunların reddi gibi ortak belirtiler de görülmektedir. Her iki bağımlılık türünün de ergenlik ve ilk gençlik döneminde başlaması ve daha yaygın olması görülmektedir (Chambers ve Potenza, 2003). Davranışsal bağımlılık tanı kriterleri Goodman (1990) ve Griffiths (1996) tarafından ölçütlenmiştir.

Tablo 2.1. Davranışsal Bağımlılıklar için Tanı Kriterleri	
Goodman (1990)	Griffiths (1996)

A. Belirtilen bir davranışta bulunmak için dürtülere direnemeyen tekrarlayan başarısızlık. B. Davranışı başlatmadan hemen önce artan gerginlik hissi. C. Davranışla uğraşırken zevk veya rahatlama. D. Davranışla uğraşırken kontrol eksikliği. E. Aşağıdaki dokuz kriterden en az beşi: 1. Davranışa veya davranışa hazırlıklı olan aktiviteyle sık sık meşgul olma. 2. Davranışı amaçlanandan daha fazla veya daha uzun süre sık sık kullanmak. 3. Davranışı azaltmak, kontrol etmek veya durdurmak için tekrarlanan çabalar. 4. Davranış için gerekli aktivitelerde, davranışta yer almada veya etkilerinden kurtulmada çok fazla zaman harcanması. 5. Mesleki, akademik veya sosyal yükümlülükleri yerine getirmesi beklenen davranışlarda sık sık yer almak. 6. Davranış nedeniyle vazgeçilen veya azaltılan önemli sosyal, mesleki veya eğlence faaliyetleri. 7. Davranışın yol açtığı ya da şiddetlendirdiği, sürekli ya da tekrar eden sosyal, finansal, psikolojik ya da fiziksel bir soruna sahip olma bilgisine rağmen davranışın devam etmesi. 8. Tolerans: İstenen etkiyi elde etmek veya aynı yoğunluktaki sürekli davranış ile azalan etkiyi yükseltmek için davranışın yoğunluğunu veya sıklığını arttırmak. 9. Davranışla meşgul olamadığında huzursuzluk veya sinirlilik.	1. Göze çarpma: Belirli bir aktivite insanların hayatındaki en önemli faaliyet haline geldiğinde düşüncelerine (meşguliyetler ve bilişsel çarpıtmalar), duygulara (istek) ve davranışlara (sosyalleştirilmiş davranışın bozulması) hükmeder. 2. Duygudurum modifikasyonu: Belirli bir faaliyette bulunmanın sonucu olarak yaranan duygu durumudur; başa çıkma stratejisi olarak da görülebilir. 3. Tolerans: Bir eylemden belli hazzı almak için o eyleme harcanan sürenin giderek artması. 4. Yoksunluk belirtileri: Eylem alıkondüğunda yaşanan hoş olmayan duygu durumları (huysuzluk veya sinirlilik gibi) ve / veya fiziksel etkiler ("sarsıntılar" gibi). 5. Çatışma: Bağımlılar ile etrafındaki kişiler ile kişilerarası çatışmalar, veya bağımlı bireyin içsel çatışmaları. 6. Nüks: Bağımlılık davranışı üzerindeki kaçınma veya kontrol döneminden sonra tekrar geridönme eğilimi.
--	---

F. Bazı rahatsızlık belirtileri en az 1 ay boyunca devam etmeli veya daha uzun bir süre boyunca tekrarlanmalıdır.	
---	--

Genel olarak bağımlılık düzeyine ulaşmak için bazı davranışlar göstermek gerekmektedir. DSM`de onlar maddeyle ilişkili şekilde tanımlanmış ve kriterleri de bunun üzerinden belirtilmiştir. Son olarak yayınlanan DSM V`de maddeyle ilişkili bağımlılıklar dışında davranışsal bağımlılık boyutu gibi Kumar Oynama bozukluğu özgün şekilde ayrılmıştır. Bunun dışında davranışsal bağımlılık türü olarak oyun bağımlılığı DSM-V`de “Internet Gaming Disorder” adıyla yer almaktadır. Tanı Kriterinde internette oyun oynama bağımlılığı için 12 aylık bir süre zarfında dokuz kriterden beş yada daha fazla kriterin karşılanması gerekir. Burada bu bozukluk, internetin genellikle, diğer oyuncularla oyunlar oynama ile klinik olarak önemli bir bozukluk ve sıkıntıya yol açan sürekli ve tekrarlayıcı kullanımı olarak tanımlanmıştır. Ayrıca DSM-V`de tanımlanan bu bozukluğa sadece kumar oyunlarını içermeyen internet oyunları da dahildir. Şimdilik APA`ya göre bir iş yada meslek aktivitesi için gereken internet kullanımı, diğer eğlence yada sosyal internet kullanımı ve benzer şekilde, cinsellik içeren internet sitelerinin kullanımı internette oyun oynama bozukluğuna dahil değildir (American Psychiatric Association [APA], 2013). Ama yaşadığımız süreç ve yapılan gözlem ve araştırmalara göre bu tartışılır hal almıştır. Özellikle, her sene internet kullanımının sosyo-demografik açıdan genişlenmesi kullanım alanları ve süreçlerine oldukça etki etmektedir.

2.1.2.İnternet Bağımlılığı Tanım ve Teorileri

İnternet bağımlılığı, internetin aşırı kullanımını önleyememe, internette gittikçe daha fazla zaman geçirme ihtiyacı, internete bağlanmadan geçen zamanın giderek anlamını yitirmesi, yoksun bırakıldığında aşırı sinirlilik, gerginlik, huzursuzluk gibi durumların ortaya çıkması ve kişinin iş, akademik, sosyal ve aile ilişkilerinin bozulması olarak tanımlanabilir (Young, 2003).

Literatür taramasından geline sonuçlara göre teknolojinin ortak kullanımından kaynaklanan riskleri veya fırsatları vurgulayan iki uç pozisyon mevcuttur. Fırsat

paradigması, BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) aracılığıyla insanların yaşamları kolaylaşabileceğini ve hayatlarını zenginleştirebileceğini, bilgiye hızlı bir şekilde erişebileceğini, kısıtlama olmaksızın öğrenebileceğini, ilgi alanlarını geliştirebileceğini, zamandan tasarruf edebileceğini ve genellikle diğer birçok şekilde faydalanabileceğini varsayar. Risk paradigması, çocukları ve gençleri kapsamaktadır. Araştırmaların yürütüldüğü risk paradigması, dijital ortam kullanımının olumsuz yönlerini büyük ölçüde vurgular. Risk paradigmasındaki araştırma alanlarına İnternet Bağımlılığı veya Problemlı İnternet Kullanımı dahildir (Tomczy, Szyszka ve Stosic, 2020).

Hayatımızda internetin giderek daha fazla yer alması ve her alanda kullanımı internet kullanımını problemlı hale dönüştürmektedir. Bu da konu hakkında endişelerin artmasına neden olmaktadır. Özellikle, son zamanlar internette geçirilen süreçte çeşitli sebeplerden dolayı (siberzorbalık, uyku bozukluğu, özgüven kaybı ve b.) artan intihar ve ölüm vakalarının görülmesi (Koyama, Miyake, Kawakami, Tsuchiya, Tachimori, Takeshima, 2010) daha fazla konu üzerine odaklanmaya sebep olmuştur. Bazı kişiler interneti gerektiği kadar ve sağlıklı bir biçimde kullanırken, bazıları bunu aşırı düzeye taşıyıp, kendilerine ve çevrelerine sorun olabilecek düzeyde kullanmaktadırlar. Bir çok araştırmacı farklı nedenlerde dolayı bu sorunu farklı isimlendirmiştir; “İnternet bağımlılığı”, “patolojik internet kullanımı”, “problemlı internet kullanımı”, “patolojik internet kullanımı”, “kompulsif internet kullanımı” ve “internetomani” (Shaw ve Black, 2008).

Literatürde internet bağımlılığı terimini ilk kez kullanan 1996 senesinde Ivan Goldberg olmuştur. İnternet bağımlılığı tanı kriterlerini oluştururken o zamanki DSM IV Madde Bağımlılığı'nı tanı kriterlerini kullanmış ve bunu internet bağımlılığına uyarlamıştır. Aynı yıllarda internet bağımlılığının tanı kriterini oluşturan diğer bir kişiye Young olmuştur. İnternet bağımlılığını tanı kriterlerini oluşturmak için Young, DSM IV'de o zaman Dürtüsel bozukluk katogorisine giren Kumar Oynama Bozukluğunun tanı kriterlerini kullanmıştır (Young, 1996). Yine yakın senelerde ingiliz psikolog Mark D. Griffiths (1998), İnternet Bağımlılığını teknoloji bağımlılığının bir alt türü ve aynı zamanda davranışsal bağımlılıkların bir alt türü olarak tanımladı.

Tablo 2.2. Young'un İnternet Bağımlılığı için belirlediği Tanı Kriterleri:

1. İnternetle ilgili aşırı bilişsel meşgüllük
2. Beklenen keyfi almak için giderek internetde harcanan sürenin artırılması
3. İnternet kullanımını kontrole alma veya azaltmayla ilgili başarısız girişimlerde bulunmak
4. İnternetden mahrum kalındığında öfke, huzursuzluk ve çökmüşlük hissi
5. Planlanandan daha fazla süre internetde zaman harcama
6. İnternet kullanımı yüzünden sosyal çevre ve kişisel hayatında sorunlar yaşama, onları erteleme davranışları
7. İnternetde geçirdiği süreyi gizletme eğilimi
8. İnterneti olumsuz durum ve duygulardan uzaklaşmak için kullanmak

Bununla birlikte, Young, İnternet bağımlılığını siber cinsel bağımlılık, siber ilişki bağımlılığı, net zorlama, aşırı bilgi yüklemesi ve siber ilişki bağımlılığında ilişki işlevinin İnternet bağımlılığında önemli endişe alanlarından biri olduğu interaktif bilgisayar oyunlarına bir biçimi olarak nitelendirdi. Çalışmada, çevrimiçi ortamda çok fazla zaman harcanması durumunda evliliklerin, flört ilişkilerinin, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin ve yakın arkadaşlıkların olumsuz etkileneceğini savundu (Young, 2010). İnternet bağımlıları ne kadar çok çevrimiçi vakit geçiriyorlarsa, yavaş yavaş arkadaşlarıyla ve aileleriyle daha az zaman geçirirler. Aşırı internet kullanımı davranışı ilk ortaya çıktığında, sevdiklerini geçici olarak bekletebilirler. Ancak, zamanla İnternet bağımlılığı davranışı devam eder ve daha da büyür. İnternet kullanımı hem zaman, hem de harcanan enerji ile devam eder ve artar.

Mitchell'e göre, İnternet Bağımlılığı, internetin dürtüsel aşırı kullanımıdır, yoksunluk, ardından irritabl veya distimik davranıştır (Mitchell, 2000). Öte yandan Shapira ve arkadaşları bu bağımlılığı internete bağımlılık, web kullanımının kontrol edilememesi ve günlük aktivitelerde baskı duyguları, kaygı ve işlevsiz davranışlara yol açması olarak tanımlamıştır (Shapira ve ark., 2003).

Özellikle, son on yılda yapılan araştırmalar, internet bağımlılığının farklı yönlerini ele almıştır. İlk araştırmalar bağımlılığı tanımlamaya ve problemlili kullanımı normal kullanımından ayırmaya çalışmıştır. Sonraki araştırmalar ise, bağımlılığın yaygınlığını öğrenmeye çalışmış ve bağımlılığın etiyolojisini veya nedenlerini öğrenmeye çalışmıştır. Bunların çoğu, bilgisayar aracılı iletişimin insanların İnternet'in interaktif özelliklerine adapte edilme şekli üzerindeki etkisini incelemiştir ve ilk çalışmalar ABD'den Birleşik Krallığa, Rusya, Çin ve Tayvan gibi ülkelere de

yayılmıştır. Sorun her geçen gün daha da yaygınlaşsa da, insanların internete bağımlı olma nedenleri konusunda hala çok az şey biliniyor.

Psikodinamik ve kişilik yaklaşımları İnternet bağımlılığını bireysel özellikler ve deneyimlerle ilişkilendirir. Çocukluğa ve bireyleri etkileyen çeşitli olaylara bağlı olarak, bağımlılık yaratan bir davranış geliştirmek için bir yatkınlık yaranır. Diğer yandan sosyo-kültürel yaklaşımlar bağımlılığı ırk, cinsiyet, yaş, ekonomik durum, din ve ülkeye bağlıyor. Bununla birlikte, mevcut İnternet kullanıcılarının bu ifadenin gerçekten doğru olduğunu teyit etmek için yeterli araştırma yoktur.

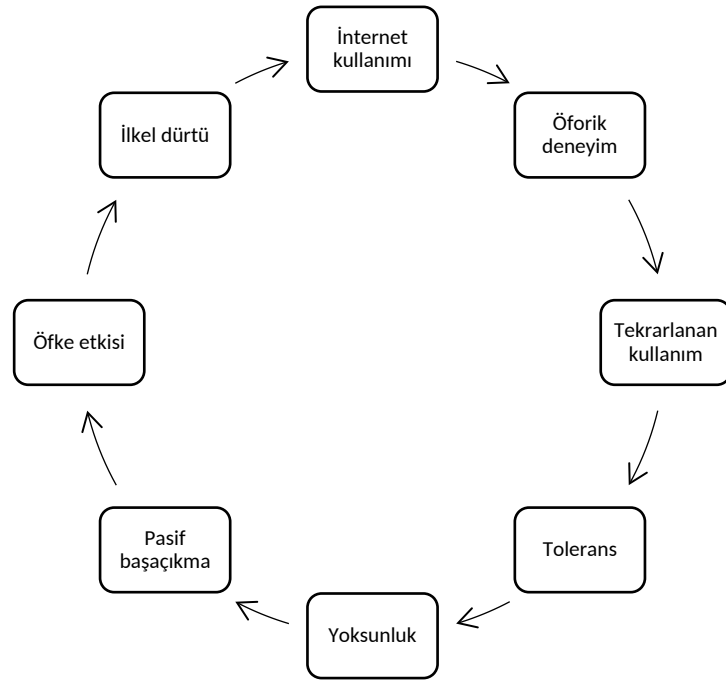
İnternet bağımlıları, davranışlarını sorgulayan ya da interneti kullanmaktan ayırmaya çalışanlara genellikle kızarlar. Sorunu kabul etmezler ve çatışmalardan kaçınmak için yalanlara başvururlar ve çevrimiçi olarak ne kadar zaman geçirdiklerini gizlerler. Bu davranışlar kişilerarası güvensizlik yaratır ve zamanla istikrarlı ilişkilerin kalitesini bozar.

Fiziksel olarak bağımlılık kendini uykusuzluk, yorgunluk, kötü beslenme alışkanlıkları ve fiziksel aktivite eksikliği ile ifade edebilir (Douglas ve ark., 2008; Lai ve ark., 2015; Waldo, 2014; Yu, Kim ve Hay, 2013). Web-alkolizmin zihinsel belirtilerinden bazıları da burada belirtilmelidir. Gerçek dünyada sosyal temasdan kaçınmak, sanal dünyaya erişimin azalmasından kaynaklanan sözlü olmayan iletişim ve depresyonla bağlantılı sosyal fobiler bunlardan sadece birkaçıdır (Gajda, 2011).

Woronowicz (2001), aşağıdaki İnternet Bağımlılığı belirtilerini ICD-10 kriterlerine göre ayırmaktadır: (1) İnterneti kullanma ihtiyacı veya zorunluluğu; (2) İnternet ile ilgili davranışı kontrol etme güçlüğüne öznel inanç; (3) interneti kullanmayı bırakmaya çalışırken huzursuzluk, endişe veya rahatsızlık ve bu belirtilerin sürekliliği sanal dünyaya tekrar giriş yaptıktan sonra da devam etmesi; (4) memnuniyet sağlamak için siber dünyada daha fazla zaman harcamak (5) internet kullanımı yüzünden ilgi ve zevklerin giderek ihmali; (6) zararlı etkilerinin farkında olmasına rağmen İnternet kullanımı. Yukarıdaki belirtilerden üçünün bir yıl içinde meydana gelmesi mevcut İnternet Bağımlılığı olarak yorumlanabilir (Majchrzak ve Ogińska-Bulik, 2010).

2005 Raporunda, Çin Gençlik Ağ Geliştirme Derneği (CYAND) ilk kez İnternet bağımlılığını bir önkoşul ve üç koşula sahip olarak değerlendirmek için bir standart öne sürüyor (CYAND, 2005). Önkoşul, İnternet bağımlılığının bir gencin sosyal işlevlerini ve kişilerarası iletişimini ciddi şekilde tehlikeye atmasıdır. Birey, aşağıdaki üç koşuldan herhangi birini karşıladığı sürece İnternet bağımlısı olarak sınıflandırılır:

(1) çevrimiçi ortamda gerçek hayatta gerçekleştirilmenin gerçek hayatta olduğundan daha kolay olduğunu hisseder, (2) İnternete erişim bozulduğunda veya işlev durduğunda kişi disfori veya depresyon yaşayabilir; (3) gerçek kullanım süresini aile üyelerinden saklamaya çalışır. CYAND için Psikolojik Gelişim Enstitüsü müdürü Ying, internet bağımlılık davranışını açıklamak için bir nöropsikolojik zincir modeli önerdi (Tao ve ark., 2007).

Şekil 2.1. İnternet bağımlılığının nöropsikolojik zincir modeli (Tao, Ying, Yue ve Hao, 2007).

Durumsal faktörler İnternet bağımlılığının gelişiminde rol oynamaktadır. Kendini bunalmış hisseden veya kişisel sorunlar yaşayan ya da yakın zamanda boşanma, yer değiştirme veya ölüm gibi hayat değiştiren olaylar yaşayan bireyler kendilerini fantezi ve entrikalarla dolu sanal bir dünyada özümseyebilirler (Young, 2007). İnternet, bir kullanıcıyı gerçek hayat probleminden veya zor durumdan uzaklaştıran psikolojik bir kaçış haline gelebilir.

İnsanlar internete bağımlı olmanın, uyuşturucuya veya alkole bağımlı olmaktan tıbbi olarak daha güvenli olduğuna inanıyorlar, ancak zorlayıcı davranış, bağımlılığın altında yatan hoş olmayan durumdan hala kaçınıyor. Birden fazla bağımlılıktan

muzdarip kullanıcıların, İnternet bağımlısı olma riski oldukça yüksektir. Bağımlılığa yatkın kişiliklere sahip kişilerin alkol, sigara, uyuşturucu, yiyecek veya cinsel problemlerle başa çıkma yolu olarak interneti kullanma olasılığı daha yüksektir. Bu kişiler bağımlılık davranışı yoluyla durumsal zorluklarla baş etmeyi öğrenirler ve onlar için İnternet, aynı gerçek yaşam sorunlarından uygun, yasal ve fiziksel olarak güvenli bir dikkat dağılması gibi görünür. İnternet bağımlısının da cinsel veya kumar bağımlılığından muzdarip olduğu durumlarda, İnternet cinsel veya kumar davranışına girmek için yeni bir çıkış noktası görevi görür (Young, 2010).

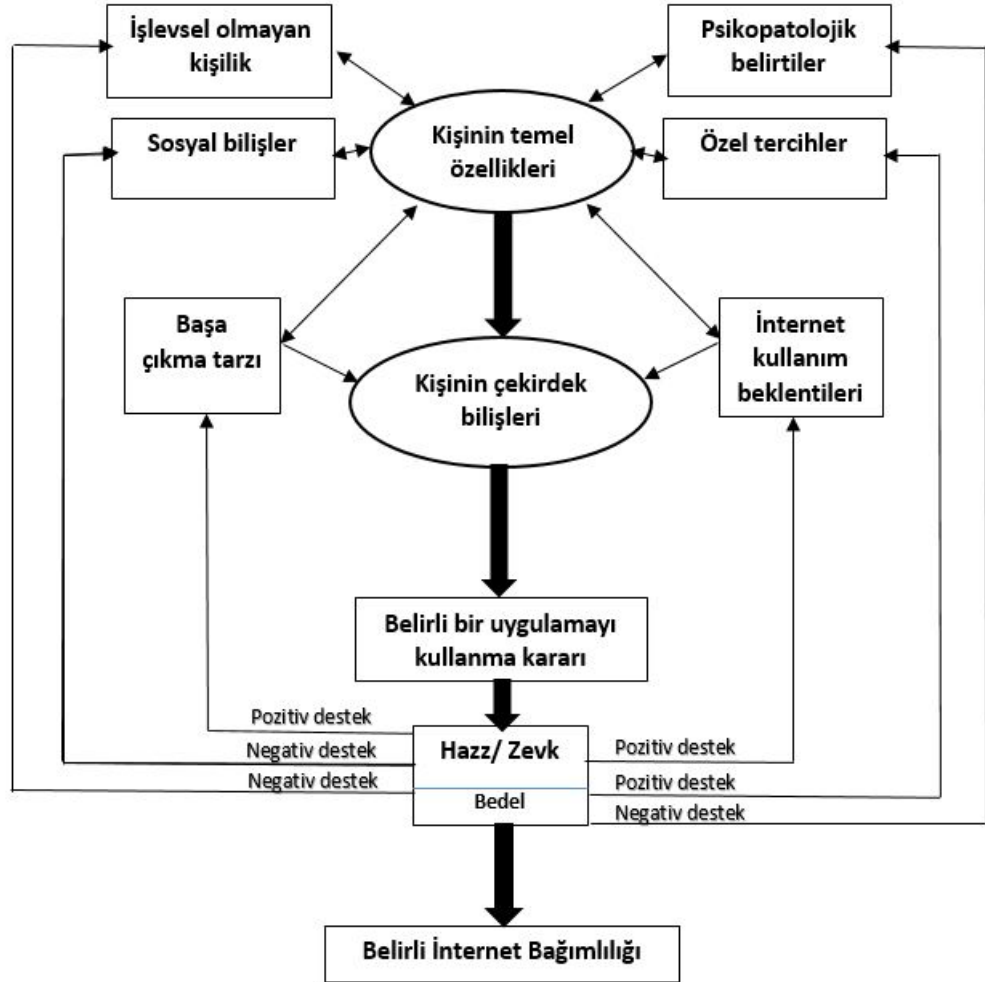
2014 yılında iki yeni İnternet Bağımlılığı modeli yayınlandı. Birincisi Brand ve arkadaşları tarafından tanıtıldı ve kısa bir süre sonra Dong ve Potenza özellikle internet oyun bozukluğuna odaklanan bir model yayınladı.

Brand ve ark. (2014) genel bir İnternet bağımlılığı ile belirli İnternet bağımlılığı türlerini ayırt eder. Bu farklılaşmadan ilham alan Davis'in önerdiği ayrımdır. Bu bağlamda, genelleştirilmiş İnternet bağımlılığı, genellikle YouTube, müzik siteleri, sosyal ağ siteleri, bilgi arama siteleri vb. Buna karşılık, belirli bir İnternet bağımlılığından muzdarip bireyler başka bir ortamda benzer sorunlu davranışlar geliştirdi (ör. Bağımlılık yapan çevrimdışı pornografiyi izler, çevrimdışı alışveriş yapar, çevrimdışı kumar vb.). İnternet bağımlılığının belirli türleri, oyunlar, kumar siteleri, pornografi / siberseks, alışveriş siteleri veya sosyal ağ ve iletişim siteleri gibi belirli bir uygulamanın bağımlılık yapıcı kullanımına işaret eder. Başka bir deyişle, bu bireyler, maddeye bağımlı bireylerde “ilk tercih edilen ilaç” ile karşılaştırılabilir bir “ilk tercih edilen kullanıma” sahiptir.

Klinik bağlamda genelleştirilmiş bir İnternet bağımlılığının olup olmadığı hala bir tartışma konusu olmasına rağmen, klinik olmayan örneklerle yapılan bazı çalışmalar, genelleştirilmiş ve spesifik İnternet bağımlılıklarının anlamlı bir şekilde farklı olduğunu göstermiştir (Montag ve ark., 2015; Pawlikowski ve ark., 2014). Genelleştirilmiş İnternet Bağımlılığı modeli ve ilk ampirik veriler Brand ve ark.`na aittir. Bu model, bazı kişilik faktörlerinin, psikopatolojik semptomların ve sosyal bilişlerin, genelleştirilmiş bir İnternet bağımlılığının gelişimi için yatkınlaştıran faktörler olduğunu varsayar.

Şekil 2.2'de gösterilen Brand ve arkadaşlarının spesifik İnternet bağımlılığı modeli, psikopatolojik semptomları ve işlevsiz kişilik özelliklerini ve yatkınlaştıran faktörler

olarak diğer değişkenleri de içermektedir. Buna ek olarak, kişilerin özel tercihlere sahip oldukları, örneğin oyunlara karşı yüksek bir eğilim veya yüksek bir cinsel uyarılabilirlik olduğu varsayılmıştır; bu, memnuniyetini deneyimlemek için neden belirli bir uygulama türünü seçtiklerini açıklayabilir.

Şekil 2.2. Brand ve ark. tarafından önerilen belirli bir İnternet bağımlılığının geliştirilmesi ve sürdürülmesinin modeli (basitleştirilmiş). Özel İnternet bağımlılığı, İnternet oyunları, kumar, pornografi / siberseks, alışveriş veya iletişim gibi belirli bir İnternet uygulamasının bağımlılık yapıcı kullanımını ifade eder. Bu şekil sadece teorik modelin ana bileşenlerini göstermektedir (Brand, Young ve Laier, 2014; Akt.: C.Montag, M.Reuter, 2017).

Dong ve Potenza'nın (2014) internet oyun bozukluğunun teorik modeli aynı zamanda kişisel tutumları ve bilişsel süreçleri de içerir. Bu modelin merkezinde, uzun vadeli olumsuz sonuçlara rağmen anında ödül arama açısından karar verme tarzı ile zevk alma veya stresi azaltma yönündeki motivasyon arayışı arasındaki bağlantı yer

almaktadır. Üçüncü alan, internet oyun bozukluğu olan bireylerde azaltılacağı düşünülen motivasyon arayışı üzerinde yönetici kontrolünü içerir. Bu varsayım, maddeye bağımlı bireylerde yürütme işlevinin teorileri ve ampirik bulguları ile tutarlıdır (Goldstein ve Volkow, 2011). Dong ve Potenza (2014), modellerinde, ödül merkezli madde bağımlılıkları hakkındaki teorilere atıfta bulunuyorlar. Modellerinde aynı zamanda, spesifik bilişsel ve motivasyonel faktörleri hedefleyebilecek tedavi müdahaleleri için öneriler de içeriyordu (Dong ve Potenza, 2014).

Birkaç ana bileşeni paylaşan her iki model de bugüne kadar yapılan çalışmalarda bazılarını ampirik olarak test etmiştir. İnternet oyun bozukluğu ve diğer İnternet kullanım bozuklukları ile yapılan önceki çalışmalar, belirli güvenlik açığı faktörleri, motivasyon arayışı ve özlem, bilişsel süreçler ve karar vermenin dikkate değer olduğunu gösterebilir.

Belirli internet kullanım bozukluklarının Kişi-Duygu-Biliş-Yürütme (I-PACE) modeliyle etkileşimi kısa zaman önce yayınlandı. I-PACE modeli aşağıdaki ana bileşenleri içerir: Değişkenlerin öngörülmesi, iç veya dış uyaranlara duyuşsal ve bilişsel tepkiler, yürütme ve önleme kontrolü, belirli internet uygulamalarının/ sitelerinin kullanılmasına neden olan karar verme davranışı ve tercih edilen internet uygulamalarının/ sitelerinin sonuçları (Brand ve ark., 2019).

Amaç, oyun, kumar, pornografi izlemek, satın alma-alışveriş ve sosyal ağlarda kullanılanlar gibi belirli internet uygulamalarının bağımlılık yaratan kullanımının geliştirilmesi ve sürdürülmesinin altında yatan psikolojik ve nörobiyolojik süreçleri tanımlamaktır (Brand ve ark., 2016).

2.1.3.İnternet Bağımlılığı ve Demografik Göstergeler

Bugün, İnternet birçok insanın günlük yaşamının önemli bir parçası haline geldi. İnternet sayesinde bireyler, kişisel iletişim, boş zaman ve eğlence, bilgi arama ve alışverişin yanı sıra çalışma süresi ve şekli konusunda da büyük esneklik ve kolaylık kazanırlar. 1999'dan 2013'e kadar, İnternet kullanıcılarının sayısı dünya çapında neredeyse on kat artmıştır. 2014 yılında dünya genelinde 3 milyar kişinin İnternet kullanıcısı olduğu ve %26,5'nin 15 ila 24 yaşları arasında olduğu tahmin edilmektedir. 2019 senesi için bu rakamlar 18-24 yaş için %18, 25-34 yaş içinse %32 olmuştur (The

Statistic Portal, 2019). Türkiyede ise 2019 senesinde internet kullanımı 16-74 yaş grubu için %75,3 oranına ulaşdı, bu rakam geçen sene için %72,9'du (TİK, 2019). İnternet insanların hayatında çok değerli değişiklikler getirmesine rağmen, bazı kullanıcılar bu araca bağımlı hale geliyor ve "İnterneti kullanmakla ilgili yoğun kaygı, evrimii geçirilen aşırı zaman, İnternetsiz dünyanın sıkıcı olduğunu hissetme ve gerçek insanlarla sosyal etkileşimi azaltma" İnternet bağımlılığı olarak anılır (Shek ve Yu, 2016).

Gençler İnternet bağımlılığı için yüksek risk grubu olarak kabul edilmektedir (Chakraborty, Basu ve Kumar, 2010). Son yirmi yılda, çocuklarda ve ergenlerde İnternet Bağımlılığının yaygınlığı ve İnternet Bağımlılığı davranışları ile bireylerin fiziksel sağlık ve psikolojik iyilik durumları arasındaki olumsuz ilişkiler sürekli olarak bildirilmiştir. nceki alışmalar, ergenler ve gençler arasındaki İB oranlarının Asya'da% 2.4 ila %37.9 arasında değişirken, Avrupa'daki benzer yaş grupları üzerinde yapılan araştırmalar, İB oranlarının %3.1 ile %18.3 arasında değiştiğini göstermiştir (Dalbudak ve Evren, 2014). Bu sonuçlardaki farklılıklar farklı metodolojiler, kültürel nedenler, örnek veya ölçek seçiminden kaynaklanabilir.

şimdiye kadar yapılan araştırmalar, siber alemde aşırı zaman harcamanın artan sosyal izolasyon ve depresyon düzeylerine katkıda bulunabileceğini göstermektedir (Chou, Condron ve Belland, 2005). İnternetin zorlayıcı kullanımı sağlıklı sosyal etkileşimlerin oluşturulmasını engelleyebilir ve bu şekilde yalnızlık duygularını artırabilir (Rebisz, Sikora ve Smolen-Rebisz, 2016). Daha kötü senaryoda, İnternet Bağımlılığı kişilik bozukluklarına sebep olur ve hatta kişisel gelişmeyi engelleyebilir (Bednarek ve Andrzejewska, 2009). Ergen İnternet Bağımlılığı (Adolescent Internet Addiction) (Waldo, 2014) olarak bilinen internet bağımlılığı araştırmaları, ergenlik ihtiyaçlarının evrimii dünyada kolayca karşılanabileceği, aralarında iletişim kurma ve sürdürme ihtiyaı, kendini ifade etme ya da kendini kimlik oluşturma (Aydm ve San, 2011; Lai ve ark., 2015) gibi amaçlarla kullanıldığını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda ev ortamı çok önemlidir. Güçlü aile ilişkilerinin olmaması, ebeveynlerin yetersiz katılımı veya tek bir ebeveyn ailesinde yetiştirilmeleri gençlerin İnternet'e giderek daha fazla ulaşmasının temel nedenleri arasındadır (Ni, Yan, Chen ve Liu, 2009; Wasinski ve Tomczyk, 2015). Ergenler arasında İnternet Bağımlılığı, ğrencilerin aşırı derecede zorlayıcı buldukları aşırı yüklenmiş müfredat, öğretmenler

arasında yetki eksikliği ve zor akran ilişkileri ve iletişim kuramama gibi okul ve akran faktörleri tarafından da belirlenir (Bednarek ve Andrzejewska, 2009).

Ergenlerde web alkolizminin ardındaki nedenler sadece çevrelerinde değil, sosyal fobi, depresyon ve yalnızlık gibi çeşitli iç faktörlerde de aranmalıdır (Yao ve Zhong, 2014). Bednarek ve Andrzejewska (2009) düşük benlik saygısı, duygusal olgunlaşmamışlık, acı ve stresle baş edememe, olumsuz benlik imajı veya kişilerarası temas kuramama gibi yordayıcılardan bahsetmektedir.

Sosyodemografik faktörlerin İnternet bağımlılığı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Öncelikle, yaş önemli bir belirleyicidir, çünkü ergenlik riski davranışı zaman içinde kaybolma eğilimindedir. Yaş grupları kıyaslandığında, ergen ve genç yetişkinlerin internet bağımlılığı olma olasılığı daha yüksektir (Griffiths, 1998). Ancak Widyanto ve McMurran'a göre İnternet bağımlılığı, muhtemelen İnternet'in ilk yeniliği ile ilişkili ve artan aşinalık ile yıpranan bazı bireyler için geçici bir olgudur (Widyanto ve McMurran, 2004). Bu görüş diğer ergen riskli davranışlarında da gösterilmiştir. Az sayıda çalışma ergenlik yıllarında İnternet Bağımlılığının yaygınlığının incelenmesinde boylamsal bir tasarım kullanmıştır. Diğer ergenlik risk davranışlarına benzer şekilde, İnternet bağımlılığının önce ergenlik çağında artacağı ve daha sonra kademeli olarak azalacağı varsayılmıştır (Shek ve Yu, 2016).

Diğer bağımlılık davranışlarıyla uyumlu olarak, erkek ergenlerin İnternet bağımlılığına daha yatkın oldukları varsayılmış ve birçok çalışmada bu tür bir cinsiyet farkı araştırılmıştır. Bununla birlikte, bu konudaki araştırmalara rağmen, mevcut bilimsel literatür tutarlı bir sonuç vermemektedir. Örneğin, Adiele ve Olatokun Nijerya'daki 1022 üniversite öğrencisindeki İnternet bağımlılığının yaygınlığını incelemiş ve erkek ergenlerin İnternet bağımlılığı geliştirme riskinin kadın ergenlere göre daha yüksek olduğunu bildirmiştir (Adiele ve Olatokun, 2014). Benzer şekilde, Gnisci ve ark., erkek üniversite öğrencilerinin kadın akranlarına göre internete bağımlı olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu bildirmiştir (Gnisci, Perugini ve Pedone, 2011). Hong Kong ergenlerinde 6 yıllık yürütülen araştırma sonucuna göre İnternet Bağımlılığı yaygınlığı lise yıllarında %17 ile %26.8 arasında değişmektedir. Erkek öğrenciler, İnternet bağımlılığı yaygınlığını ve kız öğrencilerinkinden daha fazla İnternet bağımlılığı davranışı göstermiştir. Boylamsal veriler, aile ekonomik dezavantajının gençlerin İnternet bağımlılığı için bir risk faktörü olmasına rağmen, aile

sağlamlığının ve aile işlevlerinin etkilerinin anlamlı olmadığını göstermiştir (Shek ve Yu, 2016).

Morahan-Martin ve Schumacher'e göre, erkeklerin İnternet Bağımlılığına daha fazla maruz kaldıklarına dair bazı ampirik destek vardır, örneğin erkeklerin kadınlardan patolojik kullanıcı olma olasılığı daha yüksektir (%12'ye karşı %3'tür) buna karşın, kadınların davranışsal patolojide (Chou, Condrón ve Belland, 2005'te belirtildiği gibi) hiçbir semptomu (%28'e karşı %26) veya sınırlı semptomları (%69'a karşı %61) erkeklerden daha olasıdır (Morahan-Martin ve Suchmacher, 2000).

Yunanistan'da İnternet Bağımlılığından muzdarip insanların çoğunlukla genç erkek olduğu ve kadınlar arasında bozukluğu sergileme oranlarının arttığını gösteren çalışmalar vardır (Lam, Peng, Mai ve Jing, 2009). Tayvan'da da Griffiths tarafından yapılan bir araştırma, 900'den fazla Tayvanlı üniversite öğrencisi katılımcısından (Chou, Condrón ve Belland, 2005) toplanan 54 İnternet Bağımlılığı vakasından sadece üç kişinin kız öğrenci olduğunu göstermiştir. Zhang, Amos ve McDowell ayrıca erkeklerin daha yüksek İnternet Bağımlılığına sahip olduklarını belirtmişlerdir (Zhang, Amos ve McDowell, 2008). Bunun yanı sıra, Lam, Peng, Mai ve Jing erkeklerin internet bağımlısı olan kadınlara göre %50 daha fazla olduğunu bildirmiştir (Lam ve ark., 2009). Dahası, Chou, Condrón ve Belland'a göre, erkeklerin interneti kadınlardan farklı kullandıkları ve erkeklerin İnternet Bağımlılığına daha yatkın oldukları sonucuna vardılar (Chou, Condrón ve Belland, 2005).

Jackson, Ervin, Gardner ve Schmitt'e (2001) göre interneti erkeklerden farklı kullanan kadınlar, interneti çevrimiçi iletişim kurmak ve ilişkileri sürdürmek için daha fazla kullanıyor, erkekler ise daha az ilişkisel faaliyetlerle ilgileniyorlar. Young (1998) kadınların genellikle internetin sosyal ve etkileşimli yönlerine daha fazla ilgi duyduklarını ve erkeklerin interaktif video oyunları oynamak için internete erişme olasılıklarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Young (1998) kadınların normalde yakın dostluk aradıklarını ve görüşmelerini gizleyebilecekleri, aidiyet duydukları ve duygularını ve duygularını özel ve uygun yollarla paylaşabildikleri anonim iletişimi tercih ettiklerini; oysa erkekler çevrimiçi (özellikle güç, hakimiyet, kontrol ve şiddete dayanan) baskın faaliyetler veya içerik

arama eğilimindedir ve ayrıca çevrimiçi cinsel fantezileri (Akt. Chou, Condron ve Belland, 2005) araştırmaya eğilimlidir.

Ancak regresyon analizi sonuçlarına göre cinsiyet, internet bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordamamaktadır. Bu bulgular, daha önce yapılan araştırma çalışmalarının bazılarıyla örtüşmektedir (Bayraktar, 2001; Eldeleklioğlu ve Vural-Batık, 2013; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Willoughby, 2008). İlginç bir şekilde, Billieux ve ark., kız ergenlerin cep telefonu bağımlılığı ve cep telefonu bağımlılığı geliştirme eğiliminin daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir (Billieux, Linden ve Rochat, 2008). Benzer şekilde, üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, erkek öğrencilerin %28,6'sı ve kız öğrencilerin %56,3'ü ağır cep telefonu kullanıcıları olarak sınıflandırılmıştır (Jenaro, Flores, Gomez-Vela, 2007). Özetlemek gerekirse, İnternet bağımlılığında cinsiyet farklılıkları konusunda kesin bir anlaşma yoktur. Bununla birlikte, ergenlik riski davranışı ile ilgili mevcut bulgulara dayanarak, erkek ergenlerin kadınlara göre daha fazla İnternet Bağımlılığı davranışı göstereceği varsayılmıştır. Türk İstatistik Kurumundan alınan verilere göreyse Türkiyede internet kullanım oranı erkeklerde %81,8 kadınlardaysa %68,9'dur (TÜİK, 2019).

Cinsiyetin yanı sıra, ailenin sağlamlığı da ergen İnternet bağımlılığında rol oynayabilir. Dağılmış ailelerde büyüyen ergenler genellikle dağılmamış ailelere göre daha fazla risk davranışı gösterdiklerinden (Shek, Xie ve Lin, 2014), bozulmamış aile ortamının ergenlerde İnternet bağımlılığı için bir risk faktörü olabileceği öne sürülebilir. Deneysel olarak, Shek ve Yu, sağlam olmayan ailelerdeki ergenlerin, sağlam ailelerdeki ergenlere göre daha yüksek bir İnternet bağımlılığı gösterdiklerini bulmuşlardır (Shek ve Yu, 2012). Buna ek olarak, aile konsolidasyonu (örneğin, 2 ebeveyn ile yaşamak) ergen kızlarda İnternet bağımlılığının ortaya çıkması ile negatif ilişkiliydi (Nargess, 2013) ve ailede dokunulmazlık, kötü ruh hali değişimi, zorlama ve İnternet bağımlılığı ile ilgili yoksunluk belirtileri ile ilişkiliydi (Hadaddain, Abedin, N. Monirpoor, 2010). Mevcut literatüre dayanarak, dokunulmamış ailelerdeki ergenlerin (Örn., Ebeveyn boşanma veya ayrılma), sağlam ailelerdeki ergenlerden daha fazla İnternet bağımlılığı belirtileri göstereceği varsayılmıştır.

Ekonomik dezavantaj, dikkat çeken başka bir sosyodemografik faktördür, çünkü birçok çalışma ailenin mali durumunun ergen gelişimsel sonuçlarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin, Kuss, Griffiths, Karila ve Billieux (2013),

geçtiğimiz on yılın literatüründe İnternet Bağımlılığı ile ilişkili sosyoekonomik faktörler olarak oldukça fazla sayıda faktör tanımlanmıştır. Yüksek aile geliri, göçmen statüsü ve kırsal alanlarda yaşamak İnternet Bağımlılığının sosyo-demografik faktörleri arasındaydı. Aile stres modeline göre yoksulluk, evlilik ilişkisini ve ebeveynlik kalitesini bozan ebeveyn stresini yaratır ve bu da sonunda çocuklarda olumsuz gelişimsel sonuçlar yaratacaktır (Conger ve Conger, 2008). İnternet bağımlılığı bağlamında Hur, ekonomik dezavantajın İnternet'in Koreli gençlerde aşırı kullanımı ile olumlu bir şekilde ilişkili olduğunu bildirdi (Hur, 2006). Benzer bulgular Chiu tarafından Tayvan'daki ortaokul öğrencileri bazında bildirildi (Chiu, Huang ve Center, 2009). Ayrıca, düşük aile geliri olan hanelerden ergenlerin sorunlu İnternet kullanıcıları olma olasılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Kim, Park ve Kim, 2010). Başka bir araştırma sonuçlarına göre sosyoekonomik düzeyi yüksek ve düşük olan öğrenciler bağımlılık yüzdelerinde anlamlı bir farklılık göstermiştir (Yüksek: %26.7; Düşük: %9.1). Yani, sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarının internete bağımlı olma ihtimalinin daha yüksek olduğu söylenebilir (Kayri ve Günüş, 2016). Mevcut çalışmalara dayanarak, yoksul ailelerdeki ergenlerle karşılaştırıldığında, yoksul ailelerdeki ergenlerin daha fazla İnternet bağımlılığı sorunu göstereceği varsayılmıştır.

2.2. İnternet Bağımlılığının Getirdiği Kavramlar

Problemlili internet kullanımı internete erişimi sağlanan tüm uygulama ve programları kapsar. DSM V`e kaynaklı olacağını düşünerek literatür taraması yapıldığında görülen araştırmaların çoğu oyun bozukluğuna odaklanmış durumda. Ama bu tür uygulamalar arasında kumar, pornografi, sosyal medya ve alışveriş siteleri de bulunmaktadır (Young ve ark., 1999; Griffiths 2012; Müller ve ark., Basında; Brand ve ark., 2014). Temsili bir Alman anketine dayanarak, internetteki bağımlılık davranışı en az üç tür davranışa işaret edebilir: oyun / kumar, sosyal ağ sitelerinin ve diğer uygulamaların (örn. Pornografi) kullanılması (Bischof ve ark., 2013). Bu nedenle, mümkün olan yerlerde, İnternet etkinliğinin belirtilmesi ve farklı potansiyel İnternet bağımlılığı türlerinin ayırt edilmesi makul görünmektedir (Starcevic 2013; Montag ve ark., 2015; Brand ve ark., 2014). Bu ayırım önemlidir, çünkü bu ayırık olayların ardındaki ortak ve

farklı süreçlerin bilinmesi potansiyel olarak klinik tedaviler üzerinde büyük bir etkiye sahiptir (Montgan ve Reuter, 2017).

2.2.1. Sosyal Medya Bağımlılığı

Sosyal medya, sosyal olma yoluyla, toplumdan veya birbirleriyle etkileşime giren kişilerden oluşur. Sosyal medya, en iyi şekilde tanımlamak gerekirse sosyal bir iletişim aracıdır. Normal medyada, malzemenin sadece bilgi sağladığı tek yönlü bir iletişiminiz vardır. Sosyal medyada kullanılan kanal internettir. Tıpkı bir konuşmada olduğu gibi, alıcı da gönderene geri bildirimde bulunabilir. Son on yılda, sosyal medya bilgisayar ekranlarımızdan elde taşınır cihazlarımızın ekranlarına sızdı. Bir parmak dokunuşuyla fotoğrafları doğrudan telefonlarımızdan sosyal medya hesaplarımıza yükleyebilir, mesajlara anında yanıt verebilir veya ailelerimizin ne yaptığını görebiliriz.

Cep telefonlarımız her zaman elimizin erişebileceği yerlerde, sosyal medyaya biraz aşık olmak çok kolay olabilir ve başkalarıyla olan ilişkilerimizi olumsuz yönde etkileyebilir (Walter, 2016). Sosyal medya, seçmenlerin aydınlanması, siyasi aktivizm ve en hızlı bilgi yayma araçları için önemli ve güçlü bir forum haline gelmiştir. Sosyal medya hesabı olmayan bir birey toplumda gariipsenilmiş hal almaya doğru gidiyor. Sosyal medya gerçekten de kişisel ve profesyonel olarak hayatımızın bir parçası haline geldi. Ortalama bir akıllı telefon sahibi günlük olarak bir sosyal medya platformunu ziyaret etmeden yapamaz. Instagram, Twitter, Facebook ve YouTube gibi sosyal medya platformları, vatandaşların sosyal hayata katılımını sağlamaya yardımcı olabilir (Aveni, 2019). Aşırı SNS kullanımının geleneksel olarak madde bağımlılığı ile ilişkili semptomlara yol açabileceğini gösteren giderek artan bir bilimsel kanıt tabanı vardır (Andreassen, Billieux, Griffiths, Kuss, Demetrovics ve Mazzoni, 2016). 2014 yılında yapılan bir araştırma, gençler tarafından aşırı teknoloji kullanımının fiziksel ve zihinsel sağlıklarında bozulmalara neden olduğunu, uyku düzenleri, kilo ve egzersiz seviyeleri ve özellikle akademik çalışmalarını etkilediği sonuçlarına ulaşmıştır. Genç yetişkinlerin %40'ı ve yetişkinlerin %21'i banyodayken bile sosyal medyayı kullandıklarını itiraf ediyor (Griffiths, Kuss ve Demetrovics, 2014). Radha, Yamini ve Jayaparvathy, belirli bir uygulama olan WhatsApp ile ilgili bağımlılık belirtilerini

inceleyen bir çalışma yaptı. Bu çalışmanın sonucu, WhatsApp kullanıcılarının çoğunun uygulamaya bağımlı olduğuydu. Uygulamanın kullanımındaki artışın kullanım kolaylığına ve özelliklerin artmasına bağlı olduğu fikri kullanımdaki artışta temel faktör olmuştur (Radha, Jayaparvathy ve Yamini, 2016).

Araştırmalar bize sosyal medyanın bağımlılık yaptığını gösteriyor. Çalışmalar, tüm ReTweet`lerin ve Facebook beğenilerinin beynimizin ödül alanını etkilediğini gösteriyor. Sosyal medya etkileşimi, dopamini doğrudan sisteme enjekte etmek gibidir (Haynes, 2018). Sosyal medya kullanımı, bağımlılığın temeli olduğuna inanılan beyinde ödül yolunu uyarır (Ahmad, 2018). Yapılan birçok çalışmada internet kullanımının bireyin toplumdan soyutlanması, yalnızlık ve depresyon hissi gibi bazı sonuçlara neden olduğu belirlenmiştir (Yang ve Tung, 2007; Erdoğan, 2008; Balkan, 2011).

Son on yılda, sorunlu ve muhtemelen bağımlılık yaratan cep telefonu kullanımını değerlendiren araştırmalar arttı (Lopez-Fernandez, Kuss, Griffiths ve Billieux, 2015), bazı kişilerin cep telefonlarının bir sonucu olarak bağımlılıkla ilgili sorunlar geliştirebileceğini düşündürüyor telefon kullanımı. Son araştırmalar, sorunlu cep telefonu kullanımının çok yönlü bir durum olduğunu ve bağımlı kullanımın olası bir sonuç olduğunu öne sürmüştür (Lopez-Fernandez, Kuss, Griffiths ve Billieux, 2015). Cep telefonu kullanımının bağımlılık yapıcı bir deseni, aramalar, anlık mesajlaşma ve sosyal ağların kullanımı dahil olmak üzere belirli uygulamaların kullanımı ile karakterizedir. Bu, bağımlılık yaratan bir araç olmaktan ziyade, akıllı telefonlar ve tabletler dahil olmak üzere mobil teknolojilerin, SNS kullanımı da dahil olmak üzere potansiyel olarak bağımlılık yapıcı etkinliklere katılmasını sağlayan medya olduğunu göstermektedir. Başka bir deyişle, cep telefonu bağımlılarının telefonlarına alkoliklerin şişe bağımlılarından daha fazla bağımlı olmadığı iddia edilebilir.

Araştırmalar, sosyal medyada bağımlılık yapıcı kullanımın kadınlarda erkeklerden daha yaygın olduğunu göstermiştir (Andreassen, 2015; Griffiths ve ark., 2014; Ryan ve ark., 2014) ve kadınların bağımlılık geliştirmeye daha meyilli oldukları öne sürülmüştür (Andreassen ve ark., 2013; Kuss, Griffiths, Karila ve Billieux, 2014; Van Deursen, Bolle, Hegner ve Kommers, 2015). Ayrıca, çalışmalar yaşlılara göre gençlerde sosyal medya bağımlılığı ölçeklerinde daha yüksek puanlar bildirmektedir (ör. Andreassen, Torsheim, Brunborg ve Pallesen, 2012; Kuss ve ark., 2014). Bu

çevrimiçi platformlar ergenlerin ve genç yetişkinlerin boş zamanlarında ve sosyal yaşamlarında çok önemli bir rol oynadığı için bunun iyi bir geçerliliği vardır (Allen vd., 2014). Gençler hızla “çevrimiçi” olmaya alışkınlar ve yeni teknolojilere eski meslektaşlarına göre daha hızlı adapte oluyorlar (Prensky, 2001). Temel bilişlerin bağımlılık yapan sosyal medya kullanımında da rol oynadığı görülmektedir (Andreassen, 2015). Bu bilişler temel inançları, atıfları, şemaları ve otomatik düşünceleri içerebilir ve sosyal medya faaliyeti de dahil olmak üzere genel olarak davranışı aktive etme gücüne sahiptir (Beck, 1995). Bu nedenle, eğer bir kişi “ben hoşlanmıyorum” veya “zayıf sosyal becerilerim” diye düşünüyorsa - aynı zamanda çok sayıda arkadaş ya da takipçiye sahip olmanın bu tür kendi anlayışlarını değiştireceğine inanarak - bu bağımlılık yapan sosyal medya katılımını tetikleyebilir. Buna paralel olarak, daha önceki araştırmalar, benlik saygısı düşük kişilerin sosyal medyayı kendilerini ifade etmek için yüksek benlik saygısına sahip insanlardan daha güvenli bir yer olarak gördüklerini göstermiştir (Forest ve Wood, 2012) ve benlik saygısı ile sosyal medyanın bağımlılık yapıcı kullanımı bildirilmiştir (Örn., Hong ve ark., 2014; Malik ve Khan, 2015; Wang ve ark., 2012; Wilson ve ark., 2010). Yani, insanların sosyal medyayı daha yüksek benlik saygısı elde etmek veya düşük benlik saygısı duygularından kaçmak.

Araştırmalar ayrıca ilişkisi olmayan bireylerin sosyal medya kullanımı geliştirmeye ilişkileri olan kişilere göre daha eğilimli olduğunu göstermektedir (Kuss ve ark., 2014). Yine, sosyal etkileşimi teşvik eden siteler potansiyel kişilerle tanışma veya aidiyet duygularıyla birlikte önemli bir sosyal işlev olarak hizmet verebileceğinden iyi bir geçerliliğe sahiptir (Andreassen, Torsheim ve Pallesen, 2014; Ryan vd., 2014) .

Bazı çalışmalarda Sosyal Medya Teknolojisine ilişkin benlik saygısı ölçüleri kullanılmıştır (Apaolaza vd, 2013; Baker ve White, 2011; Valkenburg ve Peter, 2006; Fioravanti ve d., 2012; Gross, 2009; Huang ve Leung, 2012; O'Dea ve Campbell, 2011; Wilson vd, 2010). Sosyal Medya Teknolojisi, blog oluşturma ve düşük benlik saygısı arasında bildirilen çalışmalar da mevcuttur (Fioravanti ve ark., 2012; Huang ve Leung, 2012; Maarten ve ark., 2009). Tersine, akranlar veya yabancılarla çevrimiçi sohbet etme veya sıkıntılı olduğunda destek alma gibi çevrimiçi iletişim etkinlikleri arasında olumlu benlik saygısı ilişkileri bulunmuştur (Donchi ve Moore, 2004; Gross, 2009; Valkenburg ve Peter, 2006,).

Depresyon ve Sosyal Medya Teknolojilerini inceleyen çalışmalarda karışık sonuçlar bildirilmiştir (Jelenchick ve ark., 2013; Pantic ve ark., 2012; Van den Eijnden, 2008; Vandoninck ve ark., 2012). Örneğin, anlık mesajlaşma, bir çalışmada artan depresyon ile ilişkilendirilmiştir (Van den Eijnden ve ark., 2008), ancak aynı ölçüde başka bir çalışma böyle bir ilişki olmadığını göstermiştir (Jelenchick ve ark., 2013). Tayvan'da yapılan büyük ölçekli bir çalışma, interneti sosyalleşmek ve arkadaş edinmek için kullanan ergenlerde depresif duygudurumun arttığını bulmuştur, ancak çevrimiçi olarak harcanan zaman ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Vandoninck ve ark., 2012). Daha genel olarak, Kuzey Amerika'daki bir dizi çalışma, 'sosyal refah' ve çevrimiçi kişilerarası etkileşim arasında negatif bağlantılar bulmuştur (Pea ve ark., 2012).

Psikologlar, aynı zamanda Facebook gibi çevrimiçi sosyal ağ sitelerinin kullanımının kişiliklerimizi hem şekillendirebileceğini hem de yansıtabileceğini keşfettiler (Bozoglan, 2017). Çin'de 13 ila 18 yaş arası ergenlerle yapılan bir araştırma, İnternet'i kullanarak geçirilen aşırı zamanın, çevrimiçi olarak çok daha az zaman geçiren gençlere kıyasla önemli düzeyde anksiyete ve depresyona neden olduğunu buldu (Lam ve Peng, 2010). Diğer araştırmalar, yüksek düzeyde sosyal medya kullanımının psikolojik refahı azaltabileceğini (ne kadar mutlu hissettiğimizi) ve arkadaşlarla ve romantik partnerlerle olan ilişkilerin kalitesini düşürebileceğini bulmuştur (Blais, Craig, Pepler ve Connolly, 2008; Huang, 2010; Kross vd., 2013).

2.2.2. Oyun Bağımlılığı

Video oyunlarının bağımlılık yaratan etkileri üzerine yapılan araştırmalar, son zamanlarda Dünya Sağlık Örgütü'nün resmi davranışsal bağımlılığı olarak "Oyun Bozukluğu"nın resmi olarak tanınmasında önemli rol oynayan hem teorik hem de klinik düzeylerde önemli gelişmelere tanıklık etmiştir (Dünya Sağlık Örgütü, 2018). Pontes ve Griffiths'e göre Oyun bağımlılığı araştırması için ilk büyük kilometre taşı (Pontes ve Griffiths, 2019), 2013 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayınlanan DSM-5'in, daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyan bir klinik fenomen olarak geçici olarak 'İnternet Oyun Bozukluğu'nu içermesi ile gerçekleşti (APA, 2013). İnternet Oyun Bozukluğu DSM-5'e bireylerin azınlığın hem zihinsel, hem de fiziksel

sağlığı üzerinde yaygın olarak bildirilen olumsuz etkileri nedeniyle geçici bir bozukluk olarak dahil edilmiştir (Griffiths, 2015; Griffiths , Király, Pontes ve Demetrovics, 2015; Griffiths ve Pontes, 2015; King, Gainsbury, Delfabbro, Hing ve Abarbanel, 2015; Kuss ve Griffiths, 2012; Pontes ve Griffiths, 2014).

Bu ön tanıma sonrasında, 2016'da ICD-11'in beta taslağında Oyun bağımlılığı ortaya çıktığında ikinci kilometre taşı meydana gelmiştir (ICD-11, 2018). Son olarak, üçüncü önemli kilometre taşı 25 Mayıs 2019'da DSÖ'nün Oyun bağımlılığını zihinsel sağlık bozukluğu olarak tanıdığı tarihi ve uzun zamandır beklenen kararla sonuçlanan 72. Dünya Sağlık Örgütü'nde gerçekleşmiştir (Pontes ve Griffiths, 2019).

Klinik görünüm ve tanısal özellikler açısından, APA, Oyun bozukluğunun klinik tanısının, oyunların sürekli ve tekrarlayan kullanımı ile karakterize edilen ve 12 ay boyunca önemli bir bozulma veya sıkıntıya yol açan bir davranış modeli içerdiğini öne sürmüştür (dokuz tanı ölçütünün beşini veya daha fazlasını göstermesi gerekir).

Değerlendirmedeki sınırlamalardan dolayı (Petry, Rehbein, Ko ve O'Brien, 2015) birçok popülasyonda Oyun Bağımlılığının güvenilir prevalans oranları eksik olsa da, temsili örnekleri içeren çalışmalardan elde edilen bulgular, Amerikan 8-18 yaş arası gençliğinde yaklaşık %8,5 Oyun Bağımlılığı oranları bildirmiştir. (Gentile, 2009), 13-18 yaş arası Alman ergenlerde %1.2 (Rehbein, Kliem, Baier, Mößle ve Petry, 2015), 13-20 yaş arası Hollandalı ergenlerde %5.5 ve Hollandalı yetişkinlerde %5.4 (Lemmens, Valkenburg ve Gentile, 2015), 15-16 yaş arası Macar ergenlerde %4,3 (Király ve ark., 2014), Norveçli oyuncularda %1,4 (Witteck ve ark. 2015) ve yedi Avrupa ülkesinden 14-17 yaş arası gençlerde %1,6 oranının Oyun Bağımlısı sonucu olan araştırmalar (Müller vd., 2015) yapılmıştır. Türkiyede ise Oyun bağımlılığının yaygınlığı net şekilde belli değildir ve bu da bu alanda araştırmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir (Dijital Oyun Bağımlılığı Çalıştayı, 2018). 865 kişilik yürütülen bir araştırmada ergenlerin %28,8-nin dijital oyun bağımlısı olduğu sonucuna varılmıştır (Irmak, 2014).

Eğlence Yazılımları Derneği araştırmasına göre, 2013 yılında en çok satılan oyunların %38'i taktik oyun ve %31.9'u aksiyon oyunuydu. Oyun tercihlerinin cinsiyete göre değiştiği de gösterilmiştir. Kadınların fantezi, şiddet içermeyen, daha az rekabetçi, yavaş tempolu, tek kişilik ve özelleştirilebilir, karikatür tarzı oyunlar; erkeklerinse heyecan verici, stratejik planlama, yüksek görsel, güncel ve gerçekçi çevrimiçi,

şiddetli ve çok oyunculu çevrimiçi oyunlara üstünlük verdiği bildirilmektedir (Homer ve ark., 2012, Quaiser-Pohl ve ark., 2006). Genel olarak erkeklerin internette daha fazla zaman geçirmesine uygun olarak, erkek öğrencilerin de dijital oyun bağımlılık düzeyleri, kız öğrencilere göre daha yüksektir (Hazar ve Hazar, 2019; Kılıç, 2019; Şahin ve Tuğrul, 2012). Oyun türleri içinde ve arasında karmaşıklık ve çoklu talepler göz önüne alındığında, oyun üzerindeki kontrol kaybının, oyun türüne göre farklılık gösteren çok çeşitli faaliyetleri içerebileceğini düşündürmektedir (King ve ark., 2019).

Oyun bağımlılığı riski, nörobiyolojik (yani hala ön prefrontal-korteks geliştirme), gelişimsel (yani sosyal aidiyet, kimlik ihtiyaçlar, zorlayıcı otorite ve daha fazla bağımsızlık) ve kültürel etkenler nedeniyle ergenlik döneminde daha yüksek olarak görülmektedir. Buna ek olarak, sanayileşmiş toplumlardaki birçok genç, yatak odalarında veya oturma odalarında oyun oynayarak evden çıkmıyor (Bayrakdar ve Coulter, 2017).

Nörobiyolojik araştırmalar, büyük ölçüde öz bildirim metodolojilerine dayanan çalışmalara paralel olarak, zayıf öz düzenleme ve karar verme yanlılıklarına katkıda bulunabilecek bireysel farklılıkları tanımlamıştır (Schiebener ve Brand, 2017). Bulgular, sorunlu oyuncuların yürütücü işlevlerin nörobilişsel görevleri, dikkat, işleme ve karar verme üzerindeki kontrollerden farklı olduğunu göstermektedir (Decker ve Gay, 2011; Ko vd., 2009, Ko vd., 2017). Sorunlu oyuncular ayrıca: riskli koşullar altında daha kötü kararlar verme eğilimindedir (Yao ve ark., 2015); nesnel olasılıkları hesaba katmamak (Wang ve ark., 2017); prepotent yanıt inhibisyon defisitlerini gösterir (Argyriou, Davison ve Lee, 2017) ve daha büyük bir ödül için memnuniyetini geciktirme konusunda daha az yetenekli olmalıdır (Pawlikowski ve Brand, 2011). Bu açıların birçoğu zaman içinde oyun oynamaya tekrar tekrar katılmasıyla daha da kötüleşir (Brand ve ark., 2016).

İnternette oyun bağımlılığı ruh sağlığı bozuklukları ve hastalık öncesi belirtilerle yakından ilişkili olarak görülmektedir; depresyon ve uykusuzluk (Cheung ve Wong, 2011), intihar düşüncesi (Fu ve ark.,2010), dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, sosyal fobi ve düşmanlık (Ko ve ark., 2009), şizofreni, obsesif kompulsif bozukluk (Ha ve ark., 2006), saldırganlık (Ko ve ark., 2009), uyuşturucu kullanımı (Gong ve ark., 2009) ve sorunlu alkol kullanımı (Ko ve ark., 2008; Kuss ve ark., 2013) dahil.

Oyun Bağımlılığı ve diğer bağımlılık bozuklukları arasında birçok benzerlik bulunmuştur. Örneğin, son çalışmalar sorunlu video oyunu oynama ve madde kullanım bozukluğu ile (Weinstein ve Lejoyeux, 2015), oyun bağımlılığı ve patolojik kumar oynamada benzer sinirsel mekanizmalar göstermiştir (Fauth-Bühler ve Mann, 2017). Bir çok çalışmada oyun motiflerinin oyun bozukluğu ile bağlantılı olduğunu ve psikopatolojik semptomlar ile oyun bozukluğu arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini ileri süren araştırmalarla raporlanmıştır (Ballabio ve ark., 2017; Banyai ve ark., 2019; Goh ve ark., 2019; Montag ve ark., 2019; Ramos-Diaz ve ark., 2018; Steadman, 2019; Yee, 2016). Dahası, diğer bağımlılık davranışlarına benzer şekilde oyun bağımlılığı, dürtüsellik (Gentile ve ark., 2011), sansasyon arayışı (Mehroof ve Griffiths, 2010), düşük benlik saygısı (Lemmens ve ark., 2011) ve nevroitiklik (Müller ve ark., 2014, Braun ve ark., 2016) gibi birçok işlevsiz kişilik özelliğiyle ilişkilendirilmiştir; depresyon (Bonnaire ve Baptista, 2019), yalnızlık (Myrseth ve ark., 2017) ve dikkat problemleri (Stavropoulos ve ark., 2019) gibi psikopatolojik sorunlarla da ilişkisi kanıtlanmıştır. Duygu düzenlemesindeki başarısızlıkların madde kullanım bozukluğu (Fox ve ark., 2007) ve patolojik kumar (Williams ve ark., 2012) ile ilişkili olduğunu gösteren diğer çalışmalar gibi, son iki çalışma da oyun ve duygu düzenlemedeki işlev bozuklukları arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir (Estévez ve ark., 2017; Gaetan ve ark., 2016). Gaetan ve ark. düzensiz oyunculara kıyasla, normal oyuncuların duygularını daha az ifade ettiklerini, daha yüksek aleksitimi sergilediğini ve duygusal olarak reaktif olmakta daha fazla zorluk yaşadıklarını göstermiştir (Gaetan ve ark., 2016). Estevez ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, düşük düzeylerde duygu düzenleme, oyun bağımlılığı için bir risk faktörü olarak ortaya çıkmış ve duygusal netlik ve kontrol eksikliği, oyun bağımlılığını öngörmüştür (Estevez ve ark., 2017). Bu ilginç sonuçlar, oyun bağımlılığı gösteren oyuncuların duygusal işleyişi ve bu bozukluktaki çeşitli duygusal boyutların öngörücü değeri sorununu gündeme getiriyor (Bonnaire, Baptista, 2019).

Kişilik faktörleri ve diğer psikolojik özellikler oyun bağımlılığında sıklıkla yer alır ve bunlar şunları içerir: daha büyük dürtüsellik (Billieux, Thorens ve ark., 2015; Lee ve ark., 2012; Rho ve ark., 2017); nevroitiklik (Peters ve Malesky, 2008); içe dönüklük (Cole ve Hooley, 2013); düşük uyumluluk (Collins vd., 2012); daha düşük vicdanlılık (Braun ve ark., 2016); daha düşük benlik saygısı (Ko, Yen, Chen, Chen ve Yen, 2005); deneyime açıklığın düşük olması (Wang ve ark., 2017); saldırganlık (Gervasi ve ark.,

2017), kurallara aykırı (Müller ve ark., 2015); depresyon (Bonnaire ve Baptista, 2019); sürekli kaygı (Mehroof ve Griffiths, 2010); şizotipi (Schimmenti, Infanti, Badoud, Laloyaux ve Billieux, 2017) ve narsisizm (Stopfer ve ark., 2015). Çalışmalar ayrıca psikopatolojik semptomların, özellikle anksiyete ve depresyon semptomlarının, oyun bağımlılığı ve diğer davranışsal bağımlılıklara katkıda bulunan önemli bir faktör olduğunu göstermiştir (Laconi ve ark., 2017; Sioni ve ark., 2017; Wang ve ark., 2017).

2.2.3. Çevrimiçi Alışveriş Bağımlılığı

Alışveriş bozukluğu, satın alma/alışverişle ilgili aşırı endişeler, özlem ve tüketici mallarına sahip olmak için karşı konulmaz dürtülerle karakterizedir (McElroy ve ark., 1994; Moulding ve ark., 2017; Müller ve ark., 2015; Trotzke ve ark., 2017). Alışveriş bozukluğu hastaları, karşılayabileceklerinden daha fazla tüketim malları satın alır ve bu aldıklarına ne ihtiyaç duyulur, ne de sıklıkla kullanılır. Aşırı satın alma öncelikle duyguları düzenlemek için kullanılır; zevk almak, olumsuz duygulardan kurtulmak veya kendi kendine tutarsızlıkla başa çıkmak (Moulding ve ark., 2017; Müller ve ark., 2012). Uzun vadede, kendini kontrolde tekrarlayan bozulma aşırı sıkıntıya, psikiyatrik eş tanıya, ailesel uyumsuzluğa, malların birikimine bağlı patolojik dağınıklığa, borçluluğa ve çoğu durumda büyüyen finansal sorunlara rağmen aşırı harcamaya devam etmek için aldatma ve zimmete neden olur (Christenson ve ark., 1994; Granero ve ark., 2016; Kellett, Bolton, 2009; Möllenkamp ve ark., 2015; Müller ve ark., 2010). Bir meta analiz, alışveriş bozukluğunun %5-lık tahmini bir nokta prevalansını gösterdi (Maraz, Griffiths ve Demetrovics, 2016). Şu anda, alışveriş bozukluğu ayrı bir zihinsel sağlık koşulu olarak sınıflandırılmamıştır. Bununla birlikte, yakın zamanda yayınlanan ICD-11'in kodlama aracı Alışveriş bozukluğunu artık 'Diğer belirlenmiş dürtü kontrol bozuklukları' kategorisinde listeliyor (ICD-11, 2018).

İlişkili fenomenler, alışveriş merkezleri, satış sırasında, çevrimiçi alışveriş yaparken ve çevrimiçi açık artırmalara katılım sırasında dahil olmak üzere bir dizi bağlamda deneyimlenebilir. Alışveriş bağımlılığının temel özellikleri arasında satın alma ile ilgili kaygıları; kontrol edilemeyen, istilacı, karşı konulamayan veya anlamsız olarak satın alma dürtüsü; satın alma üzerindeki kontrolün azalması; ve olumsuz sonuçlara rağmen aşırı alışverişin sürdürülmesidir. Satın alma davranışı zaman alıcı ve

tekrarlayıcı olabilir (Christenson ve ark., 1994). Başlangıçta, alışveriş bağımlılığı davranışı tipik olarak tatmin oluşturur (yani eğlence, zevk, heyecan); ancak, seyri boyunca, olumsuz olayların veya duyguların deneyimlerine yanıt olarak giderek daha fazla gerçekleştirilir (Christenson ve ark., 1994; McElroy ve ark., 1994).

Alışveriş bağımlılığını anlamak için sosyal-psikolojik bir çerçeve kullanan çalışmaların, kompulsif satın alma eğilimini desteklerken, alışveriş bağımlılığı olan kişilerin de kompulsif satın alma davranışları yoluyla kendi kendine tutarsızlıkları azaltma konusunda daha büyük girişimlerde bulundukları bulunmuştur (Claes, Müller ve Lyuckx, 2016). Alışveriş bağımlılığı için bilişsel çerçeveler, zorlayıcı satın alma davranışında hatalı inançların (örneğin, tüketim mallarını “temel” ve “benzersiz” olarak algılamak ve fırsatları “kaçırılmaması gereken durumlar” olarak görmek) ve öz değer inançlarının rolünü vurgular (Moulding ve ark., 2017). Duygudurum bozulmasının rolü her iki yaklaşımda da yaygın olmakla birlikte, belirli psikososyal faktörlerin alışveriş bağımlılığına göreceli katkısını karşılaştıran çok az araştırma vardır (Kyrios ve ark., 2018). Kompulsif satın alma grubunda madde kullanım bozuklukları prevalansının% 21-53 olduğu ve kompulsif satın alma ile Sorunlu İnternet Kullanımı arasında pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur (Müller ve ark., 2011).

E-ticaret önemli bir alışveriş ortamı sağladığından, geleneksel alışveriş bağımlılığı çevrimiçi perakende pazarına geçebilir. Daha önce insanların fiziksel mağazalara gitme ve daha fazla zaman harcama gibi eylemleri vardı. Uzun saatler boyunca çevrimiçi olmak, bir kişinin kişisel alışveriş ihtiyaçları için yapabileceği zamanı sınırlamaya başladı. İnsanın “kaliteye bakılmaksızın daha az şey için daha fazlasını alma” ve “kolay bulunabilirlik” eğilimi ile, tehlikeli bir kompulsif satın alma modeli oluştu. Artan lojistik ve teslimat kolaylığı ile, “teslimatta ödeme” ve “şimdi satın al sonra öde” gibi şemalara izin veren işletmeler ortaya çıktı ve bu da kişiyi çevrimiçi olarak alışverişe daha da tetikledi. İnternet, çok çeşitli alışveriş bilgileri ve birçok çevrimiçi mağazaya eşzamanlı erişim sunarak anında ödül, duygusal iyileştirme ve kimlik kazanımı beklentilerini karşılar. Önceki çalışmalar, kullanılabilirlik, anonimlik, erişilebilirlik ve uygun fiyat gibi internete özgü belirli yönlerin, alışveriş bağımlılığının çevrimiçi bir alt türünün geliştirilmesine katkıda bulunduğunu gösterdi (Dittmar ve ark., 2007; Kukar-Kinney ve ark., 2009; Trotzke ve ark., 2015). Alışveriş bağımlılığı, hem ağırlıklı olarak çevrimdışı hem de ağırlıklı olarak çevrimiçi türlere

bölünebilen kumar bozukluğu ve oyun bozukluğuna benzer şekilde (ICD-11, 2018), çoğunlukla internette veya çevrimdişi olan davranışlarla kategorize edilebilir.

Çevrimiçi alışveriş bağımlılığıyla ilgili literatürde çok az araştırma mevcuttur. Mevcut tedavi arayan hastaların yaklaşık üçte biri, olası çevrimiçi alışveriş bağımlılığına sahip olarak kategorize edildi (Müller ve ark., 2019). Alanyazıdan elde edilen sınırlı, sonuçlar çevrimiçi BSD belirtileri ile cinsiyet, okul eğitimi ve ortaklık durumu arasında bir bağlantı olmadığını göstermektedir (Hernandez, Jimenez ve Martin, 2010; Müller ve ark., 2019). Tüketici araştırmalarından elde edilen bulgular, daha genç e-müşteri ve daha büyük meslektaşlarının eşit satın aldığını göstermiştir (Sorce, Perotti ve Widrick, 2005). Bununla birlikte, başka bir çalışmada, genç hastalarda bağımlılık yapan çevrimiçi alışverişe daha yüksek bir eğilim göstermektedir (Müller ve ark., 2019).

2.2.4. Siber Zorbalık

Geleneksel zorbalık, tipik olarak zaman içinde tekrarlanan ve ilişkisi güç dengesizliği ile karakterize edilen bireyler arasında meydana gelen, zarar veya sıkıntıya neden olan agresif bir eylem olarak tanımlanmıştır (Olweus, 2013). Geleneksel zorbalık tanımına dayanarak, Smith, Mahdavi, Carvalho, Fisher, Russell ve Tipetthave (2008) siber zorbalığı “bir grup ya da birey tarafından, elektronik temas biçimlerini kullanarak, kendisini kolayca savunamayan bir mağdura karşı defalarca ve defalarca gerçekleştirilen saldırgan, kasıtlı bir eylem” olarak tanımlamıştır. Langos, doğrudan ve dolaylı siber zorbalık türleri arasında ayrım yaptı. Doğrudan siber zorbalık, yalnızca fail ve mağdurla sınırlı agresif eylemleri ifade eder. Dolaylı siber zorbalık ise birden fazla medya platformunda gerçekleşir ve sadece kurban ve failden çok daha geniş bir kitleyi içermeye potansiyeline sahiptir.

Siber zorbalık ve geleneksel zorbalıktaki benzerliklere rağmen, davranışlardaki ayırt edici özellikleri anlamak önemlidir. Anonimlik, siber zorbalığın ve geleneksel zorbalığın birbirinden ayrılmasının temel yollarından biridir. 3600'den fazla ortaokul öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışmada, katılımcıların% 50'sinden azı siber zorbalığa maruz kalan bireyin kimliğini bilmiyordu (Kowalski ve Limber, 2007). Buna ek olarak, geleneksel zorbalığın çoğu okul günü boyunca okulda meydana gelirken, siber zorbalık, doğası gereği, gece veya gündüz herhangi bir zamanda ortaya çıkabilir

(Bradshaw, Sawyer ve O'Brennan, 2007; Nansel ve ark., 2001). Geleneksel zorbalık ve siber zorbalığa bağlı cezalandırıcı sonuçlar da farklıdır. Her iki tür zorbalığın kurbanları, mağduriyetlerini başkalarına açıklamak istemediklerini göstermesine rağmen, bu isteksizliğin nedenleri farklı olabilir. Geleneksel zorbalığın mağdurlarının, failin bulması durumunda mağduriyet durumlarını misilleme korkusu nedeniyle durumu açıklaması pek olası değildir. Siber zorbalık mağdurları, siber zorbalığa uğramalarının (teknolojilerinin) ortadan kaldırılacağı endişelerini dile getirmektedir. Failin birçok durumda anonimliği de mağdurların siber zorbalığı rapor etmesini zorlaştırabilir (DePaolis ve Williford, 2015).

Siber zorbalığın prevalans oranları, büyük ölçüde siber zorbalığın nasıl tanımlandığına bağlı olarak siber zorbalığın meydana gelip gelmediğini belirlemek için kullanılan zaman parametresi nedeniyle oldukça değişkendir; siber zorbalığın meydana gelip gelmediğini ve incelenen örneğin demografik özellikleri de burada rol oynar. 159 yaygınlık çalışmasında, geçen yıl mağduriyet yaygınlık oranlarının %1,0 ile %61,1 arasında değiştiği, aynı dönemde perperasyon oranlarının %3,0 ile %39,0 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ömür boyu mağduriyet oranları %4,9 ile %65,0 arasında değişirken, ömür boyu süreklilik oranları %1,2 ile %44,1 arasında değişmektedir (Brochado, Soares ve Fraga, 2016). Ülkeler arasında doğrudan karşılaştırmalar içeren birkaç çalışmadan birinde, 42 ülkeden gençleri içeren Okul Yaşlı Çocuklarda Sağlık Davranışı çalışması, en az bir kez mesajlarla siber zorbalığa maruz kalan 11 yaşındaki çocukların ortalama yüzdesinin geçen yıl 13 yaşındakilerin %11'ine ve 15 yaşındakilerin %11'ine kıyasla %10'du (Inchley ve ark., 2016). Brochado ve arkadaşlarının incelemesinde, siber zorbalığın hem mağdur hem de faili olma yaygınlığı, geçen yıl içinde %1,5 ile %72,0 arasında ve yaşam boyu %5,0 ile %64,3 arasında değişmektedir (Brochado, Soares ve Fraga, 2016).

Siber zorbalığın yaygınlık oranlarını inceleyen araştırmanın çoğu ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Çok az sayıda çalışma ilkökul öğrencileri arasında siber zorbalık mağduriyeti ve sürdürülmesine odaklanmıştır. Yürütülen az sayıda insan şunları göstermiştir: (a) çok küçük çocuklar siber zorbalık deneyiminden bağımsız değildir ve (b) yaygınlık istatistikleri, araştırmanın ve verilerin toplandığı ülkeye bağlı olarak oldukça değişkendir (Arslan, Savaser, Hallett, Balcı, 2012; Livingstone ve Haddon, 2009; Monks, Worlidge, Robinson, Ortega, vd., 2009). Birleşik Krallık'ta Monks ve ark., ilkökul çağındaki gençler arasında siber zorbalığın yaygınlık oranlarını

inceleyen iki çalışma yürüttü. 2009 yılında, 7-11 yaş arası gençlerin %23'ü siber zorbalığın kurbanı olduğunu bildirirken, %5'i geçen okul döneminde siber saldırganlık yaşadıklarını bildirmiştir (Monks ve ark., 2009). 3 yıl sonra yapılan bir takip çalışmasında, 7 ila 11 yaşındaki çocukların %51'i siber zorbalık mağduru olduklarını, %5'i siber zorbalığa maruz kaldıklarını söyledi (Monks ve ark., 2012). Kuzey Amerika'da 3. sınıftan 5. sınıfa kadar olan çocukların %18'inin siber zorbalık mağduriyeti yaşadığını bildirmiştir (DePaolis ve Williford, 2015). Benzer şekilde, 6-11 yaş arası çocukların dörtte birinin geçtiğimiz yıl içinde dijital saldırganlık kurbanı olduğunu bildirdi (Ybarra ve ark., 2012). 8-11 yaş arası Türk çocuklarında yapılan bir çalışmada, %27'si siber zorbalık kurbanları olduğunu ve %18'i son altı ay içinde siber zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmiştir (Arslan ve ark., 2012).

ABD'de 3600'den fazla yetişkinin yaptığı ankette, Kowalski ve ark. yetişkin katılımcıların %20'sinin yaşamları boyunca yaşadıkları siber zorbalık mağduriyetinin çoğunun yetişkinlikte meydana geldiğini bildirmiştir. Ankete katılanların %73'ü failin bir arkadaşı yada iş arkadaşı olduğunu bildirdi (Kowalski, Toth ve Morgan, 2017).

Araştırmacılar sürekli olarak siber zorbalığın hem mağdurlar, hem de failer için çeşitli olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Mağdurların yaşadığı olumsuz sonuçlar arasında daha yüksek kaygı, depresyon, yalnızlık, daha fazla intihar düşüncesi, daha düşük benlik saygısı ve zayıf akademik performans bulunmaktadır (Didden ve ark., 2009; Hinduja ve Patchin, 2010; Kowalski, Giumetti, Schroeder ve Lattanner, 2014; Kowalski ve Limber, 2013; Şahin, 2012). Benzer sonuçlar geleneksel zorbalık mağduriyetinden kaynaklandığından ve siber zorbalığa karışan bireyler de geleneksel zorbalığa dahil olduklarından, araştırmacılar siber zorbalığın, geleneksel zorbalıkla ilişkili olanların üstünde ve ötesinde olumsuz sonuçlara benzersiz bir varyans katma derecesini sorguladılar (Kolweus ve Limber, 2018).

Teknoloji kullanımı bireysel bir davranış oluştursa da, siber zorbalığa karşı göze çarpması nedeniyle diğer kişi düzeyindeki değişkenlerden ayrı olarak tartışılmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi, Bilgi ve İletişim Teknolojileri kullanımı yaş demografisine göre değişir. Bununla birlikte, iki ek noktayı vurgulamaya değer. İlk olarak, siber zorbalığı devam ettirmek için kullanılan teknoloji, belirli bir yaş grubundaki bireyler tarafından en sık kullanılan teknoloji türünü yansıtır. Böylece, ilkökul çocukları arasında, örneğin, çevrimiçi oyun oynamak, siber zorbalığın en çok meydana geldiği

araçtır (DePaolis ve Williford, 2015). Bununla birlikte, ergenler arasında sosyal paylaşım siteleri siber zorbalık için giderek yaygınlaşan yerlerdir (Kowalski, Limber ve Agatston, 2012; Watts, Wagner, Velasquez ve Behrens, 2017; Whittaker ve Kowalski, 2015). Lenhart, Madden, Purcell, Zickuhr ve Rainie (2011), 12 ila 17 yaş arasındaki gençlerin %85'inin sosyal medyada olumsuz etkileşimlere tanık olduklarını bildirdiğini; %12'si sık sık şahit olduklarını söyledi. Yetişkinler arasında muazzam çok oyunculu çevrimiçi oyunlar, siber zorbalık mağduriyeti için yaygın yerlerdir, katılımcıların %35'i bu oyunlar aracılığıyla siber zorbalık kurbanı olduklarını söylüyor (Ballard ve Welch, 2017). Teknolojideki hızlı değişimlerin devam etmesi ile, herhangi bir yaş grubu için siber zorbalığın meydana gelme yollarının da aynı hızla değişmesi muhtemeldir (Kowalski, Limber ve McCord, 2019).

İkincisi, araştırmalar siber zorbalık mağduriyetinin çevrimiçi olarak geçirilen zamanla ilişkili olduğunu sürekli olarak göstermiştir (Çelik, Atak ve Erguzen, 2012). Ergenler arasında, çevrimiçi olarak geçirilen zamanın, sosyal amaçlarla çevrimiçi olma ve çevrimiçi oyun da dahil olmak üzere riskli çevrimiçi davranışlarda bulunmanın siber zorbalık mağduriyeti için önemli risk faktörleri olduğu gösterilmiştir (Alvarez-Garcia, ve ark., 2015; Lee, ve ark., 2018; Sasson ve Mesch, 2017; Shapka, ve ark., 2018).

Araştırmalar, çocukların ve gençlerin kişilikleri, inançları ve davranışları ile ilgili olarak çocukları ve gençleri siber zorbalığa karşı korumak veya onları riske atmak için kullanılabilecek birçok faktör olduğunu doğrulamıştır. Bu çalışmaların büyük çoğunluğu gençlere odaklanmıştır, ancak birçoğu genç yetişkinlere yöneliktir (Kowalski, Limber ve McCord, 2019).

Orta ve lise gençleri arasında siber zorbalık mağduriyeti için en yaygın olarak bildirilen kişilik risk faktörlerinden biri düşük benlik saygısıdır (Baldry ve ark., 2015; Bayraktar, Machackova, Dedkova, Cerna ve Ševčíková, 2015; Brewer ve Kerslake, 2015; Chen ve ark., 2016; Kowalski ve Limber, 2013). Tabii ki, düşük saygı, zorbalığın hem öncülü hem de sonucu olarak işlev görebilir. Yüksek benlik saygısına sahip olmak, siber zorbalık mağduriyeti için koruyucu bir faktör olarak da tanımlanmıştır (Alvarez-Garcia ve ark., 2015). Siber zorbalığa maruz kalan gençler için tanımlanmış diğer risk faktörleri arasında özdenetim eksikliği (Baldry ve ark., 2015; Vazsonyi ve ark., 2012), sosyal kaygı (Kowalski ve ark., 2014), saldırgan düşünceler ve antisosyal kişilik (Guo, 2016) ve ahlaki çözüme (Chen ve ark., 2016;

Kowalski ve ark., 2014) sayılabilir. Düşük sosyal zeka (Baldry ve ark., 2015; Bayraktar, Machackova, Dedkova, Cerna ve Sevcikova, 2015; Hunt, Peters ve Rapee, 2012) ve düşük empati (Baldry ve ark., 2015) siber zorbalık riski ile ilişkilendirilirken, yüksek sosyal zeka, empatinin (Kowalski ve ark., 2014) daha etkili duygu yönetimi ve kendini savunmada öz-yeterlilik (Chen ve ark., 2016) siber zorbalığa karşı koruyucu faktörlerdir.

Ailenin yapısı ve işleyişi ile ilgili bir dizi faktör, orta ve lise çocuklarının ve gençlerin siber zorbalık olma olasılığı ile de ilgilidir. Gençleri siber zorbalıktan koruduğu belirlenen ebeveyn davranışları arasında ebeveyn sıcaklığı (Elsaesser, Russell, Ohannessian ve Patton, 2017) ve aile desteği (Fanti, Demetriou ve Hawa, 2012; Fridh ve ark., 2015; Martins, Veiga Simão, Freire, Caetano ve Matos, 2016) bulunmaktadır. Pozitif ebeveyn-ergen ilişkileri (Fridh ve ark., 2015) siber zorbalık mağduriyeti ile öznel sağlık şikayetleri ve benlik saygısı (Özdemir, 2014) gibi ilişkiyi de hafifletebilir. Örneğin, Özdemir (2014), ebeveynlerle daha sık iletişim kurduklarını bildiren siber zorbalı ergenlerin, ebeveynlerle daha az iletişim gösteren ergenlerden daha yüksek benlik saygısına sahip olduğunu gözlemlemiştir.

Ebeveyn kuralları ve gençlerin çevrimiçi etkinliklerinin izlenmesi, bazı çalışmalarda siber zorbalık mağduriyeti için koruyucu faktörlerdir (Baldry ve ark., 2015; Chen ve ark., 2016; Kowalski ve ark., 2014), ancak ark.nde de değil (Alvarez-Garcia vd., 2015; Sasson ve Mesch, 2017).

Orta ve lise öğrencileri arasında bir dizi aile risk faktörü de araştırılmıştır. Siber zorbalı gençler, zorbalığa sahip olmayan akranlarından tek ebeveynli ailelerde yaşama olasılıkları daha yüksektir (Bevilacqua ve ark., 2017; Bottino ve ark., 2015 ; Fanti ve ark., 2012) ve aile çatışması (Ortega-Barton, Buelga ve Cava, 2016), kötü ebeveyn bağlanması (Baldry ve ark., 2015; Chang ve ark., 2015), cinsel istismar (Hebert, Cenat, Blais, Lavoie ve Guerrier, 2016) ile karakterize olumsuz bir aile ortamına sahiptirler (Guo, 2016).

Siber zorbalıkta mağdurların yanı sıra siber zorbalarla ilgili de araştırmalar yapılmıştır. Barlett ve Chamberlin (2017) özellikle yaşla ilgili olarak bu fikri geliştirdiler. Yaş ve siber zorbalık yapma ve teknoloji kullanımı arasında ters bir ilişki gözlemlenmelerine rağmen, ileri incelemelerde bu ilişkinin ikinci dereceden olduğu gösterilmiştir. Özellikle, hem teknoloji kullanımı, hem de siber zorbalık perperasyonu genç yaştan

genç yetişkinliğe yükselmiş ve daha sonra ömrünün geri kalanında azalmıştır (Barlett ve Chamberlin, 2017).

Cinsiyet, birçok araştırmacı tarafından araştırılan siber zorbalık eylemi üzerinde potansiyel bir etkidir (Baldry ve ark., 2016; Faucher ve ark., 2015; Guo, 2016; Monks ve ark., 2016), ancak cinsiyet ve siber zorbalık eylemi arasındaki ilişki henüz belirsizdir. Bazı çalışmalarda, erkeklerin siber zorba yapma olasılığı daha yüksekken (Aboujaoude ve ark., 2015; Baldry ve ark., 2016; Guo, 2016; Shapka ve ark., 2018), bazılarında cinsiyetin etkisi yoktur (Antoniadou ve ark., 2016; Del Rey ve ark., 2015; Perren ve Gutzwiller-Helfenfinger, 2012; Shapka ve ark., 2018).

Cinsiyete ilişkin risk faktörleri ve geleneksel zorbalığa maruz kalma deneyimlerinin yanı sıra, literatürde benlik saygısı (Baldry ve ark., 2015; Chen ve ark., 2016), empati (Brewer, Kerslake, 2015; Peterson, Densley, 2017) ve psikopatolojik (Guo, 2016; Van Geel, Goemans, Toprak ve Vedder , 2017) özellikler gibi çeşitli kişilik riski ve siber zorbalıkla ilgili koruyucu faktörler araştırılmıştır.

Siber zorbalığı devam ettirmek için bir diğer önemli risk faktörü düşük bilişsel veya duygusal empatidir (Baldry ve ark., 2015; Brewer ve Kerslake, 2015; Del Rey ve ark., 2015). Brewer ve Kerslake (2015), siber zorbalık süresinin lise öğrencilerinin düşük empati düzeyleriyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Diğer araştırmacılar bilişsel ve duygusal empati arasında ayırım yapmışlardır ve düşük bilişsel empatinin, duygusal empatiden daha siber zorbalık perpestrasyonunun daha güçlü bir öngörücüsü olduğunu (Baldry ve ark., 2015; Del Rey ve ark., 2015), ancak düşük duygusal empatinin hala önemli bir risk faktörü olduğunu belirtmişlerdir (Del Rey ve ark., 2015). İlkokul çağındaki gençlerden üniversite öğrencilerine kadar geleneksel ve siber zorbalık araştırmalarının kapsamlı bir gelişimsel incelemesinde Peterson ve Densley (2017), düşük empatinin hem geleneksel zorbalık, hem de siber zorbalık işleyişinin önemli bir yordayıcısı olduğunu belirtmiştir.

Karanlık taraf özellikleri arasında psikopati ve narsisizm gibi uyumsuz özellikler bulunur (Furnham, Richards ve Paulhus, 2013). Bu potansiyel olarak subklinik fakat uyumsuz karanlık taraf özelliklerinin birçoğu son siber zorbalık araştırmalarında araştırılmıştır (Chen ve ark., 2016; Guo, 2016; Van Geel ve ark., 2017). Siber zorbalık literatürünü gözden geçiren Guo (2016), “antisosyal kişilik özelliklerini” (psikopati ve narsisizm) siber zorbalığa maruz kalmanın önemli yordayıcıları olarak tanımladı.

Kişilik ile ilgili siber zorbalık için risk faktörleri olarak kullanılabilecek başka faktörler de vardır. Araştırmacılar, Big beş kişilik özelliklerinin siber zorbalık perpetrasyonu üzerindeki potansiyel etkisini kapsamlı bir şekilde araştırmamış olsa da, Van Geel ve ark. (2017) uyumluluğun lise öğrencilerinin siber zorbalığın olumsuz bir yordayıcısı olduğunu ve bunun potansiyel bir koruyucu faktör olabileceğini gösterdi. Diğer içselleştirici davranışlar, depresyon gibi siber zorbalığın önemli yordayıcıları olarak belgelenmiştir (Chen ve ark., 2016). Dışsallaştırma davranışları, hiperaktivite (Bottino ve ark., 2015) ve çevrimdışı saldırganlık da (Bayraktar ve ark., 2015) dahil olmak üzere araştırılmıştır. İlginç bir şekilde, Chen ve ark. (2016) yüksek öz-yeterliliğin siber zorbalık işleyişinin önemli bir yordayıcısı olduğunu bulurken Solomontos-Kountouri ve meslektaşları (2017) bunun tam tersini bulmuş, siber zorbalık işleyişinin önemli bir yordayıcısı olarak düşük öz-yeterlilik olduğunu belirtmiştir (Solomontos-Kountouri, Tsagaridis, Gradinger ve Strohmeier, 2017).

2.3. Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı

İnternet artık günlük yaşam için gerekli olan bir araçtır. İnterneti eğitim, iş, bilgi toplamak, alışveriş yapmak ve başkalarıyla iletişim kurmak için kullanıyoruz. Bu nedenle, İnternet bizim için çok önemli hale gelmiş durumda. İnternet bağımlılığı giderek ciddi ve yaygın bir problem haline gelmekte ve özellikle, ergenlerde ve genç yetişkinlerde ruh sağlığı sorunlarına yol açar (Hirao, 2014).

Üniversite öğrencileri, konaklama, beslenme, sağlık, sosyal bir gruba katılma, kendine güvenme, çevresi ile yakın ilişkiler kurma ve geliştirme gibi ihtiyaçlarını karşılamak gibi çeşitli yaşam zorluklarıyla veya sorunlarla karşılaşabilirler (Ceyhan, 2011). Bir üniversite öğrencisini etkileyebilecek olaylar; örneğin, aileyi ve arkadaşları başka şehirde bırakmak, romantik bir ilişkinin dağılması, arkadaş ve oda arkadaşları ile sorunlar ve okulla ilgili zorluklar, yalnızlığa yol açabilecek gerçek ve arzu edilen kişilerarası ilişkiler arasında bir tutarsızlık yaratabilir (Cutrona, 1982). Bunlar da İnternet kullanımını tetikleyen olası sorunlardandır.

Yılmaz ve ark. aktarımla (2019) yurtdışında yapılan çalışmalarda, üniversite öğrencileri arasında İnternet Bağımlılığı yaygınlığı İtalya'da %0.8 (Poli ve Agrimi, 2012), İran'da %2.8 (Ghamari ve ark., 2011), Çin'de %5.6 (Dong ve ark., 2012),

Avrupa ve ABD'de %8.2 (Weinstein, Lejoyeux, 2010), Yunanistan'da %11.6 (Frangos, Kiohos, 2010), Tayvan'da %17.9 (Tsai ve ark., 2009), Polonya'da %16.2'dür (Licwinko, 2011).

Türkiye'de yapılan daha önceki çalışmalarda, üniversite öğrencileri arasında İnternet Bağımlılığı oranının %1.3 (Yılmaz ve ark., 2014), %1.8 (Şahin, 2014) ve %2 (Aslan ve Yazıcı, 2016) olduğu bildirilirken, tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalar %1.4 (Yılmaz, 2019) yanı sıra, %6 (Ergin ve ark., 2013), %7.2 (Dalbudak ve ark., 2013), %9.7 (Canan, 2010) ve %23.2 (Balcı ve Gülnar, 2009) gibi yüksek İnternet Bağımlılığı oranları göstermiştir.

2.3.1.İnternet Bağımlılığı ve Psikososyal Problemler

İnternet, bireylerin refahı için ılımlı kullanımı oldukça faydalıdır. Ama maalesef buna rağmen Sorunlu İnternet Kullanımı için endişeler gündeme gelmiştir. İnternet kullanımı kompulsif hale geldiğinde sorunlu olarak kabul edilir, günlük yaşamın normal aktivitesine müdahale eder ve birey kullanımını kontrol etmekte zorlanır. Bazı araştırmacıların görüşüne göre, bu gerçek bir bağımlılık değildir, ancak depresyon veya yaşam aşaması problemi gibi mevcut diğer bozuklukların ürünü olabilir. İnternetin aşırı kullanımı çeşitli psikiyatrik bozukluklarla ilişkilendirilebilirken, diğer taraftan internet de bu tür zihinsel sağlık sorunlarını tedavi etmek için etkili bir araç olarak geliştirilmektedir (Bozoğlu, 2018). İnternet bağımlılığı, birçok insanın farkına varmaz, endişeye neden olur. Bu, siber dünyaya bağlanmak ya da çevrimiçi olarak yargılanma korkusu olabilir. İnternet bağımlılığı ölçeği ve Beck anksiyete ölçeği kullanılarak yapılan son çalışmada Musarrat Azher ve arkadaşları (2014) öğrenciler arasında anksiyete ve Sorunlu İnternet Kullanımı arasında pozitif bir korelasyon göstermiştir. Yalnızlık, sosyal kaygı ve utangaçlık, anonimlik, kolay ulaşılabilirlik ve sözsüz iletişime ihtiyaç duyulmaması nedeniyle bireyi internete yönlendirme eğilimindedir (Casale ve Fioravanti, 2011).

Tüm dünyada İnternet kullanımı, İnternet bağımlılığı ile psikolojik, sosyal ve kültürel faktörler arasındaki ilişkileri araştıran sayısız çalışmanın odak noktası olmuştur (Douglas vd., 2008; Kuss, Griffiths, Karila ve Billieux, 2014). Bu faktörlerden bazıları

depresyon (Bozoğlan, Demirer ve şahin, 2014; Dalbudak ve ark., 2013; Ko ve ark., 2014; Kraut ve ark., 1998; Pontes, Patrão ve Griffiths, 2014; Scimeca ve ark., 2014; Young ve Rogers, 1998), dikkat eksikliği ve hiperaktif bozukluk (Yen ve ark., 2007), yalnızlık (Bozoğlan ve ark., 2013; Kraut ve ark., 1998; Morahan-Martin ve Schumacher, 2003; Yao ve Zhong, 2014; Yellowlees ve Marks 2007), zayıf zihinsel sağlık (Yang, 2001), düşük benlik saygısı (Nie, Zhang ve Liu, 2017; Kim ve Davis, 2009; Jackson ve ark., 2010; Ko ve ark., 2005), yaşam memnuniyeti (Bozoğlan ve ark., 2013), aleksitimi (Dalbudak ve ark., 2013; Edwards ve Thorberg, 2016; Kandri, Bonotis, Floros ve Zafiropoulou, 2014; Lyvers, Karantonis, Yates, Gregor ve Haviland, 2012; Scimeca ve ark., 2014), düşük aile işlevi (Armstrong ve ark., 2000), heyecan arayışı ve zevk deneyimi (Chou ve Hsiao, 2000; Gao ve ark., 2008; Guo, Mei ve Zhang, 2009; Lavin, Marvin, McLarney, Nola ve Scott, 1999; Lin, 2001; Lin ve Tsai, 2002; Rahmani ve Lavasani, 2011) ve utangaçlık (Caplan, 2002) olarak sıralanabilir.

Kraut ve ark. internet kullanımının ilk kez internet kullanıcılarının psikolojik iyi oluş üzerindeki etkisini bildirmiş ve aşırı internet kullanımının arkadaşlarla, aile üyeleriyle geçirdiği zamanı azaltarak yüz yüze etkileşimler üzerinde olumsuz bir etki yarattığını ve bu da yalnızlık ve depresyonun artmasına neden olarak psikolojik iyi oluş etkisini azalttığını bulmuştur (Kraut ve ark., 1998). Önceki çalışmalar, internetin günlük yaşamları üzerindeki olumsuz etkisini ve genç yetişkinlerin psikolojik refahında bir fırsat olduğunu gözlemledi (Sharma ve Sharma, 2018). Bu çalışmalar zihinsel hastalık ve sıkıntı kavramında refahı tanımlamıştır; yalnızlık ve depresyon (Whang ve ark., 2003), davranışsal zorluklar (Mannell ve ark., 2013), dürtüsellik, duyum ve yenilik arayışı ve sosyal izolasyon gibi (Young ve Rogers, 1998). Benzer şekilde, Oktuğ'un çalışması psikolojik iyi oluşu tehlikeye atılan bir durum olarak bildirmiştir; zamanın yönetilememesi, uykusuzluk, kaçırılan öğün yemekler vb. benzer alışkanlıkların, aynı zamanda diğer bağımlılıkların benzer kalıplarını ve normlarını resmettiğini bildirdi (Oktuğ, 2012). Ancak başka bir çalışmada, internet kullanımı ve psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki olduğu, daha fazla internet kullanımının daha iyi iletişim ve daha fazla sosyal katılım sağladığı ve daha iyi bir refah duygusuyla sonuçlandığı bildirildi (Kraut ve ark., 2002). Öğrencilerle yapılan bir araştırmadaysa daha yüksek İnternet Bağımlılığı olan öğrencilerin psikolojik iyi oluşunun düşük olma olasılığı daha yüksektir ve bu çalışmada İnternet Bağımlılığının psikolojik iyi oluşun negatif

bir yordayıcısı olduğu gözlenmiştir (Sharma ve Sharma, 2018). Diğer bir çok çalışmalar da daha yüksek internet kullanımı düzeylerinin psikolojik iyi oluş ile negatif ilişkili olduğunu bildirmiştir (Akın, 2012; Ko, 2006; Van der Aa ve ark., 2009; Yoo ve ark., 2014).

Bir yandan, yalnızlık, düşük benlik saygısı ve motivasyon eksikliği depresif bir kişiyi net bağımlılığa sürükleyebilir; öte yandan Sorunlu İnternet Kullanımı, sosyal onay almak ve böylece bu tür konularda düşük benlik saygısını geliştirmek için kolay bir araç olabilir (Wartberg ve ark., 2011). Young, internet bağımlılarının büyük çoğunluğunun depresyon, kaygı öyküsünü yanı sıra düşük benlik saygısıyla ilişkisini de bildirmiştir (Jackson ve ark., 2010; Kim ve Davis, 2009; Sobell, 2007; Young ve Rodgers, 1998). İnternet bağımlılığı, sosyal etkileşimler, depresyon, yalnızlık ve düşük benlik saygısındaki azalmayla olumlu ilişkilidir (Ko ve ark., 2005). Diğer bazı çalışmalarda da benlik saygısı, İnternet kullanımı ve sorunlu İnternet kullanımı ile ilişkili bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, benlik saygısı ve İnternet kullanımı üzerine araştırmalar, ergenlerin bazı sosyal ağ sitelerinin kullanımını ve benlik saygısı ile ilişkisini inceleyen çalışmaları içermektedir. Bu çalışmalar, benlik saygısı düşük olan ergenlerin, sosyal ağ sitelerinde benlik saygısı yüksek olanlardan daha fazla zaman harcama eğiliminde olduğunu göstermiştir (Aydın ve Volkan, 2011; Ellison ve ark., 2007; Stienfield ve ark., 2008). Düşük benlik saygısının İnternet bağımlılığı (Yang ve Tung, 2007) ve Facebook bağımlılığı (Malik ve Khan, 2015) ile anlamlı bir korelasyonu olduğu bulunmuştur. Bireyler arasındaki bağlantıları kolaylaştıran Facebook uygulamalarının benlik saygısını etkileyebileceği de vurgulanmıştır (Hong ve ark., 2014). Bunların yanı sıra Sariyska ve arkadaşlarının (2014) yürüttüğü bir çalışmada düşük benlik saygısının İnternet bağımlılığının bir yordayıcısı olabileceğini buldular, ancak bu sonuç sadece üç ülkedeki sonuçlardan elde edildi: Bulgaristan, Almanya ve Kolombiya. Ayrıca, Çin (R.Zhang, 2015) veya İran (Naseri ve ark., 2015) örneklerinde İnternet bağımlılığı ile benlik saygısı arasında negatif ilişkiler vardı. Blachnio ve arkadaşlarının (2014) yaptığı başka bir çalışmanın amacı benlik saygısının üç ülkeden (Türkiye, Polonya ve Ukrayna) insanlar arasında İnternet bağımlılığının bir yordayıcısı olup olmadığı sorusunu cevaplamaktır. Çalışma sonuçlarına göre benlik saygısı her üç ülkede önemli negatif ağırlığa sahipti (A.Blachnio ve ark., 2014).

Alandaki ilgili araştırmalar, İnternet Bağımlılığını öğrenciler ve ileri ergenlerde aleksitimi ile ilişkilendirmektedir (Kandri, Bonotis, Floros ve Zafiropoulou, 2014;

Lyvers, Karantonis, Edwards ve Thorberg, 2016; Yates, Gregor ve Haviland, 2012). Aleksitimi, kişinin kendisi veya başkaları tarafından deneyimlenen duyguları tanımlamada ve açıklamada subklinik yetersizlikle karakterize kişisel bir özelliktir (Sifneus, 1973). Aleksitimi'nin temel özellikleri duygusal farkındalık, sosyal bağlanma ve kişilerarası ilişkilerde belirgin işlev bozukluğudur (FeldmanHall ve ark., 2013). Aleksitimikler, aleksitimik olmayanlara kıyasla İnternet bağımlılığına daha eğilimlidir (Schimmenti ve diğerleri, 2017; Scimeca ve diğerleri, 2014). Ayrıca, Dalbudak ve ark. (2013) yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının şiddeti aleksitimi ile pozitif ilişkilidir, ancak yine de bu ilişkiye aracılık edebilecek yön ve faktörler belirsizliğini korumaktadır. Yapılan son araştırmada aleksitimi ve İnternet Bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif korelasyon da gösterilmiştir ve ayrıca aleksitimi de İnternet bağımlılığının yordayıcısı gibi görünmektedir (Soranidou ve Papastylianou, 2018).

Çalışmalarda elde edilen sonuçlara göre genel heyecan arayışı ve İnternet Bağımlılığı arasında pozitif anlamlı ilişki Lin (2001), Lin ve Tsai (2002), Gao ve arkadaşları (2008), Guo, Mei ve Zhang (2009), Rahmani ve Lavasani (2011) çoğunluğu oluşturmaktadır, ancak Lavin ve ark. (2000) yaptığı araştırmada bu ilişki negatif ilişkili bulunmuştur. Lin (2001), tüm faktörlerinin (internet heyecanı ve macera arayışı, sansasyon bilgisi edinimi, internet kişilerarası macera, çevrimiçi tanışma ve internet yapımı deneyimi arayışı) İnternet Bağımlılığı ile yüksek derecede ilişkili olduğu bir internet heyecan arayışı ölçeği geliştirmiştir.

Bireyler, özellikle sosyal etkileşimlerde zorluk yaşayanlar, artık başkalarıyla iletişim kurarken kendilerini en rahat hissetmelerini sağlayan veya iletişim becerilerindeki eksikliklerini tamamlayan ortamı seçebilirler (Hammick ve Lee, 2014). Tahmin edilebilir şekilde, çok sayıda çalışma, daha fazla anonimlik ve daha az sözlü olmayan ipucu nedeniyle, utangaç bireylerin başkalarıyla sosyalleşmek ve yalnızlıkla mücadele etmek için interneti yüz yüze etkileşimde kullanmayı tercih ettiğini göstermiştir (Bardi ve Brady, 2010; Hammick ve Lee, 2014; Huan ve ark., 2014; Nelson ve ark., 2016). Birkaç çalışma, internetin utangaç bireylere ilişki kurma ve onlara sosyal beceriler geliştirmek için daha fazla fırsat sağlamada yardımcı olabileceğini ortaya koymuştur (Saunders ve Chester, 2008; Charlott ve Christ, 1995). Bununla birlikte, daha fazla araştırma, utangaç bireylerin İnternet için bir iletişim ve eğlence aracı olarak tercih edilmesinin, genellikle İnternet Bağımlılığına yol açtığını, çünkü bu tür bireylerin

olumsuz etkileriyle etkili bir şekilde baş etmelerinin zor olduğunu göstermiştir (Chak ve Leung, 2004; Huan vd., 2014; Nelson ve ark., 2016).

Wilson'a göre (1997), özellikle teknolojiyi ve interneti kullanmak, bireyin kendi iç kontrolüne dayanmaktadır. Belirli bir web sitesini kullanma, başka bir web sitesine dönme veya oturumu kapatma kararı, bireyin dahili ve öz-denetim ile ilgili kişisel bir karardır. İnternet bağımlılığı kontrol kaybına, geri çekilmeye, fonksiyonun zayıflamasına ve karar verme yetersizliğine (Ko, Yen, Chen, Chen ve Yen, 2005), bir deneyim (Ko ve diğ., 2006; Yen, Yen, Chen ve Ko., 2007), kaygı, tutku ve psikomotor (Ferraro, Caci, D'Amico ve Di Blasi, 2007) heyecan verici saldırganlığa (Yen , Ko, Yen, Wu ve Yang, 2007) neden olur. Düşük öz-denetim seviyeleri ve yüksek heyecan arayan davranışlar ve dürtüsellik de siber zorbalık işleyişi için risk faktörleri olarak tanımlanmıştır (Antoniadou ve ark., 2016; Baldry ve ark., 2015; Lianos ve McGrath, 2017). Teng, Li ve Liu (2014), çalışmalarında öğrenciler arasında çevrimiçi şiddetli oyunlar ve İnternet Bağımlılığı ile düşük özdenetim arasındaki ilişkiyi raporladılar. Kim, Namkoong, Ku ve Kim (2008), çalışmalarında çevrimiçi saldırganlık ve bencil karakter ile oyun bağımlılığı arasında önemli bir ilişki olduğunu savunurken, öz-denetim ile çevrimiçi oyun bağımlılığı arasında negatif korelasyon olduğunu göstermişlerdir. Genel bir derleme yapılırsa bir çok çalışma düşük öz-denetimle yüksek İnternet Bağımlılığı veya aksine yüksek öz-denetimle düşük İnternet Bağımlılığı arasındaki ilişkiyi gösterir (Ismail ve Zawahreh, 2017; Kim, Namkoong, Ku ve Kim, 2008; Mehroof ve Griffiths, 2010; Teng, Li ve Liu, 2014). Yukarıda belirtilen sonuçlar, çevrimiçi kalırken zayıf kendi kendine kontrolü olan veya aile kontrolü olmayan çocukların kötü yetiştirilmesine dayanmaktadır; özdenetim ile başlayan İnternet Bağımlılığı sorununun çözülmesi önemli ölçüde olasıdır (Ismail ve Zawahreh, 2017). Bu kontrol kaybı, interneti tekrar tekrar kullanmasını sağlar. Bir takım araştırma sonuçları, bireyin interneti kullanmak için dürtüsel olduğunu ve kendi kontrolünü kaybettiğini (öz-denetimin düşük olduğunu) gösterir (Billieux ve Linden, 2012; Cao, Su, Liu ve Gao, 2007; Dong, DeVito, Du ve Cui, 2012; Iftikhar ve Tariq, 2014). Dürtüsellik etkisi, ilkökul öğrencilerinden yüksek öğretimdeki bireylere kadar yaş grupları arasında tutarlı görünmektedir (Peterson ve Densley, 2017). Düşük öz-denetim, yalnızca ABD nüfusunda değil (Lianos ve McGrath, 2017), aynı zamanda Avrupa lise öğrencileri (Vazsonyi ve ark., 2012) ve Çek lise öğrencileri için de

ilköğretimde siber zorbalık için önemli bir risk faktörü gibi görünmektedir (Bayraktar ve ark., 2015) ve bu etkinin çeşitli kültürlerde tutarlı olduğunu göstermektedir.

Bir üniversite öğrencisini etkileyebilecek olaylar, örneğin aileyi ve arkadaşları başka bir yerde bırakmak, romantik bir ilişkinin dağılması, arkadaş ve oda arkadaşlarıyla sorunlar ve okulla ilgili zorluklar, gerçek ve istenen kişilerarası ilişkiler arasında tutarsızlık yalnızlık yaratabilir. Zaman geçtikçe, bazı öğrenciler yalnızlık hissinin üstesinden gelirler, ancak bazıları son sınıfta bile bu duyguyu yaşamaya devam eder (Boylu ve Günay, 2019). Yalnız bireyler interneti kullanmaya daha eğilimlidirler (Caplan 2007; Yellowlees ve Marks 2007; Young ve Rodgers 1998) ve ayrıca sosyal ilişkiler kurarak yalnızlıklarını azaltma fırsatı yakalamaları muhtemeldir (Ando ve Sakamoto 2008; Sum, Mathews, Hughes ve Campbell 2008). Birçok araştırmanın bulgularında da İnternet Bağımlılığında yalnızlığın önemli bir belirleyici olduğunu göstermiştir (Gu, 2012; Kelleci ve İnal, 2010; Hamburger ve Artzi, 2003). Hasmujaj (2016) tarafından yapılan çalışmada, yalnızlık ve İnternet Bağımlılığı arasında negatif korelasyon bulunmuştur, diğer yandan internet bağımlısı öğrencilerin yalnızlık oranları önemli ölçüde düşüktür. Başka bir çalışmada da İnternet Bağımlılığı ile yalnızlık arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir; İnternet Bağımlılığı artarsa yalnızlık azalır (Boylu ve Günay, 2019). Bunun aksine, patolojik internet kullanımı olan bireylerin yalnızlık puanlarının anlamlı derecede daha yüksek olduğu birçok çalışma vardır (Batıgün ve Hasta, 2010; Bayraktar, 2001; Caplan 2007; Ceyhan ve Ceyhan, 2008; Eijnden ve ark., 2008; Erdoğan, 2008; Gu, 2012; Kelleci ve İnal, 2010; Keser, Özcan ve Buzlu, 2007; Moody, 2001; Nalwa ve Anand, 2003; Yellowlees ve Marks 2007; Young, 1998; Whang, Lee ve Chang, 2003). İnternet bağımlılığı ile yalnızlık olgusu arasında anlamlı ilişkilere işaret eden birçok çalışma, yalnızlığın çocuk, ergen veya genç bir yetişkin olmasına bakılmaksızın, İnternet Bağımlılığı üzerindeki tüm popülasyon üzerindeki güçlü etkisini vurgulamıştır (Ayas ve Horzum, 2013; Engelberg ve Sjoberg, 2004; Ezoe ve Toda, 2013; Halley ve d., 2014; Kim ve d., 2009; Pontes ve d., 2014). Yapılan bir çalışmada İnternet bağımlılığının yalnızlık düzeyini artırmadığını ve İnternet bağımlılığının yalnızlığın bir sonucu olarak ortaya çıktığını buldular (Hamburger ve Ben-Artzi, 2003).

Araştırmalarda aşırı internet kullanımının depresyonla ilişkili olduğu kanıtlanmıştır (Nie, Zhang, ve Liu, 2017; Tsai ve Lin, 2004; Vishnu ve Mrs, 2017), ancak ilk önce

gelen zamansallığı belirlemek zordur. İnsanlar, sosyal yoksunluk sendromuna ve erken depresyon belirtilerine yol açan gerçek dünya ilişkileri pahasına çevrimiçi olarak daha fazla zaman harcıyorlar. Ayrıca internette yapılan sosyal ve aile toplantıları bir bireyi izole edebilir ve onu depresyona yatkın hale getirebilir (Young ve Rogers, 1998). Sosyal yoksunluk çeken insanlar sinirlilik, ruh hali değişimleri, zayıf konsantrasyon, artan huzursuzluk, agresif davranış, dürtüsellik ve ilişki sorunları geliştirir. Lee ve arkadaşları (2014), İnternet bağımlıları grubunda yüksek düzeyde depresyon ve intihar düşüncesi buldular. Teague (2004) bir çalışmada, yüksek nevrozlu olan kadınların Facebook'u daha sık kullandıkları ve depresif belirtileri varken, Facebook kullanımının erkeklerde depresyonla ilişkili olmadığı bulunmuştur. Çeşitli çalışmalar, depresyon ve İnternet Bağımlılığı arasındaki ilişkiyi göstermiştir (Fisher ve ark., 2010; Ko ve ark., 2012). İran öğrencilerinde aşırı İnternet kullanımının psikiyatrik belirtiler üzerindeki etkisini incelenmiş ve aşırı İnternet kullanımının bu belirtilerle (örneğin, depresyon ve anksiyete) pozitif korelasyonlu olduğunu bulmuşlardır (Alavi ve ark., 2010). Lee ve Leeson (2015), yetişkinlerle yaptığı çalışmada İnternet bağımlılığının depresyon ve sosyal etkileşim kaygısını önemli ölçüde yordadığını bulmuşlardır. İsrail'deki erkek ve kadın üniversite öğrencileri arasında yapılan çalışmada İnternet Bağımlılığı ile anksiyete arasında pozitif bir korelasyon olduğunu bildirilmiştir (Weinstein ve ark., 2015). Korede yapılan başka bir çalışmada kaçış güdüsü, depresyon ve oyun bozukluğunun ciddiyeti ile anlamlı derecede ilişkililiydi, bu da depresyonu olan yetişkinlerin olumsuz duygulardan kaçmak için oyun oynamaya başvurabileceğini gösteriyor (Kim ve ark., 2017).

Çok sayıda mevcut çalışma, stresin İnternet bağımlılığı ile yakından ilişkili olduğunu ve İnternet bağımlılığı olan öğrencilerin normal öğrencilerden daha stresli olduğunu göstermiştir (Zhao, 2006; Zhou, 2009; Zhang ve diğ., 2012; Wu, 2016). Kaygı - bireylerde önemli bir kalıcı duygusal faktör - stres ve İnternet Bağımlılığı arasında aracı değişken olarak görülebilir (Ye ve Zheng, 2016). Bir tür endişe, sosyal kaygı ve İnternet Bağımlılığı ile ilişkisi de son zamanlarda daha fazla ilgi görmüştür. Araştırmalar, sosyal kaygının İnternet bağımlılığı olasılığını artırdığından (Ding ve ark., 2016; Lai ve diğ., 2015; Ostovar ve ark., 2016; Zhu, 2017; Weinstein ve ark., 2015) İnternet bağımlılığı ile yakından ilişkili olduğunu bulmuştur (Ren ve ark., 2017). Son zamanlarda yapılan bir araştırma, sosyal kaygı ve İnternet bağımlılığı arasındaki ilişkinin erkek katılımcılarda kadınlardan daha belirgin olduğunu göstermiştir

(Baloğlu ve ark., 2018). Dahası, İnternet bağımlıları, İnternet bağımlısı olmayanlardan daha fazla sosyal kaygı göstermektedir, bu da sosyal kaygının İnternet bağımlılığını etkili bir şekilde tahmin edebileceği anlamına gelmektedir (Lee ve Stapinski, 2012; Yücens ve Üzer , 2018). Lee ve Stapinski (2012), sorunlu internet kullanımının sosyal korkuları kötüleştirmeye veya güçlendirmeye ve yüz yüze sosyal etkileşimlerden kaçınmaya hizmet edebileceğini öne sürüyor. Sosyal kaygısı olan kişiler, çevrimdışı etkileşimler yerine çevrimiçi ortamda daha büyük bir kontrol duygusu hisseder. Ayrıca, yüz yüze etkileşimde yüksek tehdit olasılığına sahip olma algısı, sosyal kaygısı yüksek kişiler arasında sorunlu internet kullanımına yol açmaktadır (Campbell ve ark., 2006).

Bununla birlikte, Türk üniversite öğrencileri arasındaki İB insidans oranı %7.2 ile %12.26 arasında değişmektedir. Son iki inceleme, İB ile psikolojik bozukluklar arasında, özellikle dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), depresyon, anksiyete, dürtüsellik ve düşmanlık arasında bir ilişki olduğunu öne sürmüştür (Ko, Yen, Yen, Chen ve Chen, 2012).

2.3.2. İnternet Bağımlılığı ve Aile, Akran, Romantik İlişkiler

İnternet bağımlılığı küresel bir sorundur ve çok fazla insan özellikle akıllı telefonlarını çeşitli şekillerde aşırı süre kullandığında ortaya çıkar. Fazla zamanın ne olduğuna dair objektif bir ölçü olmayabilir. Daha ziyade, önceki araştırmalar İnternet bağımlılığını, bir bireyin internete olan ihtiyaçları ve bağımlılığı açısından zararlı sonuçlar doğuracak şekilde açıklamıştır. Son yirmi yılda dünya genelinde İnternet bağımlılığına katkıda bulunan faktörleri araştırmaya çalışan çok sayıda çalışma yapılmıştır (Tsimtsiou ve ark., 2013; Seo, Kang ve Yom, 2009; Young, 1998). İnternetin aşırı kullanımı ile çevrimiçi arkadaşlık kurma ihtiyacı nedeniyle, aşırı internet kullanımı sorunları evliliklerde, flört ilişkilerinde, ebeveyn-çocuk ilişkilerinde ve diğer yakın ilişkilerde çeşitli problemler ortaya çıkardı (Young, 1998).

Ait olma teorisine dayanarak, insanların başkalarıyla sosyal iletişim ve paylaşım için temel bir ihtiyacı vardır (Baumeister ve Leary, 1995). Bu bağlanma ihtiyacı karşılanırsa, kişi kendini güvende ve iyi hisseder. Aksi takdirde, kişi sosyal temastan dışlanırsa, hem psikolojik hem de fiziksel iyilik potansiyel zararlar karşı karşıya kalır.

Başka bir deyişle, insan taraması kolayca ilişkiler oluşturur ve mevcut ilişkilerin çözülmesine direnir. İnsanın kendini iyi hissetmesi için yeni arkadaşlar edinmesi ve sosyal iletişim kurması gerekir. Arkadaşlıklar bozulursa insanlar kendini kötü hisseder. Bu nedenle, sık ve tutarlı bir sosyal teması sürdürmek için bu ilişkilere her zaman devam etme ihtiyacı vardır. Bu, bir bireyin mevcut bir ilişkiye olan bağlılığını bir ilişkiyi bozmayarak açıklar.

Bu ait olma ihtiyacı İnternet dünyasına kadar uzanır (McKenna, Green ve Gleason, 2002). Young'un yaptığı çalışma (1999), çevrimiçi ortamda çok fazla zaman geçirilirse evliliklerin, flört ilişkilerinin, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin ve yakın arkadaşlıkların olumsuz etkileneceğini savundu. İnternet bağımlıları çevrimiçi ortamda ne kadar çok zaman geçirirse, kendi başlarına çevrimiçi olurken arkadaşları ve aileleriyle giderek daha az zaman geçirdiler. Aşırı internet kullanımı ilk kez ortaya çıktığında, sevdikleriniz bunun geçici olmasını bekleyebilir. Bununla birlikte, tam tersine, İnternet bağımlılığı davranışı devam eder ve yalnızca zamanla artar. Bunun yerine, İnternet kullanımı harcanan zaman ve enerjide devam etti ve arttı. İnternet bağımlıları, herhangi biri davranışlarını sorguladığında veya İnternet'i kullanmaktan zamanlarını ayırmaya çalıştığında başkalarına kızar. Sorunu kabul etmezler, ancak çatışmalardan kaçınmak için yalan söylerler ve çevrimiçi ortamda ne kadar zaman geçirdiklerini gizlerler. Bu davranışlar güvensizlik yarattı ve zamanla bir zamanlar istikrarlı olan ilişkilerin kalitesine zarar verdi (Block, 2008). Diğer çalışmalar bu kişilerarası ilişki bozulma sorunlarını destekledi. Örneğin Lin ve Tsai (2002), İnternet bağımlısı kişilerin interneti kompulsif bir şekilde kullandıklarını ve geri çekilme semptomları gösterdiklerini buldular ve internet kullanımının ebeveyn ilişkilerinde hayatlarını olumsuz etkilediğini kabul ettiler. Seo, Kang ve Yom (2009) kişilerarası sorunların İnternet bağımlılığı ile yakından ilişkili olduğunu buldu.

Daha eski çalışmalar, aşırı İnternet kullanımının arkasındaki nedenleri anlamak için en çok hangi uygulamaların kullanıldığını incelemeye çalıştı. Özellikle ilişki perspektifine odaklanan araştırma, karşılaştırmalı olarak İnternet bağımlılarının sohbet odaları, haber grupları veya e-posta dahil olmak üzere İnternette bulunan iki yönlü iletişim işlevlerini kullandıklarını buldu (Young, 1998). İnternet bağımlıları, son derece etkileşimli ortamlar aracılığıyla yeni insanlarla tanışmalarına, sosyalleşmelerine ve fikir alışverişinde bulunmalarına olanak tanıyan İnternet'in bu

yönlerinden keyif aldılar. İnternet, geleneksel gazete, radyo, TV medyasının tek yönlü yayın yapısına karşı kullanıcılar arasındaki etkileşim tasarımlarının yerleşik yeteneklerine sahiptir (O`reilly T, 2007).

Yakın tarihli ampirik çalışmalar, Problemlı İnternet Kullanımını tahmin etmede cinsiyet, yaş, bağlanma tarzı ve öznel iyi oluş gibi bireysel faktörlerin (Gámez-Guadix ve ark., 2015; Odacı ve Çıkırıkçı, 2014) ve aile yapısı ve etkileşimler gibi bağlamsal faktörlerin katkısını belirlemiştir (Wartberg ve ark., 2014). Son senelerde yapılan bir meta-analiz (Anderson ve ark., 2017), özellikle ergenlik döneminde ebeveynlik, aile ile ilgili faktörler ve İnternet Bağımlılığı seviyeleri arasında tutarlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Özellikle, İnternet Bağımlılığı hakkında iyi ebeveyn-çocuk iletişimi ile karakterize edilen ev ortamlarında ergen İnternet Bağımlılığı riski daha azdı (Van den Eijnden ve diğerleri, 2010; Yu ve Shek, 2013). Dahası, daha az koruyucu ebeveynlik (Chen ve ark., 2015), düşük aile işlevselliği (Ko ve ark., 2007; Xu ve ark., 2014), daha düşük ebeveyn eğitimi ve boşanmış veya çatışan ebeveyn çiftlerinin varlığı, daha yüksek İnternet bağımlılığı ile ilişkiliydi (Willoughby, 2008). Bunlar arasında aile tatmini (Yen, Yen, Chen, Chen ve Ko, 2007), ebeveynin içkisi (Yen ve ark, 2007), aile çatışması veya uyumu (Park ve ark., 2008; Wu ve ark., 2013), aile iletişimi (Liu, Fang , Deng ve Zhang, 2012; Park ve ark., 2008; Van den Eijnden, Spijkerman, Vermulst, Van Rooij ve Engels, 2010;), ebeveynlik stilleri (Huang ve diğerleri, 2012; Kalaitzaki ve Birtchnell, 2014; Yang, Sato, Yamawaki ve Mekte, 2013) ve aşırı internet kullanımına yönelik ebeveyn tutumları da vardı. Ebeveynleriyle daha yakın ilişkileri olan ergenler, zamanla internet bağımlılığı semptomlarında azalma gösterdi. Paradoksal olarak, çevrimiçi etkinliklerin (mesela, oyunların) ebeveyn tarafından kısıtlanmasının İnternet Bağımlılığı seviyeleri üzerinde önemli bir etkisi olmamıştır (Choo ve ark., 2015). Habibi, Danesh ve Mazandarani'nin (2015) araştırma sonuçları, İnternet Bağımlılığının yoğunlaşmasında aile ortamının önemini vurguladı. Çeşitli araştırmalar (Chen ve ark., 2015; Choo ve ark., 2015), problemlı internet kullanımının aile işleyişini olumsuz etkilediğini (yani, üyelerin temel ihtiyaçları karşılamak, kararlar almak, kurallar koymak ve hedefleri tanımlamak için birbirleriyle etkileşime girme süreci) ve kullanıcıların günlük yaşamında sorunlara neden olarak bireysel ve aile gelişimini (Lanigan, 2009) ve aile üyeleriyle ilişkilerinde sorunlara neden olarak etkilediğini göstermiştir (Lin ve Tsai, 2002; Şenormanci ve ark., 2014; Young, 2004; Young ve Rogers, 1998). Bunun nedeni, sorunlu internet kullanımının, bilgi akışındaki

değişiklikler nedeniyle aile sınırlarının geçirgenliğini değiştirme potansiyeline sahip olmasıdır (Carvalho ve ark., 2015).

Ko ve ark. (2007) sağlıklı aile işleyişinin ve aile çatışmasının, büyük genç örneklemde sorunlu internet kullanımı ve hayal kırıklığı hoşgörüsüzlüğü ile olumlu yönde ilişkili olduğunu buldu. Çoğu araştırma, aile işleyişi, işlevsiz bağlanma ve İnternet Bağımlılığı arasında doğrudan bir bağlantı olabileceğini düşündürmektedir (Li ve diğerleri, 2015; Lin ve diğerleri, 2011; Park ve diğerleri, 2008; Schimmenti ve diğerleri, 2012; Şenormanci ve diğerleri, 2014). Özellikle, Şenormanci ve ark. (2014) Young kriterlerine (1998) göre deneyimli klinisyenler tarafından tanı konulan İnternet Bağımlılığı olan yetişkin hastaların aile işlevlerini ve bağlanma stillerini araştırmıştır. Elde ettikleri sonuçlar, İnternet bağımlılığı olan hastaların aile işlevlerini daha olumsuz olarak değerlendirdiklerini ve Aile Değerlendirme Aracı (Epstein ve ark., 1983) tarafından ele alınan her aile boyutunda (yani problem çözme, iletişim, roller, duygusal yanıt verme, duygusal katılım, davranış kontrolü ve aile genel işlevselliği) sorunları bildirdiklerini gösterdi. Yazarlar, sonuçlarına dayanarak, İnternet bağımlılığı olan hastaların kapsamlı tedavisinde hem aile işlevlerini, hem de bağlanma stillerini değerlendirmenin önemini vurguladılar (Cacioppo ve ark., 2019; Park ve ark., 2008). İnternet bağımlılığını önlemede aile işlevselliği ve bağlanma tarzlarının da önemli faktörler olması muhtemeldir.

Genel popülasyonda İnternet kullanımına ilişkin araştırmalar, İnternet'in aile ilişkileri üzerindeki etkisine ilişkin karışık sonuçlar bulmuştur (Shek, Sun ve Yu, 2013). Bazı akademisyenler İnternet kullanımını ailelerin bağlantı kurma fırsatlarını azaltan asosyal bir etkinlik olarak görürken (Turkle, 2011), diğer akademisyenler İnternetin ailelerin etkileşime girmesi için olumlu fırsatlar yaratabileceğini öne sürüyor (Hoover ve ark., 2004; Takeuchi, 2014).

Aile bağlamında İnternet kullanımı bir çatışma kaynağı olabilir. Örneğin, İnternet fiziksel mevcudiyet ile psikolojik mevcudiyet arasında bir kopukluk yarattığı için çatışma ortaya çıkabilir (Dogra, Kuma ve Kotia, 2012; Juhinke ve Hagedorn, 2006). Bu nedenle, bazı üniversite öğrencileri fiziksel olarak aileleriyle birlikte olsalar bile, İnternet kullanımlarının bir sonucu olarak psikolojik olarak mevcut olmayabilirler. Mesch'in (2003) İsrailli ergenler arasında İnternet kullanımına ilişkin çalışması, ergenlerin İnternette geçirdikleri sürenin, gençlerin ebeveynleriyle geçirdiği zamanı

azaltmadığını ortaya koydu. Araştırma aynı zamanda arkadaşlarıyla sosyalleşme gibi akademik olmayan faaliyetler için daha sık İnternet kullanımı bildiren ergenlerin daha az ailevi yakınlık gösterdiğini buldu (Mesch, 2003). Problemli internet kullanımlı üniversite öğrencileri arasında aile çatışmaları özellikle olası olabilir çünkü internet bağımlılığının doğası, zamanlarının çoğunu aileleri yerine çevrimiçi etkinliklere ayırdıkları anlamına gelir. Dahası, ailevi çatışmalar da İnternet kullanımını olumsuz bir şekilde güçlendirebilir (Susan ve ark., 2015). Diğer bir deyişle, aileleriyle İnternet kullanımları üzerinden çatışma yaşayan üniversite öğrencilerinin, her çatışmanın ardından İnternet kullanımını artırma olasılıkları daha yüksek olabilir. İnternet, üniversite öğrencilerinin bir tartışmadan sonra yaşadıkları olumsuz duygulardan bir kaçış işlevi görüyor olabilir veya üniversite öğrencileri, ebeveynleriyle olan çatışmaları anlatmak için sosyal medyayı kullanıyor olabilir (Manago, Taylor ve Greenfield, 2012). Benzer şekilde Williams ve Merten (2011), sık internet kullanımının veya evde internete erişimi olan daha fazla cihazın bulunmasının, ailelerin birlikte geçirdikleri zamanı ve ne kadar yakın hissettiklerini azalttığını buldu. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversite öğrencileriyle yapılan çevrimiçi bir anket, ebeveynleriyle telefonda konuşarak zaman geçirenlerin, sosyal ağ siteleri aracılığıyla ebeveynleriyle iletişim halinde olan öğrencilerden daha tatmin edici kişisel ve destekleyici ilişkilere sahip olduklarını gösterdi. Buna ek olarak, sosyal ağ sitelerinde ebeveynleriyle iletişim kuran üniversite öğrencileri, ebeveynleriyle ilişkilerinde daha fazla yalnızlık, kaygı ve çatışma bildirdiler (Gentzler, Oberhauser, Westerman ve Nadorff, 2011).

Ergenler ve ileri ergenler, akranlarıyla yakın ilişkiler ve romantik partnerlerle yakın ilişkiler kurma gelişimsel göreviyle karşı karşıyadır (Brown ve Larson, 2009). İnternet kullanımının gençlerin arkadaşları ve akranları ile iletişimini genişletebileceği ve güçlendirebileceği görüldüğünden, gençlerin çevrimiçi iletişiminin güçlü bir gelişimsel etkisi olabilir (Subrahmanyam ve Smahel, 2011). Bu nedenle, literatürde yeni bir kavram olan çevrimiçi arkadaşlık ortaya çıkmıştır (Apaolaza, 2013; Best, Manktelow ve Taylor, 2014; Dolev-Cohen ve Barak, 2013; Donchi ve Moore, 2004; Fanti ve ark., 2012; Maarten ve ark., 2009; Tichon ve Shapiro, 2003; Quinn ve Oldmeadow, 2012). Bununla birlikte, bir "çevrimiçi arkadaşı" neyin oluşturduğunun kesin tanımı biraz yanıltıcıdır. Bazıları, çevrimiçi arkadaşların yalnızca çevrimdışı ilişkilerin bir uzantısı olduğunu öne sürüyor (Ahn, 2012; Gross, 2004; Thomas, 2006).

Çevrimiçi arkadaşlıkların bazı kaynaklarda faydaları şu şekilde tanımlanmıştır: algılanan artan sosyal destek; duygusal rahatlama fırsatı; artan sosyal entegrasyon; kimlik deneyimi ve yerel ağlar dışındaki daha geniş sosyal bağlantılar (Ahn, 2012; Dolev-Cohen ve Barak, 2013; Ko ve Kuo, 2009; Lueng, 2011; Sarriera vd., 2012).

Genel olarak, gençler interneti mevcut arkadaşlıklarını sürdürmek ve aynı zamanda çevrimdışı tanımadıkları kişilerle yeni arkadaşlıklar kurmak için kullanıyorlar (Mesch ve Talmud, 2007; Valkenburg ve Peter, 2007). 25 Avrupa ülkesinde yapılan sağlam bir nicel araştırma, 9-16 yaşları arasındaki Avrupalı çocukların %30'unun daha önce çevrimdışı tanımadıkları biriyle çevrimiçi iletişim kurduğunu ortaya koydu; %9'u internette ilk tanıştığı biriyle yüz yüze görüşmeye gitmişti (Livingstone, Haddon, Gorzig, ve O'lafsson, 2011). Aynı örnekte, Avrupalı çocukların %40'ı geçen yıl internette yeni arkadaşlar aradıklarını bildirdi. ABD İnternet kullanıcıları ile yapılan daha önceki bir ulusal ankette biraz daha düşük değerler bulunmuştur; bu çalışmada 10-17 yaş arası çocukların ve ergenlerin %25'i ara sıra çevrimiçi arkadaşlıklar kurmuş ve %14'ünün yakın sanal arkadaşlığı olmuştur (Wolak, Mitchell ve Finkelhor, 2002). Savcı ve Aysan'ın (2016) Türkiyede yaptığı araştırmada ergenlerin internet kullanım düzeyi arttıkça akranlarıyla zaman geçirme düzeyinin de arttığı sonucuna varılmıştır. Tüm bunlara rağmen internette kurulan ilişkiler ulaşılabilirlik açısından kolay olsa da kişilerarası anlamlı ilişkiler kurmak açısından etkili değildir (Kearney, 2012).

Deneyimsel düzeyde, sosyal, profesyonel, romantik ve cinsel olarak nasıl etkileşim kurduğumuzun, internetin ve ilgili teknolojilerin gelişileyle dramatik bir şekilde değiştiği açıktır. Yine de, bir kişiyi çevrimiçi ilişki aramaya veya başlatmaya neyin motive ettiği veya buna yatkın hale getirdiği hakkında çok az veri mevcuttur. Çevrimiçi ilişkilerin çağdaş kişisel mutluluğun ve sosyal kaynaşmanın temel taşı olduğu ölçüde, bu davranışları daha iyi anlamak için açık bir ihtiyaç vardır ve çevrimiçi ilişki arayışı, refahı artıran bir adım veya ele alınması gereken bir sıkıntı belirtisi olabilir. Hem kadınlar hem de erkekler için, yaşamdan ve mali sıkıntıdan düşük memnuniyet, çevrimiçi ilişki başlatmayı öngörülür (Harris ve Aboujaoude, 2016). Bir çok araştırmada gösterildiği gibi, kişisel yaşamlarında bazı sıkıntılar yaşayanlar, kişilerarası ilişkilerini geliştirmek için çevrimiçi olabilir (Lee ve Stapinski, 2012; Skues, Williams ve Wise, 2012). Muhtemelen bu yeni ilişkilerin en azından bir kısmı, sevgi ve şefkat için temel insan ihtiyaçlarını karşılamada yararlıdır.

Araştırmacılar, siber uzayın yalnız insanlar için potansiyel olarak psikolojik yararlı bir alan olmadığını, aynı zamanda utangaç, sosyal açıdan beceriksiz ve sosyal açıdan endişeli kişiler için de faydalı olabileceğini savundu (Whitty ve Carr, 2006). Örneğin, siber uzayın utangaç bireylere siber flört için güvenli bir sığınak sağladığı iddia edilmiştir (Whitty, 2003; Whitty, 2004; Whitty ve Carr, 2006).

Yakın ilişkiler üzerine yapılan araştırmalar, hem kendini ifade etmenin, hem de duygusal bağlar yaratmaya yardımcı olan partnerin kendini ifadesinin, etkileşimlerdeki yakınlık deneyimini artırdığını göstermiştir (Laurenceau, Barrett ve Rovine, 2005). İnternet etkileşimlerinin göreceli anonimliği, kendini ifşa etme risklerini büyük ölçüde azaltır çünkü kişi içsel inançlarını ve duygusal tepkilerini çok daha az onaylamama ve yaptırım korkusuyla paylaşabilir (McKenna ve Bargh, 1999). Aksine, kişi partneri veya yakın arkadaşları ile paylaşımında bulunursa ancak kendisi veya hisleri reddedilirse, bu kişinin gelecekte tekrar paylaşımında bulunması pek olası değildir çünkü kişi partneri veya yakın arkadaşları ile ilişkilerini etkilemeyeceğini düşünmektedir. Araştırmalar, bir yabancıнын bir kişinin sosyal çevresine kolayca erişememesi nedeniyle insanların genellikle yabancılarla daha fazla kendini ifade ettiklerini göstermektedir (Ma ve Wu, 2016). Bununla birlikte, insanlar çevrimiçi olarak tanıdıkları kişilerle sıklıkla tekrarlanan etkileşimlere sahiptir, böylece erken kendini ifade etme, sürekli ve yakın bir ilişki için temel oluşturur (McKenna, Green, Gleason, 2002). Ama yine de, bu tekrarlanan ve yakın ilişki, bir kişinin gerçek sosyal çevresini etkilemeyecektir, çünkü çevrimiçi tanıdığınız kişinin hayatınızdan çok uzak olduğu düşünülmektedir.

Dahası, insanlar yakın ilişkiler kurmak için çevrimiçi iletişim kurarlar çünkü çevrimiçi iletişim fiziksel görünüm (çekicilik) veya görünür utangaçlık veya sosyal kaygı tarafından engellenmez. İnternetin benzersiz yapısı, bireylerin benzer ilgi alanlarını paylaşan diğer kişileri kolayca bulmasına olanak tanır. Araştırma çalışmaları, insanların bize benzeyen ve fikirlerimizi paylaşan diğer insanlara daha fazla ilgi duyma eğiliminde olduklarını ortaya koymuştur (Byrne, 1997). İnternette insanlar, ilgi alanlarını paylaşan diğer kişilerle bağlantı kurmak için haber gruplarına ve çevrimiçi topluluklara katılır. Bu, üyelerin başka hangi temel ilgi alanlarını paylaşabileceklerini bulmaları için hızlı bir şekilde ilerlemelerine olanak tanır ve ilişkilere bir avantaj sağlayabilir. McKenna, Green ve Gleason (2002) İnternette ilişki kurmakla ilgili

ampirik çalışmasının olumlu sonuçlarını böyle sıralamıştır: İnternette yakın ve anlamlı ilişkilerin oluşabilir; internet ilişkileri, gerçek hayattaki ilişkilerden daha hızlı yakınlık ve samimiyet geliştirme eğilimindedir; çevrimiçi ilişkiler, uzun bir süre boyunca nispeten istikrarlı ve dayanıklı kaldı (örneğin, çalışmadaki 2 yıllık süre boyunca); bu İnternet ilişkilerinin istikrarı, yalnızca geleneksel yüz yüze dünyada oluşan ve devam eden ilişkilerinkine oldukça avantajlıdır; çevrimiçi ilişkiler, yakın, güçlü ve dayanılmaz romantik ilişkilere yol açacak şekilde, gerçektir, önemlidir ve İnternet dışı ilişkileri kadar yakındır; internette yüzeysel özelliklerin yokluğunda tanışan kişiler, sohbetin kalitesi ile diğer kişiyi ne kadar iyi tanıdıklarını hissettikleri ve o kişiden genel hoşlanma oranları arasında daha güçlü bir ilişki gösterir.

2.3.3.İnternet Bağımlılığının Akademik Göstergelere Etkisi

Teknoloji, akademik başarının geleneksel göstergelerine, yani kurumsal düzeyde teknolojik çevre, İnternete erişim ve öğrencilerin onu nasıl kullandığı anlamına gelen, Duarte ve ark. (2008) “akademik başarının yeni belirleyicileri” olarak tanımlamaktadır ve öğrencilerin çalışmalarını çeşitli düzeylerde ve farklı şekillerde etkilemektedir. Bir eğitim kurumunun teknolojik ortamı, uygun şekilde kurulursa, teknolojik kullanım kültürünün gelişmesinde önemli bir faktördür. Bu hiçbir şekilde akademik başarıyı garanti etmese de, öğrencinin akademik hedeflere ulaşmasına katkıda bulunabilecek iyi uygulamalar geliştirmesini sağlar. Duarte ve Lupiáñez-Villanueva (2005), üniversitenin bir kurum olarak değişikliklere uğradığı üç alanı tespit etti: teknolojik altyapı, öğretmenler arasında yenilik ve örgütsel yeniden yapılanma. Sonuç olarak, öğrencileri üniversiteye girişte etkileyen en ilgili faktörler, eğitim modelindeki teknoloji seviyesi ve bunu müfredat haritasının geliştirilmesine uygulama ihtiyacı ve öğretmenin öğrencileri, eğitim modelinin kullanımında yönlendirmedeki rolüdür. İnternet bilgi ve teknoloji öğrenme araçları ve kaynakları olarak kullanılabilir.

Daha önceleri, araştırmalar akademik başarısızlık, azalan iş performansı, hatta evlilik içi uyumsuzluk ve ayrılıkların aşırı İnternet kullanımının sonuçları olduğunu öne sürüyordu (Young, 1999). Normalde başarılı olan öğrencilerin neden kovulduğunun nedenlerini daha ayrıntılı olarak incelediğinde, bu öğrencilerin %43'ünün üniversitenin bilgisayar sistemine uzun gece oturum açmaları nedeniyle okulda

başarısız olduğunu görülmüştür (Young, 1999; Young, 2004). Ama son zamanlar bazı araştırmalar İnternet kullanımının eğitim başarısı üzerinde olumlu faydaları olduğunu bulmuşken diğerleri bu sonucun çok açık olmadığı sonucuna varmıştır (Chen ve Fu, 2009; Gil-Flores, 2009; Hunley ve diğerleri, 2005; Luaran ve diğerleri, 2011; Raines, 2012; Suhail ve Bargees, 2006). İnternet kullanımının akademik başarı üzerindeki etkisini ölçmek için kullanılan değişkenler, öğrencinin görev tamamlaması için çevrimiçi aktivitesini, İnternette harcanan zamanı ve evde bir bilgisayara ve İnternet bağlantısına erişimi içerir. Yapılan bir araştırmaya göre akademik etkinlikleri gerçekleştirmek için teknolojinin kullanılması akademik performansın yalnızca %3'ünü belirlese de, kullanım türüne bağlı olarak etkisi görülebilir (Torres-Diaz ve ark., 2016). Bununla birlikte, benzer koşullar altında gerçekleştirilen diğer çalışmalardan elde edilen sonuçlar çelişkili olduğu için konu hakkında kesin sonuçlara varılmamıştır (Antoničević, 2007; Ellore ve ark., 2014; Junco, 2015). Diğer araştırmalar, teknoloji kullanımının uzamsal becerilerin ve hafızanın gelişimi ve gelişmiş okuma, yazma ve bilgi işleme becerileri gibi belirli bilişsel alanlar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir, ancak bu mutlaka daha iyi bir akademik başarıya yol açmaz. Bu, Fullana'nın çok boyutlu arabuluculuk biçimleri kavramına (1992) uygundur. Heyam (2014), öğrenci performansı ile ilgili olarak özellikle sosyal ağlar olmak üzere teknoloji kullanımının bir meta analizini gerçekleştirmiş ve iki sonuca varmıştır: teknoloji ve sosyal ağlar iletişimi, sosyalleşmeyi, koordinasyonu, işbirliğini ve eğlenceyi kolaylaştırır; ama aynı zamanda bağımlılığa neden olabilirler ve zaman kaybına, aşırı bilgi yüklemesine ve toplumdan fiziksel olarak soyutlanmaya yol açabilirler.

Diğer çalışmalar, teknoloji kullanımı ile akademik başarı ile ilişkili faktörler arasında ilişkiler bulmuştur, bunlardan biri, bilgisayar kullanımı ile eğitim başarısı arasında önemli bir bağlantı gören Gil-Flores (2009) olmuştur. Bu çalışma, evde bilgisayar kullanan lise öğrencilerinin matematikte ve dillerde daha yüksek puanlar aldığını buldu. İnternet belirleyici bir faktör olmamasına rağmen, en azından değişkenler arasında bir ilişki kurar. Lise öğrencilerini içeren başka bir çalışma (Ndege ve ark, 2015), teknolojinin iletişim ve etkileşim potansiyelini artırmadaki olumlu etkilerinin yanı sıra, zamanın boşa harcanması ve akademik eğitim için daha az zaman harcanmasına yol açan dezavantajı olduğunu göstermektedir. faaliyetler.

Mishra ve ark. (2014), öğrenci puanlarının ortalaması ile internette arama yapmak için harcanan süre arasındaki ilişkiyi analiz eden üniversite öğrencileri üzerinde bir çalışma

yürütmüştür. Sonuçlar, internette ne kadar çok zaman geçirilirse, ortalama not o kadar düşük olduğu için önemli bir negatif ilişki ortaya çıkardı. Ayrıca öğrencilerin akademik bilgi içeren sitelerde harcamak zorunda olduklarını düşündükleri zaman ile ortalama not arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulmuşlardır. Türel ve Toraman (2015), erkeklerin internette kadınlardan daha fazla zaman geçirme eğiliminde olduğunu bulmuştur. Ayrıca, iyi bir geçiş olarak kabul edilen ortalama puan yükseldikçe İnternet bağımlılığının azaldığı sonucuna vardılar. Bu nedenle kontrol, İnternet'i günde üç saatten fazla kullanan öğrencilere odaklanmalıdır. Lepp ve ark. (2015), cep telefonu kullanımının üniversite öğrencileri tarafından alınan ortalama puanlar üzerindeki etkisini ölçmüş ve cep telefonu kullanımının ne kadar yüksek olursa ortalamanın o kadar düşük olduğunu bulmuştur. Akhter (2013), üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılarının akademik başarılarını gözlemlemek için bir araştırma yapmıştır. Bulgular, internet bağımlılığının akademik performansla anlamlı derecede olumsuz bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir, yani internet bağımlılığının öğrencilerin akademik performanslarını olumsuz etkilemektedir (Akhter, 2013).

Chen ve Fu (2009), çevrimiçi bilgi aramanın sınav sonuçlarını iyileştirdiği sonucuna varmıştır. Pakistan'daki diğer araştırmalar, İnternet kullanımının notlar üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ve okuma, yazma ve bilgi işleme becerilerini geliştirdiğini bulmuştur (Suhail ve Bargees, 2006). Oyunlar gibi bilgisayar kaynakları, görsel ve işitsel kapasitelerin geliştirilmesinin yanı sıra mekansal beceriler ve hafıza üzerinde olumlu bir etkiye sahipti ve böylece genel öğrenci gelişimini teşvik etti (Subrahmanyam ve d., 2001). Çalışmalarda yinelenen bir unsur, akademik başarı ile evde bilgisayara erişim arasındaki ilişkidir. Öte yandan, akademik başarı ile eğitim merkezinde bilgisayar kullanımı arasında bir bağlantı kurulmamıştır (Gil-Flores, 2009). Diğer araştırmalar, çevrimiçi bilgi arayan öğrencilerin daha fazla veri kaynağına erişimleri olduğundan ve bu nedenle konu hakkında daha iyi bilgilendirildikleri için daha iyi notlar aldıklarını göstermektedir (Leung ve Lee, 2012). Bu, İnternet kurslarında öğrencilerin davranışlarını inceleyen Kupczynski ve ark. (2011) ile de uyumludur ve en aktif olanın (daha yüksek çevrimiçi oturum sayısı) daha büyük eğitim başarısına sahip olduğunu tespit etmiştir. Castano ve Senges (2011), akademik başarı için öğrenci etkileşiminin faydalarının altını çizdi ve faydaların derslere fiziksel olarak katılanlardan daha çok çevrimiçi öğrencilere katkı sağladığını belirtti.

Genel olarak bilimler veya dersler ve özellikle belirli konular, onlara çalışmak için gereken yaklaşım açısından farklılık gösterir ve teknoloji, öğrenmeye olumlu veya olumsuz bir katkı sağlayabilir. Antonijevic (2007) tarafından yapılan bir araştırma, bilgisayar kullanımının fen öğrencileri için çok değerli olduğunu ancak matematik öğrencileri üzerinde tam tersi bir etkiye sahip olduğunu buldu. Bu, matematikte bilgisayar erişimi ile performans arasında hiçbir bağlantı bulamayan Wittwer ve Senkbeil (2008) tarafından yapılan bir çalışmada da açıkça görülmektedir. Ancak problemleri çözmek için bilgisayar kullanmanın öğrenciler üzerinde olumlu bir etkisi olmuştur.

Eğlence söz konusu olduğunda, genç kadınlar sosyal ağlara yönelirken, genç erkekler çevrimiçi oyun oynamayı tercih ettiğinden cinsiyette belirgin bir farklılık vardır (Fernández, Peñalba ve Irazabal, 2015). İnternet kullanımına bağımlılık gösteren gençlerin akademik başarıları da daha düşüktür (Frangos, Frangos ve Kiohos, 2010). Eğilim, öğrencilerin çevrimiçi oyunlara daha fazla zaman harcadıkça daha düşük puan almalarıdır (Ip, Jacobs ve Watkins, 2008). İnternette bilgi aramak için harcanan zamanın bilgiyi yükseltmeye ve sosyalleşmeyi geliştirmeye yardımcı olduğunu, oysa çevrimiçi oyun için harcanan zamanın ters etkiye sahip olduğu bulunmuştur (Chen ve Fu, 2009).

Türkiye'de öğrencilerin akıllı telefon ve internet bağımlılığı araştırmalarında akademik başarı ve yorgunluk ile ilgili olarak bu bağımlılıklara ilişkin yayınlanmış veriler sınırlıdır. Kahyaoğlu ve ark. (2016) yaptığı bir çalışmada internet bağımlılığı oranı daha yüksek olan öğrenciler bu bağımlılık nedeniyle eğitim başarısının daha zor hale geldiğini belirtmişlerdir. 743 öğrenciyle yapılan başka bir çalışmada da öğrencilerin akıllı telefon ve internet bağımlılığı düzeyleri ile akademik başarıları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Sert, Yılmaz, Kumsar ve Aygin, 2019). Bir dizi başka araştırmada da internet bağımlılığının akademik başarı üzerinde olumsuz etkileri olduğu görülmüştür (Akdağ ve ark., 2014; Anlayışlı ve Serin, 2019; Bener ve ark., 2019; Elmas ve ark., 2015; Erdem ve ark., 2016; Yılmazel ve Akbulut, 2012). İnternet bağımlılığıyla akademik başarıyı araştıran başka bir çalışmanın sonuçları da internet bağımlılığının cinsiyete, akademik başarıya ve internet kullanım süresine göre değiştiğini göstermiş, akademik başarı internet bağımlılığını anlamlı ve olumsuz yönde yordamıştır (Eldeleklioğlu ve Vural-Batık, 2013).

2.4. Kişilik

Bilimsel olarak Kişilik alanı genellikle, Gordon Allport'un "Personality: a psychological interpretation" yayınladığı 1937 yılına, Ross Stagner'ın "Psychology of personality" yayınladığı ve Henry Murray'ın 1938 tarihli "Explorations in personality" adlı kitabı ufukta yükseldiği zamana kadar uzanır.

İnsan kişiliği kadar karmaşık bir şeyin tanımını yapmak zordur. Kişilik üzerine ilk ders kitaplarının yazarları – Gordon Allport (1937) ve Henry Murray (1938) – tanımla oldukça mücadele ettiler. Sorun, iç özellikler, sosyal etkiler, aklın nitelikleri, bedenin nitelikleri, başkalarıyla ilişkiler ve iç hedefler dahil olmak üzere daha önce bahsedilen tüm yönleri içerecek kadar kapsamlı bir tanımın nasıl oluşturulacağıdır. Bu karmaşıklıklardan dolayı, kişilikle ilgili bazı kitaplar resmi bir tanımla tamamlanmamıştır. Bununla birlikte, bu tanım kişiliğin temel unsurlarını yakalayabilir: Kişilik, bireyin içinde organize olan ve nispeten kalıcı olan ve intrapsişik, fiziksel, sosyal çevrelerle etkileşimlerini ve bunlara uyumlarını etkileyen psikolojik özellikler ve mekanizmalar kümesidir (Larsen ve Buss, 2017, s. 4).

2.4.1. Kişilik Kuramları

Kuramlar, belirli bir fenomen sınıfını - bizim durumumuzda, kişiliğe ilişkin davranışları ve deneyimleri - açıklamak için kullanılan ilkeler dizisidir (Schultz ve Schultz, 2017). Bilimsel psikoloji tarihi boyunca, alana yönelik çeşitli yaklaşımlar birbiriyle yarışmıştır. Her birinin ayrı bir geçmişi olan bakış açıları arasında psikodinamik perspektif, özellik perspektifi, öğrenme perspektifi, insancıl perspektif, bilişsel perspektif ve biyolojik perspektif yer alır. Her yaklaşım, büyük teorisyenlerin ve araştırmacıların katkılarıyla zaman içinde gelişti ve bakış açıları bazen birbirini etkilemiş olsa da, küresel bir kişilik teorisine doğru ve araştırmacıların yaptığı gözlemlere ve uygulayıcıların uyguladığı müdahalelere rehberlik etmede farklı taktikler uyguladılar.

Farklı kişilik psikologları, kişiliği incelerken farklı analiz seviyelerine odaklanırlar. Ve alan içinde henüz başarıyla kapatılmamış bir boşluk var. Pek çok psikolog, genel

olarak insan doğasının neye benzediğini teorileştirdi. Bununla birlikte, araştırma yaparken, psikologlar çoğunlukla kişilikteki bireysel ve grup farklılıklarına odaklanır. Sonuç olarak, büyük kişilik teorileri ile çağdaş kişilik araştırması arasında bir çatlak vardır. Tarihsel olarak kişilik teorisi, bireyler tarafından önerilen seçilmiş teorilerin ayrı ayrı sunulduğu 'büyük teoriler' bir yaklaşımla öğretilirdi. Bu teorisyenlerin çoğu (Sigmund Freud, Alfred Adler, Gordon Allport, Carl Rogers ve b.) iyi biliniyor ve çoğu giriş niteliğindeki psikoloji metinlerinde bahsediliyor.

Büyük kişilik teorilerinin çoğu, insan doğası analiz düzeyine hitap eder. Yani bu teoriler, türümüzün temel psikolojik süreçleri ve özellikleri hakkında evrensel bir açıklama sağlamaya çalışır. Örneğin, Sigmund Freud (1915/1957), evrensel cinsellik ve saldırganlık içgüdülerini vurgulamıştır; id, ego ve süperegö'nün evrensel bir psikik yapısı; ve psikoseksüel gelişimin evrensel aşamaları (oral, anal, fallik, latans ve genital) üzerinde durmuştur. İnsan doğasının evrensel özüne ilişkin ifadeler, büyük kişilik teorilerinin merkezinde yer alır.

Kişiliğin psikanalitik perspektifi, erken çocukluk deneyimlerinin ve bilinçsiz zihnin önemini vurgular. Kişiliğe ilişkin bu bakış açısı, bilinçdışında saklı olan şeylerin rüyalar, serbest çağrışım ve dil kaymaları da dahil olmak üzere bir dizi farklı yolla açığa çıkarılabileceğine inanan psikiyatrist Sigmund Freud tarafından yaratılmıştır (Roth, 1998). Erik Erikson, Carl Jung, Alfred Adler ve Karen Horney gibi Neo-Freudcu teorisyenler bilinçdışının önemine inanıyorlardı, ancak Freud'un teorilerinin diğer yönleriyle aynı fikirde değillerdi.

Psikoanalitik teoristlerin bakış açılarını çok kısa özetlemek gerekirse, Freud erken çocukluk olaylarının önemi, bilinçdışı ve cinsel içgüdülerin kişiliğin gelişimi ve oluşumundaki etkisi vurgulardı. Erik Erikson, kişilik gelişiminin sosyal unsurlarını, kimlik krizini ve kişiliğin tüm yaşam boyunca nasıl şekillendiğini vurgularken (Erikson, 1963), Jung kolektif bilinçdışı, arketipler ve psikolojik tipler gibi kavramlara odaklanmıştır (Schultz ve Schultz, 2017: 81-108). Adler`se, kişiliğin temel nedeninin üstünlük için çabalamak veya zorlukların üstesinden gelme ve kendini gerçekleştirmeye doğru yaklaşma arzusu olduğuna inanıyordu. Bu üstünlük elde etme arzusu, Adler'in evrensel olduğuna inandığı temelde yatan aşağılık duygularından kaynaklanıyor (Adler, 1930: 395-405). Karen Horney, temel kaygının üstesinden gelme ihtiyacına, dünyada yalnız olma hissine odaklandı. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin

önemi de dahil olmak üzere kişilikte de rol oynayan toplumsal ve kültürel faktörleri vurguladı (Paris, 1994: 181-234).

Davranışçılar için kişilik, yalnızca çeşitli uyaranlara verilen öğrenilmiş yanıtların toplamıdır. Kişilik, yalnızca nesnel olarak gözlemlenebilen ve manipüle edilebilen şeyle ilgilidir. Kişiliğe yönelik davranışsal yaklaşım burada Skinner'ın çalışmasıyla temsil edilmektedir. Skinner, kişilik denen bir varlığın varlığını reddetti ve organizma içinde davranış nedenleri aramadı. Ona göre zihinsel ve fizyolojik süreçler açıkça gözlemlenemez, bu nedenle bilimle hiçbir ilgisi yoktur. Kişilik basitçe edimsel davranışların bir modelidir. Skinner'ın insan doğası imajı determinizmi, benzersizliği, çevrenin önemini ve hayatta kalma fırsatını en üst düzeye çıkaran bir toplum tasarımı vurgular. Skinner gibi Bandura da iç ihtiyaçlar, özellikler, dürtüler veya savunma mekanizmaları yerine açık davranışa odaklandı. Skinner'dan farklı olarak Bandura, uyarıcı ve tepki arasında aracılık eden iç bilişsel değişkenlere izin verdi. Bandura için organizma boş değildi. O sosyal öğrenmenin veya gözlem yoluyla öğrenmenin önemini vurguladı. Onun teorisi, öz yeterlik dahil olmak üzere bilinçli düşüncelerin veya yeteneklerimize olan kendi inançlarımızın rolünü vurguladı.

Kişiliğe yönelik bilişsel yaklaşım, insanların çevrelerini ve kendilerini tanımaya başlama yollarına odaklanır. Nasıl algıladığımız, değerlendirdiğimiz, öğrendiğimiz, düşündüğümüz, karar verdiğimiz ve sorunları çözdüğümüz sorusuyla ilgilenir. Bu, kişiliğe gerçek anlamda psikolojik bir yaklaşımdır çünkü yalnızca bilinçli zihinsel faaliyetlere odaklanır. George Kelly bilişsel kişilik teorisi duygusal bileşenleri de dahil olmak üzere kişiliğin tüm yönlerini kesinlikle bilişsel süreçler açısından açıklamaya çalışmasıdır. Albert Ellis ve Aaron Beck, kişilik ve davranışın bilişsel perspektifine dayanan terapötik teknikler geliştirmeleriyle tanınırlar. Gerçek kişilik teorilerini geliştirmeleri bilinmese de, klinik yaklaşımları, kişiliğin doğasını nasıl gördüklerine ışık tutan temel teorik perspektiflere dayanmaktadır. Dolayısıyla, etkili çalışmaları, kişilik teorisi tamamen bilişsel olan Kelly'ninkiyle doğal olarak bağlantılıdır.

Pozitif psikoloji, Seligman tarafından 1990'ların sonunda Amerikan Psikoloji Derneği'nin başkanı olarak görev yaptığı dönemde geliştirildi. Psikolojinin insan işleyişinin en iyisi - mutluluk, mükemmellik ve optimum insan gelişimi ile ilgilenmesi gerektiğini düşünüyordu. Kişiliğin insancıl perspektifi, psikolojik gelişim, özgür irade ve kişisel farkındalığa odaklanır. İnsan doğasına daha olumlu bir bakış açısı gerektirir

ve her bireyin kendi bireysel potansiyeline nasıl ulaşabileceğine odaklanır. Bu kuramın öncülerinden olan Carl Rogers'ın kişilik teorisi, özellikle benlik kavramına yaptığı vurguyla geniş bir kabul gördü. Rogers, insanların doğasında var olan iyiliğe inanıyordu ve özgür iradenin ve psikolojik büyümenin önemini vurguladı. Gerçekleşme eğiliminin insan davranışının arkasındaki itici güç olduğunu öne sürdü. Rogers'ın kişi merkezli teorisi, bilinçli, bilinçsiz güçler veya geçmiş deneyimler tarafından kontrol edilmeyen rasyonel varlıklar olduğumuzu ileri sürer. Kişilik yalnızca fenomenolojik bir yaklaşımla, yani bir bireyin öznel deneyimlerine (kişinin deneyimsel alanına) dayalı kendi bakış açısından anlaşılabilir. Maslow`sa insanların bir ihtiyaçlar hiyerarşisi tarafından motive edildiğini ileri sürdü. En temel ihtiyaçlar, yiyecek ve su gibi yaşam için gerekli olan şeylere odaklanır, ancak insanlar hiyerarşide yükseldikçe, bu ihtiyaçlar saygı ve kendini gerçekleştirme gibi şeylere odaklanır.

Gordon Allport bilinçdışı yerine bilince odaklandı. Kişiliğin geçmişten çok şimdiki zaman ve gelecek tarafından yönlendirildiğine inanıyordu. Kişilik, karakteristik davranış ve düşünceyi belirleyen psikofiziksel sistemlerin bireyin içindeki dinamik organizasyon olarak tanımlanır. Kalıtımın ve çevrenin bir ürünüdür ve çocukluk deneyimlerinden ayrılmıştır. Allport'un kişilik teorisi, bireyin benzersizliğini ve davranışı etkileyen iç bilişsel ve motivasyonel süreçleri vurgular. Örneğin zeka, mizaç, alışkanlıklar, beceriler, tutumlar ve özellikler. Allport (1937), kişiliğin biyolojik olarak doğumda belirlendiğine ve kişinin çevresel deneyimleriyle şekillendiğini savunurdu.

Cattell'e göre faktörler veya özellikler, kişiliğin temel yapısal birimleridir. Hepimiz bir dereceye kadar ortak özelliklere sahibiz; benzersiz özellikler bir veya birkaç kişiyi simgelemektedir. Cattell'in tanımladığı 16 kaynak özelliği tek faktördür ve her biri davranışın bazı yönlerinin tek kaynağıdır. Kaynak özellikler, iç bedensel koşullardan kaynaklanan anayasal özellikler veya çevresel etkilerden kaynaklanan çevresel kalıplı özellikler olabilir. Cattell'in araştırması, kişiliğin üçte birinin genetik olarak belirlendiğini, geri kalanın ise çevresel etkiler tarafından belirlendiğini öne sürüyor. Davranışsal genetik üzerine yapılan araştırmalar, genetik faktörlerin kişilik üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Eysenck, dışadönüklük, nevroitiklik ve psikotiklik kişilik boyutları üzerinde genetik bir etki olduğunu gösterdi. McCrae ve Costa biyolojik temelli beş faktör öne sürdü: nevroitiklik, dışa dönüklük, açıklık, anlaşılabilirlik ve vicdanlılık. Faktörler yaşam boyu sabittir, birçok kültürde görünür,

birçok durumda duyguların ve davranışların geçerli öngörücüleridir ve davranışımızın birçok yönünü etkileyebilir.

Tablo 2.3. Kişiliğin temel kuramları.		
Kuramlar	Ana kavramlar	Katkıda bulunanlar
Psikodinamik	<i>Libido, Çatışma, İd, Ego, Süperego, Savunma mekanizmaları, Ödipal Kompleks, Sabitleme, Bastırma, Bağlanma, Nesne ilişkileri</i>	Freud, Jung, Adler, Erikson, Horney, Klein, Sullivan, Chodorow, Westen, Kohut, Kernberg
Davranışsal	<i>Pekiştirme, Ceza, Uyarıcı, Tepki, Koşullandırma, Sosyal öğrenme, Biçimlendirme, Ayrımcılık Öğrenmesi, Genelleme, Durum, Hareket Frekansı, Temel Davranış Repertuarı, Etiketleme, Kaçınma</i>	Skinner, Staats, Dollard, Miller, Bandura
İnsancıl/ Pozitif	<i>kendini gerçekleştirme, yaratıcılık, akış, maneviyat, kişisel sorumluluk, özgürlük, seçim, deneyime açıklık, koşulsuz olumlu bakış, kabul, empati, gerçek benlik, ihtiyaçlar hiyerarşisi, zirve deneyim, pozitif psikoloji</i>	Maslow, Rogers, Seligman, Csikszentmihalyi
Bilişsel	<i>Beklenti, Öz-Yeterlik, Sonuç beklentisi, Şema, İrrasyonel</i>	

	<i>düşünce, Bilişsel kişi değişkeni, Kişisel yapı, Karşılıklı determinizm, Modelleme, Yapıcı alternativizm, Yaşam anlatısı</i>	Mischel, Kelly, Ellis, Beck
Biyolojik	<i>Özellik, Tür, Yön, Faktörler, Nevrotiklik/ Duygusal Kararlılık, Dışadönüklük, Mizaç, Evrim, Adaptasyon, Özgecilik</i>	Allport, Cattell, McCrae ve Costa, Buss, Eysenck, Gray, Cloninger, Kagan

2.4.2.Beş Faktörlü Kişilik Modeli

Beş faktörlü model başlangıçta sözcüksel yaklaşım ve istatistiksel yaklaşımların bir kombinasyonuna dayanıyordu. Sözcüksel yaklaşım, 1930'larda, İngilizce sözlükten zahmetli bir şekilde geçen ve 17.953 özellik terimini belirleyen Allport ve Odbert'in (1936) öncü çalışmasıyla başladı. Allport ve Odbert daha sonra özellik terimlerini dört listeye ayırdı: (1) kararlı özellikler (örneğin, güvenli, zeki), (2) geçici durumlar, ruh halleri ve faaliyetler (örneğin, heyecanlı, heyecanlı), (3) sosyal değerlendirmeler (ör. , büyüleyici, rahatsız edici) ve (4) mecazi, fiziksel ve şüpheli terimler (örneğin, üretken, yalın). İlk kategorideki terimler olan 4.500 muhtemelen istikrarlı özellik, daha sonra Cattell tarafından kişilik özelliklerinin sözcüksel analizi için bir başlangıç noktası olarak kullanıldı. Ancak o dönemde bilgisayarların sınırlı gücü nedeniyle Cattell bu listeyi bir faktör analizine tabi tutamadı. Bunun yerine, bazılarını ortadan kaldırıp diğerlerini bir araya getirerek listeyi daha küçük bir 171 kümeye (özellik grupları) indirdi. Sonra daha küçük 35 kişilik özellik kümesiyle sonuçlandı.

Cattell'in nesnel kişilik ölçümleri, L-verileri (yaşam kayıtları), Q-verileri (anketler) ve T-verileri (testler) olarak adlandırdığı üç temel değerlendirme tekniğini kullandı. Cattell (1965), yirmi yıldan fazla süren yoğun faktör analizi araştırmasının ardından, kişiliğin temel faktörleri olarak 16 kaynak özelliği tanımladı. Bu faktörler en iyi, On Altı Kişilik Faktörü (16 PF) Anketi adı verilen objektif bir kişilik testinde en sık

kullanıldıkları biçimde bilinir. Cattell'in yaklaşımının ayırt edici özelliği, verileri ele alış biçimiydi. Onları, ortak faktörleri belirlemek için bir grup denekten alınan her olası ölçüm çifti arasındaki ilişkiyi değerlendirmeyi içeren faktör analizi adı verilen istatistiksel prosedüre sundu. Örneğin, iki farklı psikolojik testten veya aynı testin iki alt ölçeğinden alınan puanlar, korelasyonlarını belirlemek için analiz edilir. İki ölçüm birbiriyle yüksek bir korelasyon gösteriyorsa, Cattell kişiliğin benzer veya ilgili yönlerini ölçtükleri sonucuna vardı. Örneğin, bir kişilik testinin kaygı ve içe dönüklük ölçekleri yüksek bir korelasyon katsayısı veriyse, her iki ölçeğin de aynı kişilik özelliğini ölçtüğü sonucuna varabiliriz. Böylece, bir kişi hakkındaki iki veri kümesi, tek bir boyut veya faktör oluşturmak için birleştirilir.

Bazı özelliklerin kalıtsal faktörlerden etkilendiği fikrini destekleyen artan kanıtlardan vardır. Allport ve Cattell, kalıtsal faktörlerin kişiliği şekillendirdiğini ve çevresel faktörlerle birlikte önem taşıdıklarını öne süren ilk kişiler arasındaydı. Bu yüzden Büyük Beşli Modeli de güçlü bir şekilde biyolojiye dayanıyor, içerdiği beş faktörün her biri kalıtsaldır (Riemann, Angleitner ve Strelau 1997); ikizler (Yamagata, Suzuki, Ando ve ark., 2006) ve akrabalar (Pilia, Chen, Scuteri ve ark., 2006) üzerinde yapılan araştırmalar, gözlemlenen özelliklerin beş faktörlü yapısının, altta yatan genlerin yapısını yansıttığını göstermektedir. Araştırmacılar, dışadönüklükte yüksek ve nevrotiliklikte düşük insanların genetik olarak duygusal dengeye yatkın oldukları sonucuna varmışlardır (Costa ve McCrae, 1984; Watson, Clark, McIntyre ve Hamaker, 1992).

Beş faktör teorisi, tüm önemli kişilik özelliklerini kapsamak için beş faktörün yeterli olduğunu savunur (Schultz ve Schultz, 2016). Goldberg (1993), beş faktör teorisinin tarihini, gerçekte özellik listelerini toplamak için sözlükler kullanan Galton (1884) tarafından çalışmaya geri götürdü. Bu orijinal temel üzerine inşa edilen özelliklerin listesini güncelleyen ve nihayetinde belirlenen binleri beş faktöre indirgeyen birçok araştırmacı tarafından çalışıldı (örneğin, Allport ve Odbert, 1936; Cattell, 1943; Fiske, 1949; Goldberg, 1992; McCrae ve Costa, 1985; Norman, 1967; Tupes ve Christal, 1958). Beş faktör yapısının birden fazla kopyası, hepsi olmasa da birçokları tarafından kişilik özellikleri evreninin makul geniş bir taslağı olarak kabul edilmesine yol açtı.

Maryland, Baltimore'daki Ulusal Sağlık Enstitüleri Gerontoloji Araştırma Merkezi'nde çalışan Robert McCrae ve Paul Costa 1980'lerde başlayan ve Beş Büyük olduğunu

belirleyen kapsamlı bir araştırma programına başladı (McCrae ve Costa, 1985, 1987). Bu faktörler nevroitiklik, dışa dönüklük, açıklık, anlaşılabilirlik ve vicdanlılıktır. 25 yıldan fazla ve yüzlerce çalışmadan sonra, beş faktör modelinin yaratıcılarından biri, onu doğru bir şekilde “kişilik psikolojisi tarihinde bir dönüm noktası” olarak tanımladı (McCrae, 2011: 210).

McCrae ve Costa (1996, 2008) çok geçmeden beş faktör teorisinin onu daha eksiksiz bir kişilik sistemine nasıl yerleştirebileceğini incelemeye başladılar. Artık genişletilmiş teorisinin tam bir temsili biyolojik temelleri, temel eğilimleri, karakteristik uyarlamaları, benlik kavramını, nesnel biyografiyi ve dış etkileri içeriyordu. Bu bileşenler, dinamik süreçlerle çeşitli şekillerde birbirine bağlanmıştır. Benlik kavramı da karakteristik bir adaptasyon olarak tanımlansa da, temel eğilimler, karakteristik uyarlamalar ve benlik kavramı temel bileşenler olarak tanımlanmıştır. Beş Büyük faktör ve bunlara karşılık gelen yönler temel eğilimler olarak kabul edildi. Karakteristik uyarlamalar arasında “alışkanlıklar, tutumlar, beceriler, roller, ilişkiler” yer alır (McCrae ve Costa, 2008: 163). Bunlar her zaman özelliklerin ifade edilmesiyle ilgilidir ve özelliklerin kendisinden farklı olarak çevreden etkilenir. "Zamanla bireyler, kendi kişilik özellikleri ve önceki uyarlamalarıyla tutarlı olan düşünce, duygu ve davranış kalıplarını geliştirerek çevrelerine tepki verirler" (McCrae ve Costa, 2008: 165).

Tablo 2.4. McCrae ve Costa’nın Büyük Beşli Kişilik Faktörü (1986).	
Faktör	Özellikleri
Nevrotiklik	Endişeli, güvensiz, gergin, çok sinirli
Dışadönüklük	Girişken, konuşkan, eğlenceyi seven, şefkatli
Açıklık	Özgün, bağımsız, yaratıcı, cüretkar
Uyumluluk	İyi huylu, yumuşak kalpli, güvenen, kibar
Vicdanlılık/ Özdisiplin	Dikkatli, güvenilir, çalışkan, organize

Nevrotiklik boyutu, insanların bu streslerle başa çıkma biçimlerine bağlanır. Duygusal olarak dengeli bireyler, dalgalı sularda rotada kalan tekneler gibidir. Duygusal olarak

dengelessiz insanlar dalgalar tarafından hırpalanırlar ve daha çok yoldan saparlar. Nevrotikliğin ayırt edici özelliği, ruh hallerinin zaman içindeki değışkenliğidir - bu tür insanlar, duygusal olarak dengeli bireylerden daha fazla yukarı ve aşağı duygusal değışim gösterir (Murray, Allen ve Trinder, 2002). Nevrotik bireyler gün içinde daha fazla yorgunluk yaşarlar (De Vries ve Van Heck, 2002) ve sevdikleri birinin ölümünden sonra daha fazla keder ve depresyon yaşarlar (Winjgaards-de Meij ve ark., 2007). Psikolojik olarak, duygusal açıdan dengelessiz bireylerin, önemli yaşam olaylarını hatırlayamama, yaşamdan ve diğler insanlardan kopuk hissetme ve garip veya alışılmadık bir yerde uyanmış gibi hissetme gibi ayrışan deneyimlere sahip olma olasılığı daha yüksektir (Kwapil, Wrobel ve Pope, 2002). Nevrotiklik konusunda yüksek olanlar aynı zamanda daha sık intihar düşüncesine sahip olma eğilimindedir (Chioqueta ve Stiles, 2005; Stewart ve diğlerleri, 2008). Nevrotiklik konusunda yüksek olanlar, daha kötü fiziksel sağık, daha fazla fiziksel semptom ve sağığı geliştirici davranışlarda bulunmaya yönelik daha az girişim olduğunu bildirmektedir (Williams, O'Brien ve Colder, 2004). Ayrıca sorunları ile baş etmenin bir yolu olarak alkol içmek gibi sağığı bozucu davranışlarda bulunurlar (Theakston ve diğlerleri, 2004). Kişilerarası ilişkiler konusunda, nevroklikli yüksek olanların sosyal ilişkilerinde daha fazla iniş ve çıkışlar olur. Cinsel alanda, örneğın, duygusal olarak dengelessiz bireyler, daha fazla cinsel kaygı (örneğin, performans konusunda endişeli) ve daha fazla cinsel ilişki korkusu yaşarlar (Heaven ve diğlerleri, 2003; Shafer, 2001).

Dışadönükler için araştırmalar sosyal ilginin temel özelliklerinden biri olduğunu göstermektedir (Ashton, Lee ve Paunonen, 2002). Dışadönüklerin sosyal çevreleri üzerinde daha büyük bir etkisi vardır, genellikle liderlik pozisyonlarını üstlenirler, tam aksine içe dönükler daha çok görünmez olma eğilimindedir (Jensen-Campbell ve Graziano, 2001). Dışa dönük erkeklerin tanımadıkları kadınlara karşı cesur olma olasılığı daha yüksekken, içe dönük erkekler kadınlara karşı utangaç olma eğilimindedir (Berry ve Miller, 2001). Dışadönükler daha mutlu olma eğilimindedir ve bu olumlu etki, bir kişi diğler insanlarla dışa dönük bir şekilde hareket ettiğinde en yoğun şekilde yaşanır (Fleeson, Malanos ve Achille, 2002; Oelermns ve Bakker, 2014). Dışadönüklüğün çalışma ortamına da etkisi vardır. Dışadönükler işlerine daha fazla dahil olma ve işlerinden zevk alma (Burke, Mattheiesen ve Pallesen, 2006) ve iş organizasyonlarına daha fazla bağılılık gösterme eğilimindedir (Erdheim, Wang ve Zickar, 2006). Deneyler ayrıca dışadönüklerin içe dönüklerden daha çok işbirlikçi

olduklarını göstermektedir (Hirsh ve Peterson, 2009). Tüm bunların yanısıra dışadönükler araba sürerken hızlı araba sürmeyi ve müzik dinlemeyi severler ve sonuç olarak, içe dönük kişilerden daha fazla araba kazası ve hatta kaza ölümleri yaşama eğilimindedir (Lajunen, 2001).

Açıklık, yeni yiyeceklerle deney yapmaya, yeni deneyimlerden hoşlanmaya ve hatta evlilik dışı ilişkilere "açıklığa" bağlanmıştır (Buss, 1993). Açıklığın olası bir nedeni, bilgilerin işlenmesindeki bireysel farklılıklardan kaynaklanıyor olabilir. Açıklığı yüksek olanlar daha önce deneyimlenen uyaranları görmezden gelmekte daha fazla güçlük çekerler (Peterson, Smith ve Carson, 2002). Yüksek düzeyde açıklık, yaratıcılığın ölçüleriyle bağlantılıdır (Nusbaum ve Silva, 2010). Daha az açık insanlar daha fazla tünel görüşüne sahiptir ve rakip uyaranları görmezden gelmeyi daha kolay bulurlar. Açıklığı yüksek olanlar, azınlık gruplarına karşı daha az önyargı sergilerler ve olumsuz ırkçı stereotiplere sahip olma olasılıkları daha düşüktür (Flynn, 2005). Açıklık ayrıca Facebook gibi sosyal ağlarda daha fazla cinsiyetler arası arkadaşlığı öngörür (Lonnqvist ve diğerleri, 2014).

Uyumluluk konusunda yüksek puan alanlar, sorun ve çatışmaları çözmek için müzakereyi kullanmayı tercih eder; kabul edilemez kişiler, sosyal çatışmaları çözmek için güçlerini ortaya koymaya çalışırlar (Graziano ve Tobin, 2002; Jensen-Campbell ve Graziano, 2001). Kabul edilebilir kişinin sosyal çatışmadan çekilme olasılığı da daha yüksektir. Uyumlu sosyal etkileşim ve işbirliğine dayalı aile hayatı gibi kabul edilebilir bireyler. Aynı zamanda son derece toplum yanlısı ve empatiktirler ve ihtiyacı olanlara yardım etmekten zevk alırlar (Caprara ve diğerleri, 2010). Başkalarında toplum yanlısı davranışlara değer verirler, ancak aynı zamanda antisosyal eylemlerde bulunanları sert bir şekilde yargılama eğilimindedirler (Kammrath ve Scholer, 2011). Kabul edilebilir çocuklar, erken ergenlik döneminde zorbaların kurbanı olma eğilimindedir (Jensen-Campbell ve diğerleri, 2002). Uyumluluk ölçeğinin diğer ucunda saldırganlık yatıyor. Wu ve Clark (2003) saldırganlığın birçok günlük davranışla güçlü bir şekilde bağlantılı olduğunu bulmuşlardır. Kısacası, uyumlu bireyler, başkalarıyla iyi geçinirler, çok sevilirler, çatışmalardan kaçınırlar, uyumlu aile yaşamları için çabalarlar ve hoşlanmalarının değerli olduğu meslekleri seçici olarak tercih edebilirler. Hoşgörüsüz bireyler saldırgandır ve kendilerini pek çok sosyal çatışmanın içine atmış gibi görünürler.

Vicdanlı bireyler tarafından sergilenen sıkı çalışma, dakiklik ve güvenilir davranış, daha yüksek not ortalaması (Conrad, 2006; Nettle ve Robins, 2007; Poropat, 2009), daha fazla iş tatmini, daha fazla iş güvenliği ve daha olumlu ve kararlı sosyal ilişkiler gibi birçok yaşam sonucuyla sonuçlanır. (Langford, 2003). Bu kişiler aynı zamanda mükemmeliyetçi olma eğilimindedirler, kendileri için yüksek standartlar belirlerler (Cruce vd., 2012; Stoeber, Otto ve Dalbert, 2009) ve başarı motivasyonunda yüksek puan alırlar (Richardson ve Abraham, 2009). Ve vicdanlılığı yüksek olanlar son derece çalışkandır ve ilerlemek için gereken uzun saatler boyunca gayretli sıkı çalışma gerektirirler (Lund ve diğerleri, 2006). Vicdanlı olma konusunda yüksek puan alanlar, uzun vadeli hedefler için daha fazla tutku ve azim sergiler (Duckworth ve diğerleri, 2007). Ve işlerinden emekli olduklarında gönüllü çalışma yapma olasılıkları daha yüksektir (Mike ve diğerleri, 2014).

Bu beş faktör, Doğu ve Batı kültürlerinde tutarlı bir şekilde gözlemlendi ve bu da genetik bir bileşeni destekleyen bir bulgu. McCrae ve Costa, Beş Büyük faktörün ve özelliklerinin, kültürel farklılıkları aşan "ortak bir insan kişilik yapısını" temsil ediyor gibi görüldüğünü belirttiler (1997: 515). Bu beş faktör ve özellikleri İngiltere, Almanya, Portekiz, Çek Cumhuriyeti, Türkiye, İsrail, Çin, Kore, Japonya, Fransa, Filipinler, Rusya, Hindistan, Danimarka, İtalya, Lübnan, Kanada ve Romanya dahil olmak üzere 50'den fazla farklı ülkede bulunmuştur (Allik, ve ark., 2009; Heine ve Buchtel, 2009; Ispas, Iliescu, Llie ve Johnson, 2014). İkizler üzerinde yapılan araştırmalar, beş faktörden dördünün daha güçlü bir kalıtsal bileşen gösterdiği bulundu: nevrotiliklik, dışa dönüklük, açıklık ve vicdanlılık (Schultz ve Schultz, 2017). Uyumluluğun daha güçlü bir çevresel bileşene sahip olduğu bulunmuştur (Bergeman ve diğerleri, 1993; Pedersen, Plomin, McClearn ve Friberg, 1988).

Yetişkinlerde olduğu kadar çocuklarda da beş faktör bulunmuştur. Aynı insanları 6 yıllık bir süre boyunca inceleyen boylamsal araştırmalar, beş özelliğin tümü için yüksek düzeyde bir istikrar göstermiştir (Costa ve McCrae, 1988). Yani çocukken anlaşılabilirliği yüksek olanlar, yetişkinde de aynı kalmaya devam edeceklerdi. Bunun yanı sıra, Amerikalı ve Belçikalı ergenlerin 4 yıllık bir dönem boyunca karşılaştırılması, dışadönüklük, uyumluluk ve vicdanlılık faktörlerinin sabit kaldığını, ancak bu 4 yıl boyunca hem erkekler hem de kadınlar için deneyime açıklığın arttığını göstermiştir (McCrae ve ark., 2002). Büyük ölçekli bir araştırma incelemesi, nevrotiliklik, dışadönüklük ve açıklığın insanlar 60'lı yaşlarına geldikçe azaldığını, buna

karşın kabul edilebilirlik ve vicdanlılığın yaşla birlikte arttığını gösterdi (Debast ve diğerleri, 2014). Başka sonuçlara göre de, genç insanlar, yaşlılara göre önemli ölçüde daha dışa dönük ve açıkken, yaşlılar gençlere göre daha uyumlu ve vicdanlı olarak algılanmaktadır (Allik ve ark., 2009).

2.4.3.Kişilik Özelliklerinin Psikososyal Özelliklerle İlişkisi

Beş faktörde tutarlı cinsiyet farklılıkları var gibi görünüyor. Doğu ve Batı olmak üzere 55 ülkede yapılan araştırma, kadınların erkeklere göre daha yüksek düzeyde nevrotiklik, dışa dönüklük, uyumluluk ve vicdanlılık bildirdiklerini ortaya koydu. Bu farklılıklar en çok kadınların eğitim ve istihdam için daha fazla fırsata sahip olduğu müreffeh ve eşitlikçi ülkelerde belirgindi (Schmitt ve ark., 2008). Yapılan başka bir araştırmada kadınlar, nevrotiklik ve uyumluluk özelliklerine göre daha yüksek puan alırlar (Costa, Terracciano ve McCrae 2001). dışadönüklük ve deneyime açıklık konusundaki cinsiyet farklılıkları, büyük, istatistiksel olarak güçlü örneklerde ya tutarsız ya da ihmal edilebilir büyüklüktedir (Feingold, 1994). Ancak Costa ve ark. (2001), bu alanların belirli yönlerinde cinsiyet farklılıklarını araştırdılar, erkeklerin fikirlere açıklık gibi açıklığın bazı yönlerinde daha yüksek puan aldığını, estetik ve duygulara açıklık gibi diğerlerinde ise kadınların daha yüksek puan aldığını buldu. Erkekler, heyecan arayışı gibi dışadönüklüğün bazı yönlerinde daha yüksek puan alırken, kadınlar, sıcaklık gibi diğer dışadönüklük yönlerinde daha yüksek puanlar aldı. Toplam dışadönüklük ve açıklık düzeyindeki karşılaştırmalar bu nedenle daha az anlamlıdır. Erkekler ve kadınlar, vicdanlılığın belirli yönlerinde ya da içerdiği alt boyutlarda çok az farklı görünmektedir. Bu bulguları açıklamak için birleştirilmiş biyolojik ve sosyokültürel açıklamalar sunulmuştur. Nevrotiklik ve Uyumluluk, genetik temellidir, türe göre değişmez ve erkekler ve kadınlar arasında değişen seçim baskılarına adaptasyonun sonucudur (Buss, 1995). Tüm bunlara rağmen ölçülen farklılıklar genellikle oldukça küçüktür. Cinsiyet farklılıklarının yönü neredeyse evrensel olmasına rağmen, büyüklük sistematik bir çeşitlilik gösterir: Bu farklılıklar, uzun ve sağlıklı yaşam, bilgi ve eğitime eşit erişim ve ekonomik zenginlik dahil olmak üzere, gelişim düzeyiyle sistematik olarak artar (Costa ve diğerleri, 2001; Lippa , 2010; Schmitt ve diğerleri, 2008).

Beş faktörün ölçüldüğü ülkelerin kentli, okur-yazar, iyi eğitimli toplumlar olma eğiliminde olduğuna dikkat etmek önemlidir. Bolivya'nın ücra bir bölgesinde ikamet eden küçük, izole edilmiş, büyük ölçüde okuma yazma bilmeyen bir kabile grubu üzerinde yapılan kapsamlı bir çalışmada beş faktöre ilişkin hiçbir kanıt bulunamamıştır (Gurven, von Rueden, Massenkoff, Kaplan ve Lero Vie, 2013).

Kişiliğin öğrenme stilleriyle de ilişkisi tartışma konularından olmuştur. Kişilik ve öğrenme stillerinin her ikisinin de akademik başarıyı etkilediğini araştıran bir çalışmada, Beş Büyük özellikten ikisinin, vicdanlılık ve kabul edilebilirlik, dört öğrenme stiline tamamıyla (sentez analizi, yöntemsel çalışma, gerçeği saklama ve ayrıntılı işleme) olumlu yönde ilişkili bulundu, nevroitiklik dört öğrenme stiline tümü ile olumsuz yönde ilişkiliyken, buna ek olarak, dışa dönüklük ve açıklık, ayrıntılı işleme ile olumlu bir şekilde ilişkili sonuçlar ortaya çıktı (Komarraju, Karau, Schmeck ve Avdic, 2011). Kişilik özellikleri ile akademik motivasyon arasındaki ilişki seyrek olarak tartışılmaktadır (Komarraju vd., 2009). Judge ve Illes'in (2002) çalışmalarında beş büyük kişilik özelliğini motivasyonun ana kaynağı olarak tanımlamış ve vicdanlılığı performans motivasyonunu etkileyen en güçlü kişilik özelliği olarak bildirmişlerdir. Colquitt ve diğerleri (2000), bireysel öğrenme motivasyonunu etkileyen tek faktörün vicdanlılık olduğunu bildirmişlerdir. Ross, Rausch ve Canada (2003) beş büyük kişilik özelliğinin motivasyonel yönleri yargılamak için önemli bir güce sahip olduğunu bildirdi. Ayrıca, açık, dışa dönük ve vicdanlılığı yüksek bireylerin en güçlü öğrenme hedefi yönelimini gösterdikleri sonucuna vardılar. Payne, Komarraju ve Karau (2005) vicdanlılık, dışadönüklük ve açıklığın akademik motivasyon üzerinde anlamlı bir olumlu etkisi olduğunu bildirmişlerdir. Kanfer, Ackerman ve Heggestad'ın (1996) çalışmaları; De Guzman, Calderon ve Cassaretto (2003) da aynı sonuçları bildirdi. Youngcourt ve Beaubien (2007) vicdanlılığı, dışa dönüklüğü ve açıklığı yüksek olan bireylerin öğrenmeye yönelik motivasyonlarının yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Türkiyede yapılan çalışmada Bozanoğlu ve Sapancı (2015), üniversite öğrencileri arasındaki kişilik özelliği ve akademik motivasyon ilişkisini incelemiş ve vicdanlılığın akademik motivasyonla anlamlı pozitif bir ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Diğer araştırmalarda, uyumluluk, vicdanlılık ve açıklık faktörleri, üniversitedeki akademik performansla pozitif korelasyon gösterdi. Üçte birden yüksek olanlar daha iyi notlar aldı (Poropat, 2009).

Nevrotiklikten düşük, dışadönüklükte, uzlaşmada ve vicdanlılıkta yüksek puan alan kişiler, yüksek düzeyde öznel iyi oluş bildirmektedirler (DeNeve ve Cooper, 1998; Hayes ve Joseph, 2003; Keyes, Shmotkin ve Ryff, 2002; Marrero, Quevedo, ve Abella, 2011; Siegler ve Brummett, 2000; Solo, 2015). Çin'de yapılan araştırmalar, dışadönüklüğün öznel iyi oluşun en önemli yordayıcılarından biri olduğunu ortaya çıkarmıştır (Zhang ve He, 2010). Kişilik özellikleri, öznel iyi oluşu doğrudan veya dolaylı olarak etkileyebilir. Örneğin, yüksek düzeyde dışa dönük bireyler, içe dönük yaşlılarına göre daha yüksek düzeyde olumlu duygulanım deneyimleme ve olumlu olaylara karşı daha güçlü duygusal tepkilere sahip olma eğilimindedir; benzer şekilde, yüksek düzeyde nevroitik bireyler daha kronik olumsuz duygulanım yaşama eğilimindedir ve olumsuz olaylara özellikle yoğun tepkilere sahiptir (Bolger ve Schilling, 1991; Gross, Sutton ve Ketelaar, 1998; Headey ve Wearing, 1989; Luhmann ve Eid, 2009). Kişilik özelliklerinin olumlu ve olumsuz duygulanım üzerindeki bu doğrudan etkileri, dışa dönük ve duygusal açıdan dengeli bireylerin neden genel olarak daha iyi hissettiklerini açıklamaya yardımcı olabilir.

Kişilik özellikleri de davranışlar ve bunların sonuçlarından dolayı olarak öznel iyi oluşu etkileyebilir. Örneğin, hoş olmayan akranları ile karşılaştırıldığında, oldukça uyumlu bireyler, başkalarıyla işbirliği yapmak, başkalarına merhamet ve destek göstermek ve başkalarına nezaket ve saygıyla davranmak gibi daha olumlu sosyal davranışlarda bulunma eğilimindedir (Graziano ve Tobin, 2009). Belki de sonuç olarak, uyumlu bireyler, akranları tarafından daha çok sevilme (Jensen-Campbell ve diğerleri, 2002; Newcomb, Bukowski ve Pattee, 1993) ve istikrarlı ve tatmin edici yakın ilişkiler kurmada daha başarılı olma eğilimindedir (Karney ve Bradbury, 1995 ; Robins, Caspi ve Moffitt, 2002). Bu olumlu sosyal sonuçlar daha sonra hoş bireylerin öznel iyi oluşunu destekleyebilir. Benzer şekilde, yüksek vicdanlı bireyler, görevleri verimli, kapsamlı ve güvenilir bir şekilde yerine getirme eğilimindedir, bu da okulda ve işyerinde başarıya götürür (Barrick, Mount ve Judge, 2001; Berry, Ones ve Sackett, 2007; Nettle ve Robins, 2007) . Böyle bir başarı, her ikisi de vicdanlılık ve öznel iyi oluş arasındaki pozitif ilişkiye katkıda bulunabilecek maddi ve psikolojik ödüller getirir. 30'dan fazla ülkede yapılan diğer araştırmalar, düşük nevroitiklik ve yüksek dışadönüklüğün öznel iyi oluşun başlıca bağıntıları olduğunu doğruladı (Gomez, Krings, Bangerter ve Grob, 2009; Libran ve Howard, 2006; Lynn ve Steel, 2006). Kısaca, mutlu kişiliğin özellikleri arasında düşük nevroitiklik, yüksek dışadönüklük,

özerklik, benlik saygısı, öz-yeterlik, içsel bir kontrol odağı ve kişinin hayatının kontrolünde olma hissi yer alır.

Kişilik özelliklerinin yalnızlığı nasıl etkilediğine dair araştırmalar da dikkat çeken konular arasındadır. Örneğin, Mund, Jeronimus ve Neyer (2018), yalnızlığın açıklık dışındaki tüm Beş Büyük özelliği yordadığını buldu. Doğrudan kanıt seyrek olsa da, yalnızlık ve dışadönüklük arasındaki ilişkiyi açıkça araştıran birkaç çalışma, sürekli olarak olumsuz bir ilişki bulmuştur (Hensley ve ark., 2012; Teppers ve ark., 2013; Vanhalst ve ark., 2012). Dışa dönük bireylerin sosyal etkileşimlere girme ve bundan zevk alma tercihleri vardır (Costa ve McCrae, 1980; John, Robins ve Pervin, 2008). Dışadönük bireyler bu nedenle etkileşim için aktif olarak başkalarını arayabilir ve nihayetinde onlarla arkadaş olabilir (Selfhout ve diğerleri, 2010). Dışadönüklük, sosyal faaliyetlere daha fazla katılımı öngörür (Lucas, Le ve Dyrenforth, 2008), daha yüksek sosyal statüyle (Anderson, John, Keltner ve Kring, 2001) ve akranlarından daha fazla algılanan destekle bağlantılıdır (Asendorpf ve Van Aken, 2003). Ek olarak, dışadönüklük, sevilbilirlik ve popülerlik gibi diğer olumlu kişilerarası sonuçlarla ilişkilidir (Mervielde ve De Fruyt, 2000; Nikitin ve Freund, 2015; van der Linden, Scholte, Cillessen, Nijenhuis ve Segers, 2010) ve bu da yalnızlığı etkileyebilir (Buecker, Maes, Denissen ve Luhmann, 2019). Tıpkı dışadönüklük gibi, yalnızlık ve uyumluluk arasındaki ilişkiyi doğrudan araştıran mevcut az sayıdaki çalışma, sürekli olarak olumsuz ilişki bulmuştur (Hensley ve ark., 2012; Teppers ve ark., 2013; Vanhalst ve ark., 2012). Uyumluluk, başkalarıyla olumlu ve pürüzsüz etkileşimleri sürdürme ve sosyal çatışmayı en aza indirme güdülerıyla tanımlanır (Jensen-Campbell ve ark., 2002; Tobin, Graziano, Vanman ve Tassinary, 2000). Bundan ötürüdür ki, sosyal ortamlarda hoşgörülü bireylerin sıcak, arkadaş canlısı ve düşünceli tutumu, uyumluluk ve yalnızlığın neden olumsuz ilişkili olduğunu açıklayabilir. Dışadönüklük ve nevrotiklik yalnızlıkla en güçlü ilişkiyi göstermektedir (Buecker, Maes, Denissen ve Luhmann, 2019). Yani, ortalama bir yalnız insanın daha çok içe dönük ve nevrotik olduğunu ve ortalama yalnız olmayan insandan biraz daha az hoş ve vicdanlı olduğu görülür.

Bir dizi çalışmada, dışadönüklük pozitif olarak duygusal iyilikle ilişkilidi (bkz., Örneğin, Heller, Watson ve Hies, 2004; Lischetzke ve Eid, 2006). Nevrotiklik, duygusal iyilik hali ile olumsuz bir şekilde ilişkilidir. Araştırmacılar, dışadönüklükte

yüksek ve nevrotiklikte düşük insanların genetik olarak duygusal dengeye yatkın oldukları sonucuna varmışlardır (Costa ve McCrae, 1984; Watson, Clark, McIntyre ve Hamaker, 1992).

Erkek ve kadın üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma, dışadönüklükte yüksek puan alanların günlük yaşam stresiyle dışadönüklükte düşük puan alanlara göre daha iyi başa çıkabildiklerini buldu. Dışadönüklerin stresle baş etmelerine yardımcı olmak için sosyal destek aramaları da daha olasıydı (Amirkhan, Risinger ve Swickert, 1995). Ayrıca nevrotikliğin depresyon yönünün ve dışadönüklüğün olumlu duygu / neşe yönünün genel yaşam doyumunun ve duygusal iyiliğin en tutarlı yordayıcıları olduğu da bulunmuştur (Schimmack, Oishi, Furr ve Funder, 2004). Uyumluluk faktörü yüksek olan kişilerin de işbirlikçi, yardımsever, fedakar, dürüst ve özverili oldukları görülmüştür (Digman, 1990; John, 1990). Çin'deki işçiler üzerinde yapılan bir araştırma, dışadönüklük, vicdanlılık ve düşük nevrotiklik faktörlerinin öznel iyi oluşla ilişkili olduğunu buldu (Zhai, Willis, O'Shea, Zhai ve Yang, 2013).

Psikolojik sıkıntı, nevrotiklik faktöründeki yüksek puanlarla ilişkilendirilmiştir (DeRaad, 2000; Larsen ve Kasimatis, 1991; Ormel ve Wohlfarth, 1991). Nevrotiklik açısından yüksek kişilerin depresyona, anksiyeteye, madde bağımlılığına ve kendini suçlamaya eğilimli oldukları bulunmuştur (Jorm, 1987; Kotov, Gamez, Schmidt ve Watson, 2010; Parkes, 1986).

2.5.İnternet Bağımlılığı ve Kişilik Özellikleri İlişkisi

2.5.1.İnternet Bağımlılığı ve Kişilik Özellikleri ile İlgili Araştırmalar

İnternet bağımlılığı ile ilgili faktörler arasında kişiliğin önemli etkiye sahip faktör olduğu düşünülmektedir. Başka bir deyişle, kişilik özellikleri internet kullanıcılarının davranışlarını önemli ölçüde etkileyebilir. Bu bağlamda, araştırmacılar aşırı İnternet kullanımı ile kullanıcı davranışı arasındaki bağlantıyı incelemek yerine kişilik özelliklerinin İnternet bağımlılığı üzerindeki etkilerini belirlemeye odaklanmışlardır (Buckner, Castille ve Sheets, 2012; Landers ve Lounsbury, 2006; Ryan ve Xenos, 2011; Weibel, Wissmath ve Groner, 2010).

İlk araştırmalar, kişilik özelliklerinin İnternet Bağımlılığını yordamada etkili olabilecek bir başka kişilerarası faktör olduğunu göstermiştir (Duran, 2003, Griffiths, 1998, Young, 1996). İnternet bağımlılığı ile kişilik arasındaki ilişki bir çok araştırmacılar tarafından araştırılmış ve İnternet Bağımlılığı ile farklı kişilik özellikleri arasında önemli bir bağlantı bulunmasına rağmen bazı çelişkili sonuçlar da ortaya çıkmıştır. Bazı çalışmalarda İnternet Bağımlılığı ile nevroitiklik arasında pozitif bir ilişki olduğu bildirilirken (Hardie, 2007; ve Gombor ve Vas, 2008), diğerleri negatif bir ilişki olduğunu bildirmiştir (Durak-Batıgün ve Kılıç, 2011; Rahmani ve Lavasani, 2011; Randler et. ark., 2014; Servidio, 2014; Tuten ve Bosnjak, 2001). Sonuçların aynı çelişkisi İnternet Bağımlılığı ile dışa dönüklük arasındaki pozitif (Hall, 2005; Gombor ve Vas, 2008; Correa, Hinsley ve Gil de Zúñiga, 2010) ve negatif (Landers, Lounsbury, 2006) ilişkide görülebilir. Tuten ve Bosnjak (2001) ve Correa, Hinsley ve Gil de Zúñiga (2010), deneyime yüksek açıklığın İnternet Bağımlılığı ile ilişkili olduğunu bildirmişlerdir. Landers ve Lounsbury (2006) ve Abdul Karim, Zamzuri ve Nor (2009) İnternet Bağımlılığı ile uyum ve vicdanlılık arasında negatif bir ilişki göstermedi. Kişilik özellikleriyle İnternet bağımlılığı arasındaki çelişki bilhassa biraz önceye dayanan çalışmaların sonuçlarında görmek mümkündür. Yair, Galit ve Shaul (2004), içedönüklerin internet aracılığıyla öz-değeri keşfetmeyi sevdiklerini iddia etmektedir. Kraut ve arkadaşları (2002), içe dönüklerin interneti kullanarak daha olumsuz sonuçlara sahip olduğunu bildiriyor. Bununla birlikte, bazı araştırmalar kişilik özellikleri ile İnternet bağımlılığı arasında önemli bağlantılar bulamamıştır (Montag, Jurkiewicz ve Reuter, 2010).

Araştırmacılar, çevrimiçi sunulan kişilik tasvirlerinin en azından yüz yüze etkileşimlerde aktarılanlar kadar doğru olduğu sonucuna varmışlardır (Gosling, Gaddis ve Vazire, 2007; Back ve diğerleri, 2010). Bununla birlikte, Almanya'da yapılan geniş çaplı bir araştırma, birçok insanın çevrimiçi ortamda kendilerini gerçekte olduklarından çok daha duygusal, kararlı gösterme eğiliminde olduklarını buldu (Blumer ve Doring, 2012). Daha sonraki diğer araştırmalar, içe dönük, nevroitik, yalnız ve sosyal açıdan garip olanların gerçek benliklerini (gerçek kişiliklerini) şahsen değil çevrimiçi olarak ifade etmeyi daha kolay bulduklarını buldu (Marriott ve Buchanan, 2014). Ayrıca gerçek benliğini ifade edebildiğini düşünenlerin Facebook ve diğer sosyal medya sitelerinde kendileri hakkında böyle düşünmeyenlere göre daha aktif olduğu ortaya çıkmıştır (Seidman, 2014).

Daha narsisistik gençlerin Facebook durumlarını daha sık güncelleme olasılığı daha yüksekti (Kuo ve Tang, 2014; Ong ve diğerleri, 2011; Panek, Nardis ve Konrath, 2014; Winter ve diğerleri, 2014). Diğer araştırmalar, sosyal ağ sitelerinin yüksek oranda kullanıldığını bildirenlerin, daha düşük kullanım seviyeleri bildirenlere göre daha dışa dönük, yeni deneyimlere daha açık, öz saygı ve sosyalleşme becerilerinde daha düşük, daha az vicdanlı ve duygusal istikrar açısından daha düşük olma eğiliminde olduğunu göstermektedir. (Blackhart, ve ark., 2014; Correa, Hinsley ve de Zuniga, 2010; Mehdizadeh, 2010; Papastylianou, 2013; Ross, ve ark., 2009; Weiss, 2014; Wilson, Fornasier ve White, 2010).

Araştırmalarda aşırı internet kullanımı içe dönüklük ile bir arada bulunur (McIntyre, Wiener ve Saliba, 2015; Van der Aa ve ark., 2009), bunun yanı sıra dışadönüklük (Kraut ve ark., 2002) ve deneyime açıklık (Çelik, Atak ve Basal, 2012; Öztürk, Bektaş, Ayar, Öztornacı ve Yağcı, 2015; Papasty-lianou, 2013) gibi kişilik özellikleri ile de ilişkilendirilmiştir.

Dahası, kişilik özellikleri, dışadönüklük ve nevroitiklik, lisans öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada cinsel mesajlaşmanın (cinsel içerikli elektronik mesajlar göndermenin) yordayıcılarıydı (Delevi ve Weisskirch, 2013).

Yüksek nevroitiklik ve düşük vicdanlılığın ergenlerde İnternet bağımlılığı riskini artırdığı sürekli olarak bulunmuştur (Kuss, van Rooij, Shorter, Griffiths ve van de Mheen, 2013; Zhou, Li, Li, Wang ve Zhao, 2017). Bununla birlikte, diğer üç kişilik özelliğinin ergen İnternet bağımlılığı ile ilişkili olup olmadığı ve nasıl ilişkili olduğuna ilişkin farklılıklar vardır (Zhou ve diğerleri, 2017).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu bölüm araştırmanın yöntemini içermektedir. Bu doğrultuda bölüm, araştırmamızın modelini, evrenini, yöntemini, örneklemine ve verilerin toplanmasıyla ilgili bilgileri içerecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı, kişisel özellikler ve bazı sosyodemografik göstericiler arasındaki ilişkiyi incelemek için nicel araştırma yöntemi ve genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İki ve daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve bu değişimin derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırmalarda kullanılan yöntem ilişkisel tarama modelidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008: 19-20). Araştırmanın soruları aşağıdaki şekilde kümeleştirilerek incelenmiştir:

1. *İnternet bağımlılığının demografik değişkenlere göre incelenmesi*
 - 1.1. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?
 - 1.2. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri sınıflarına göre anlamlı fark göstermekte midir?
 - 1.3. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri internet kullanım sürelerine göre anlamlı fark göstermekte midir?
2. *Kişilik özelliklerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi*
 - 2.1. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?
 - 2.2. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri sınıflarına göre anlamlı fark göstermekte midir?
 - 2.3. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri internet kullanım sürelerine göre anlamlı fark göstermekte midir?

3. İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri ilişkilerinin incelenmesi

3.1. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmamızın evrenini, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde öğrenim gören üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem ise 2019-2020 eğitim-öğretim yılının güz dönemi İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesinde öğrenim gören her bölümden rastgele seçilmiş lisans öğrencisinden ibaretdir. Araştırmaya 309 kişi katılmıştır. Öğrencilerin araştırmaya katılımı gönüllü şekilde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere ölçek sunulunca araştırmayla ilgili bilgi de verilmiştir. Bu araştırmada 184'ü (%59.5) kadın ve 125'i (%40.5) erkek olmak üzere toplam 309 üniversite öğrencisinden veriler toplanmıştır. Yaşları 17 ile 25 arasında değişen katılımcıların, yaşlarının ortalaması 20.17'dir (ss = 1.54). Katılımcılardan 39'u (%12.6) hazırlıkta, 105'i (%34.0) birinci sınıfta, 77'si (%24.9) ikinci sınıfta, 37'si (%12.0) üçüncü sınıfta ve 51'i (%16.5) dördüncü sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcılardan kadınların 45'i (%24.5) ve erkeklerin 31'i (%24.8) internette günlük 1-3 saat, kadınların 104'ü (%56.5) ve erkeklerin 60'ı (%48.0) 4-6 saat, kadınların 35'i (%19.0) ve erkeklerin 34'ü (%27.2) 7 saat ve üzeri vakit geçirmektedir. Katılımcılara tanımlayıcı bilgiler Tablo 3.2.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.2.1. Katılımcılara yönelik tanımlayıcı bilgiler

	Kadın		Erkek	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
<i>İnterneti günlük kullanım süresi</i>				
1-3 saat	45	24.5	31	24.8
4-6 saat	104	56.5	60	48.0
7 saat ve üzeri	35	19.0	34	27.2

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak adına öğrencilerin sosyodemografik göstericilerini ölçmek için Kişisel Bilgi Formu, internet bağımlılık düzeyini ölçmek adına İnternet Bağımlılığı Testi (İBT), Kişilik özelliklerini belirlemek için Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT) uygulanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın ilk aracı olarak danışmanla birlikte geliştirilen Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Burada yaş, cins, sınıf ve internet kullanım süresi sorularına cevap bulunmuştur. Araştırmanın bu kısmı 4 sorudan oluşmaktadır.

3.3.2. İnternet Bağımlılığı Testi

Öğrencilerin internet bağımlılık düzeyini ölçmek adına İnternet Bağımlılığı Testi (İBT) uygulanmıştır. Young tarafından geliştirilen ve Horzum ve Balta (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan İnternet Bağımlılığı Testi, 19 madde ve üç alt faktörden ibarettir. Testin güvenirlik ve geçerlilik araştırması 2005–2006 öğretim yılı bahar yarıyılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünde okuyan öğrenciler arasından, internet üzerinden ders almakta olan bir gruptan seçilmiş 250 öğrenciyle yapılmıştır. Bu öğrencilerden elde edilen verilerin yapı geçerliliği açımlayıcı faktör analizi ile, güvenirliği ise Cronbach α iç tutarlılık katsayısı formülü kullanılarak test edilmiştir. Ölçeğin alt faktörleri: çevrimiçi olmayı günlük hayata tercih etme, çevrimiçi olma süresini artırmak isteme, çevrimiçi olmaktan kaynaklanan sorunlar şeklindedir. Üç faktörlü yapıdaki ölçek toplam varyansın %52.83'ünü açıklamaktadır. Ölçeği oluşturan maddelerin faktör yük değerleri .811-.398 arasında değişmektedir. Ölçek ile elde edilen verilerin Cronbach α testi ile hesaplanan iç tutarlılık katsayısı .895'tir. Hesaplanan değerler Türkçe'ye

çevrilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir (Horzum ve Çakır, 2008).

3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

Kişilik özelliklerini belirlemek için Beş Faktör kuramından yola çıkarak Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından geliştirilen Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT) uygulanmıştır. SDKT sıfat çiftlerden ibaret 40 soruluk iki uçlu ölçektir. Analiz sonucunda beş faktörün SDKT'ye ait varyansın % 52.63'ünü açıkladığı görülmüştür. Dışadönüklük, faktör yükleri .568 ile .790 arasında değişen dokuz maddeden oluşmakta ve SDKT'ye ait varyansın % 23.20'ini açıklamaktadır. Benzer şekilde Yumuşak Başlılık, yükleri .778 ile .605 arasında değişen 9 maddeden oluşmaktadır. Bu dokuz maddenin SDKT'ye ait varyansın % 10.45'ini açıkladığı görülmektedir. Sorumluluk, faktör yükleri .861 ile .665 arasında değişen yedi maddeden oluşmakta ve SDKT'ye ait varyansın % 9.15'ini açıklamaktadır. Duygusal Dengesizlik, yükleri .719 ile .367 arasında değişen yedi maddeden oluşmakta ve SDKT'ye ait varyansın % 5.26'sını açıklamaktadır. Son olarak Deneyime Açıklık boyutu, yükleri .793 ile .491 arasında değişmekte ve SDKT'ye ait varyansın % 4.56'sını açıklamaktadır. Dışadönüklük boyutuna ait maddelerin Deneyime Açıklık boyutuna da yüklendiği görülmektedir. Ortaya çıkan bu durumun, her iki boyut arasındaki orta düzeyde ilişkiden kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan analizler sonucunda SDKT'nin psikometrik özellikleri tatminkâr düzeyde bulunmuş, ölçeğin üniversite öğrencileri üzerinde kullanılabilir bir araç olduğu sonucuna varılmıştır (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığıyla kişilik özellikleri, öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, sınıfları ve internet kullanım süresi ile ilişkisini öğrenmeyi amaçlayan ölçekler seçilmiştir. Her bir ölçek için ölçekleri geliştiren araştırmacılardan izinler alınmıştır. Örneklem grubu olarak üniversite öğrencileri araştırmaya katılmıştır. Araştırmada verilerin gönüllülük esasına uygun, çevrimiçi

şekilde katılımları sağlanmıştır. Ölçekler uygulanmadan önce öğrencilere araştırma hakkında kısaca bilgi ve açıklama verilmiş, araştırma sonuçlarının güvenilirliği için ölçekleri cevaplariken dürüst olmaları rica edilmiştir. Ölçeklerin doldurulması 15-20 dakika sürmüştür. Tüm verilerin toplanması için 2,5 aylık süre gerekmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri Ekim 2020 ile Ocak 2020 tarihleri arasında üniversitesinde öğrenimi gören 309 öğrenciden toplanmıştır.

Araştırma sorularına cevap vermeden önce kullanılacak tekniğin varsayımları incelenmiştir. Bu bağlamda normalliğin sağlanıp sağlanmadığını kontrol etmek için her bir değişkene ait çarpıklık ve basıklık katsayıları değerlendirilmiştir. Bu katsayılar Tablo 3.5.1’de yer verilmiştir.

Tablo 3.5.1. Değişkenlere ait çarpıklık ve basıklık katsayıları

Değişken	Çarpıklık	Basıklık
İnternet bağımlılığı	.564	.006
Duygusal dengesizlik	.083	.045
Dışadönüklük	-.385	-.334
Deneyime açıklık	-.870	1.384
Yumuşak başlılık	-.646	.599
Sorumluluk	-.755	1.049

Çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde çarpıklığın -.870 ile .564 arasında, basıklığın -.334 ile 1.384 arasında farklılaştığı görülmüştür. Bu bakımdan tüm çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 2 kritik değer içerisinde oldukları anlaşılmış ve değişkenlerin normal dağılım sergiledikleri saptanmıştır (Böyüköztürk, 2017).

İnternet bağımlılığının ve kişilik özelliklerinin üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmek adına bağımsız

örneklem t testi kullanılmıştır. Diğer taraftan, internet bağımlılığı ve kişilik özelliklerinin üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine ve internet kullanım sürelerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek adına ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği gerçekleştirilmiştir. Son olarak, üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi için Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Araştırmadaki tüm analizler IBM SPSS Statistics 22 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında araştırma soruları doğrultusunda yapılan analizlere ilişkin ayrıntılı bulgular sunulmuştur.

4.1. İnternet Bağımlılığının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Ait Bulgular

4.1.1. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?

Araştırmanın birinci araştırma sorusunda üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda araştırma sorusuna cevap verebilmek için İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “*t*” testi tekniği gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.1. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri açısından internet bağımlılıklarına yönelik *t* testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
İnternet bağımlılığı	Kadın	184	34.24	8.92	1.35	307	.176
	Erkek	125	35.72	10.13			

Tablo 4.1’de kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerine ilişkin puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapma değerleri verilmiştir. Bulgular değerlendirildiğinde; üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri açısından internet bağımlılığı düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmüştür, ($t_{0.05; 307} = 1.35$, $p > .05$). Dolayısıyla bu bulgu ışığında kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin birbirlerine benzer oldukları ifade edilebilir.

4.1.2. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri sınıf seviyesine göre anlamlı fark göstermekte midir?

Araştırmanın ikinci araştırma sorusunda; üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin sınıf düzeylerine göre anlamlı bir biçimde farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda “hazırlık”, “birinci sınıf”, “ikinci sınıf”, “üçüncü sınıf” ve “4. sınıfa” devam eden üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin sınıf seviyesine göre incelenmesi için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2. İnternet bağımlılığının sınıf düzeyine ait varyans analizi tablosu

Değişken	Sınıf düzeyi	<i>n</i>	$\bar{X}$	ss	Kaynak	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	<i>p</i>
İnternet bağımlılığı	Hazırlık	39	33.64	9.37	Gruplar arası	470.55	4	117.63	1.32	.260
	1. sınıf	105	35.70	10.03						
	2. sınıf	77	34.87	9.20						
	3. sınıf	37	36.51	7.93	Grup içi	26981.35	304	88.75		
	4. sınıf	51	32.71	9.48						

Tablo 4.2’de sınıf düzeyleri farklı olan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılıklarına ilişkin puan ortalamaları ile ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir. Bulgular değerlendirildiğinde; üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyleri açısından internet bağımlılıklarında anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir, ($F_{4-304} = 1.32$, $p > .05$). Bu bakımdan, “hazırlık”, “birinci sınıf”, “ikinci sınıf”, “üçüncü sınıf” ve “4. sınıfa” devam eden üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin birbirlerine benzer düzeyde oldukları söylenebilir.

4.1.3. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri internet kullanım sürelerine göre anlamlı fark göstermekte midir?

Araştırmanın üçüncü araştırma sorusunda; üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin internet kullanım sürelerine göre anlamlı bir biçimde farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda “1-3 saat”, “4-6 saat” ve “7 saat ve üzeri” olan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık göre incelenmesi için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.3’de sunulmuştur.

Tablo 4.3. İnternet bağımlılığının internet kullanım sürelerine ait varyans analizi tablosu

Değişken	Süre	n	$\bar{X}$	ss	Kaynak	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
İnternet bağımlılığı	1-3 saat	76	29.96	7.79	Gruplar arası	2667.35	2	1333.67	16.46	.001
	4-6 saat	164	35.73	9.44						
	7 saat ve üzeri	69	38.09	9.17	Grup içi	24784.55	306	80.995		

Tablo 4.3’de internet kullanım süreleri farklı olan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılıklarına ilişkin puan ortalamaları ile ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir. Bulgular değerlendirildiğinde; üniversite öğrencilerinin internet kullanım süreleri açısından internet bağımlılıklarında anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir, ($F_{2-306} = 16.46$, $p < .001$). Bu farklılığın kaynağını saptayabilmek için kullanılan Tukey post-hoc testi gerçekleştirilmiştir. Tukey sonucunda; internete 1-3 saat arası kullanan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamalarının; interneti 4-6 saat ve 7 ve üzeri kullanan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamalarından anlamlı bir biçimde daha düşük olduğu belirlenmiştir.

4.2. Kişilik Özelliklerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesine Ait Bulgular

4.2.1. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?

Araştırmanın diğer araştırma sorusunda üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin (duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk) cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak bir biçimde farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda araştırma sorusunu cevap verebilmek için İki Ortalama Arasındaki Farkın Anlamlılık Testi olan “*t*” testi tekniği gerçekleştirilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.4’de sunulmuştur.

Tablo 4.4. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri açısından kişilik özelliklerine yönelik *t* testi tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	<i>t</i>	<i>sd</i>	<i>p</i>
Duygusal dengesizlik	Kadın	184	26.53	6.90	2.44	307	.01
	Erkek	125	24.63	6.35			
Dışa dönüklük	Kadın	184	39.65	8.14	0.36	307	.71
	Erkek	125	40.00	8.44			
Deneyime açıklık	Kadın	184	42.22	7.33	0.52	307	.59
	Erkek	125	41.76	7.66			
Yumuşak başlılık	Kadın	184	49.17	8.00	1.69	307	.09
	Erkek	125	47.58	8.31			
Sorumluluk	Kadın	184	35.83	7.32	0.27	307	.78
	Erkek	125	35.60	7.09			

Tablo 4.4`de kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerine (duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk) ilişkin puan ortalamaları ve bu puanlara ait standart sapma değerleri verilmiştir. Bulgular değerlendirildiğinde; üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri açısından dışa dönüklük ($t_{0.05; 307} = 0.36, p > .05$), deneyime açıklık ($t_{0.05; 307} = 0.52, p > .05$), yumuşak başlılık ($t_{0.05; 307} = 1.69, p > .05$) ve sorumluluk ($t_{0.05; 307} = 0.27, p > .05$) düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu bulgu ışığında kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliklerinin birbirlerine benzer oldukları ifade edilebilir. Diğer taraftan duygusal dengesizlik kişilik özelliğinde ise cinsiyete ilişkin anlamlı bir farklılık saptanmıştır, ($t_{0.05; 307} = 2.44, p < .01$). Bu kişilik özelliğinde kadınların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.2.2. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri sınıflarına göre anlamlı fark göstermekte midir?

Araştırmanın başka bir araştırma sorusunda; üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin (duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk) sınıf düzeylerine göre anlamlı bir biçimde farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda “hazırlık”, “birinci sınıf”, “ikinci sınıf”, “üçüncü sınıf” ve “4. sınıfa” devam eden üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık göre incelenmesi için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.5’de sunulmuştur.

Tablo 4.5. Kişilik özelliklerinin sınıf düzeyine ait varyans analizi tablosu

Değişken	Sınıf düzeyi	n	$\bar{X}$	ss	Kaynak	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
	Hazırlık	39	27.51	6.93						
Duygusal dengesizlik	1. sınıf	105	25.32	6.65	Gruplar arası	251.37	4	62.84	1.39	0.24
	2. sınıf	77	25.94	6.89						

	3. sınıf	37	24.14	6.77					
					Grup içi	13742.91	30 4	45.21	
	4. sınıf	51	26.24	6.44					
	Hazırlık	39	40.31	9.14					
	1. sınıf	105	39.23	7.90	Gruplar arası	173.86	4	43.47	
Dışadönüklük	2. sınıf	77	40.71	8.29					0.64 0.64
	3. sınıf	37	38.51	7.89					
					Grup içi	20781.47	30 4	68.36	
	4. sınıf	51	40.08	8.54					
	Hazırlık	39	43.33	7.63					
	1. sınıf	105	41.58	7.01	Gruplar arası	151.80	4	37.95	
Deneyime açıklık	2. sınıf	77	41.55	8.08					0.68 0.61
	3. sınıf	37	41.70	7.81					
					Grup içi	16953.87	30 4	55.77	
	4. sınıf	51	42.94	7.03					
	Hazırlık	39	47.67	7.61					
	1. sınıf	105	49.29	7.67	Gruplar arası	117.61	4	29.40	
Yumuşak başlılık	2. sınıf	77	48.32	8.15					0.44 0.78
	3. sınıf	37	47.70	8.58					
					Grup içi	20339.45	30 4	66.91	
	4. sınıf	51	48.51	9.30					
	Hazırlık	39	36.44	7.03					
	1. sınıf	105	35.08	7.38	Gruplar arası	180.61	4	45.15	
Sorumluluk	2. sınıf	77	36.51	6.60					0.87 0.48
	3. sınıf	37	34.51	8.09					
					Grup içi	15857.63	30 4	52.16	
	4. sınıf	51	36.27	7.27					

Tablo 4.5’de sınıf düzeyleri farklı olan üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerine (duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk) ilişkin puan ortalamaları ile ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir.

Bulgular değerlendirildiğinde; üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyleri açısından duygusal dengesizlik ($F_{4-304} = 1.39$, $p > .05$), dışadönüklük ($F_{4-304} = 0.64$, $p > .05$), deneyime açıklık ($F_{4-304} = 0.68$, $p > .05$), yumuşak başlılık ($F_{4-304} = 0.44$, $p > .05$) ve sorumluluk ($F_{4-304} = 0.87$, $p > .05$) kişilik özelliklerinde anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir. Bu bakımdan, “hazırlık”, “birinci sınıf”, “ikinci sınıf”, “üçüncü sınıf” ve “4. sınıfa” devam eden üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri açısından birbirlerine benzer düzeyde oldukları söylenebilir.

4.2.3. Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri internet kullanım sürelerine göre anlamlı fark göstermekte midir?

Araştırmanın üçüncü araştırma sorusunda; üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin (duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk) internet kullanım sürelerine göre anlamlı bir biçimde farklılık gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda “1-3 saat”, “4-6 saat” ve “7 saat ve üzeri” olan üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık göre incelenmesi için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tekniği gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.6’da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Kişilik özelliklerinin internet kullanım sürelerine ait varyans analizi tablosu

Değişken	Süre	n	$\bar{X}$	ss	Kaynak	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Duygusal dengesizlik	1-3 saat	76	24.71	7.18	Gruplar arası	171.40	2.00	85.70	1.90	0.15
	4-6 saat	164	26.43	6.73						
	7 saat ve üzeri	69	25.32	6.14	Grup içi	13822.88	306	45.17		
Dışadönüklük	1-3 saat	76	39.53	8.39	Gruplar arası	23.82	2	11.91	0.17	0.84
	4-6 saat	164	39.70	8.17						
	7 saat ve üzeri	69	40.29	8.38	Grup içi	20931.51	306	68.40		
Deneyime açıklık	1-3 saat	76	41.13	8.34	Gruplar arası	154.69	2	77.35	1.40	0.25
	4-6 saat	164	42.69	6.89						

	7 saat ve üzeri	69	41.46	7.67	Grup içi	16950.98	306	55.40		
	1-3 saat	76	47.75	10.01	Gruplar arası	285.71	2	142.85		
Yumuşak başlılık	4-6 saat	164	49.41	7.14					2.17	0.12
	7 saat ve üzeri	69	47.26	7.99	Grup içi	20171.36	306	65.92		
	1-3 saat	76	35.97	8.70	Gruplar arası	46.18	2	23.09		
Sorumluluk	4-6 saat	164	35.93	6.67					0.44	0.64
	7 saat ve üzeri	69	35.01	6.71	Grup içi	15992.05	306	52.26		

Tablo 4.6’da internet kullanım süreleri farklı olan üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerine (duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk) ilişkin puan ortalamaları ile ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir. Bulgular değerlendirildiğinde; üniversite öğrencilerinin internet kullanım süreleri açısından duygusal dengesizlik ($F_{2-306} = 1.90$, $p > .05$), dışadönüklük ($F_{2-306} = 0.17$, $p > .05$), deneyime açıklık ($F_{2-306} = 1.40$, $p > .05$), yumuşak başlılık ($F_{2-306} = 2.17$, $p > .05$) ve sorumluluk ($F_{2-306} = 0.44$, $p > .05$) kişilik özelliklerinde anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu bakımdan, internet kullanım süreleri “1-3 saat”, “4-6 saat” ve “7 saat ve üzeri” olan üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri açısından birbirlerine benzer düzeyde oldukları ifade edilebilir.

4.3. İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri İlişkilerinin İncelenmesi İlişkin Bulgular

4.3.1.Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Araştırmanın son araştırma sorusunda, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesine bakılmıştır. Bu alt probleme cevap vermek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Korelasyon sonuçları Tablo 4.7’de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Değişkenler arası ilişkiler

Değişken	1	2	3	4	5
1. İnternet bağımlılığı	–				
2. Duygusal dengesizlik	.206**	–			
3. Dışadönüklük	-.109	-.092	–		
4. Deneyime açıklık	-.078	-.097	.624**	–	
5. Yumuşak başlılık	-.210**	-.174**	.380**	.405**	–
6. Sorumluluk	-.235**	-.132*	.476**	.452**	.494**

Not. ** $p < .01$

Tablo 4.7’de görüleceği üzere, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik ile pozitif yönde anlamlı ilişkilidir, ($r = .206$, $p < .01$). Diğer taraftan internet bağımlılığı düzeyi yumuşak başlılık ($r = -.210$, $p < .01$) ve sorumluluk ($r = -.235$, $p < .01$) ile ise negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkili bulunmuştur. Son olarak, üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin dışadönüklük ($r = -.109$, $p > .05$) ve deneyime açıklık ($r = -.078$, $p > .05$) ile anlamlı bir ilişki sergilemediği saptanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

5.1.1. Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulguların Değerlendirmesi ve Tartışması

Bu başlık altında “Üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkeni açısından internet bağımlılık puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?” alt probleminin incelenmesi ve literatür taraması gözden geçirilmiştir.

Araştırmamızda verilerin analiz sonuçları incelendiğinde internet bağımlılığının cinsiyetle anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Yani öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi oranları onların kız veya erkek olmalarıyla neredeyse farklılık göstermemiştir.

Alanyazı incelendiğinde cinsiyetle internet bağımlılığı ilişkisi açısından çeşitli sonuçları olan araştırmalar görülmektedir. Özellikle, erkeklerde daha çok internet bağımlılığının görüldüğü araştırmaların (Adiele ve Olatokun, 2014; Batıgün ve Kılıç, 2011; Cohu, Condrón ve Belland, 2005; Gnisci, Perugini ve Pedone, 2011; Kapudere, 2020; Lam ve ark., 2009; Li ve diğerleri, 2014; Taş, 2018; Türel ve Toraman, 2015; Yurdakoş ve Biçer, 2019; Zhang, Amos ve McDowell, 2008) yanı sıra, kadınların çevrimiçi iletişim kurmak ve ilişki sürdürmek amacıyla daha fazla internet kullandığını düşünülen araştırmalar da mevcuttur (Jackson ve ark., 2001; Jenaro, Flores ve Gomez-Vela, 2007; Henderson ve Zimbardo 2005, akt. Durmuş 2007). Bunların yanı sıra bazı araştırmalarda regresyon analiz sonuçlarında göre cinsiyet internet bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmüştür (Bayraktar, 2001; Eldeleklioğlu ve Vural-Batık, 2013; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Willoughby, 2008). Tüm bunlara rağmen özellikle son iki sene içerisinde yapılan araştırmalarda bulgularımıza uygun şekilde internet bağımlılığının cinsiyet açısından farklılaşmadığı görülmektedir (Anlayışlı ve Serin, 2019; Hanımoğlu ve Çelik, 2020; Khatib Zanjani ve Agah Heris, 2020; Kumcağız, 2019; Ladikli ve Ziyalar, 2021; Liang ve ark., 2016; Shen ve ark., 2020).

İran`da yapılan üniversite öğrencileri arasında internet bağımlılığı yaygınlığını öğrenmeye yönelik son araştırmada 597 öğrencinin %23.8`inin orta düzeyde internet bağımlısı ve %1,8`inin şiddetli internet bağımlılığı olduğu bulunmuş ve bu bağımlılıkla ilgili olarak kız ve erkek öğrenciler arasında bir fark görülmemiştir (Khatib Zanjani ve Agah Heris, 2020). Çin`de ergenlerle internet bağımlılığı ve depresyon arasındaki ilişkide cinsiyetin rolünü araştıran bir çalışmada da cinsiyetler arası internet bağımlılık düzeyi ve internet kullanım süresi neredeyse aynı görülmüştür (Liang ve ark., 2016). Yine Çin`de yapılan son araştırmada üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı yaygınlığı erkekler (%7.21) ve kadınlar (%8.17) arasında neredeyse aynı görülmüştür (Shen ve ark., 2020). Bunların yanı sıra Türkiye`de risk alma davranışları ve internet bağımlılığını cinsiyet değişkeni açısından inceleyen, 570 aktif internet kullanıcısıyla yapılan çalışmada bulgularımıza uygun şekilde kadın ve erkek katılımcıları internet bağımlılığında istatistiksel olarak ayırmadıkları görülmüştür (Ladikli ve Ziyalar, 2021). Araştırmamız dahil tüm bu araştırmaların ortak özelliği verilerin 2018-2019 senelerinde toplanmış olmasıdır. Önceki araştırmalardaysa özellikle, Türkiye`de internet bağımlılık düzeyiyle cinsiyet değişkeninin farklılaştığı görülmüştür. Bu giderek hem erkeklerin, hem de kadınların internetteki meşgüllüğünün aynı oranda arttığını göstermektedir.

5.1.2. Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeyleri Sınıflarına İlişkin Bulguların Değerlendirmesi ve Tartışması

Bölüme ait bu başlıkta “Üniversite öğrencilerinin sınıf değişkeni açısından internet bağımlılık puan ortalamaları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?” alt probleminin incelenmesi ve literatür taraması gözden geçirilmiştir.

Araştırmamızda verilerin analiz sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyleri açısından internet bağımlılıklarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Yani öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri onların okudukları sınıflarla farklılık göstermemektedir. İster “Hazırlık”, ister “Birinci”, “İkinci”, “Üçüncü”, “Dördüncü” sınıf öğrencileri internet bağımlılık düzeyleri neredeyse aynı olduğu görülmüştür. Literatürde internet bağımlılığının yaşla ilişkisini ortaya koyan

bir çok araştırmaların olmasına rağmen öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflarla ilişkisini öğrenen çok az çalışma mevcuttur.

İnönü Üniversitesi örneğini içeren daha eski bir araştırmada öğrencilerin haftalık internet kullanımının öğrenim gördükleri sınıflara göre anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür (Akdağ ve d., 2014). Bunun yanı sıra niversite ğrencilerinin internet bağımlılık düzeyinin akademik ertelemeye etkisini araştıran çalışmada 222 öğrenciden toplanan verilerin sonuçlarının bulgularımıza uygun şekilde olduğu görülmüştür. Çalışmada ğrencilerin internet bağımlılığı algısı düzeylerinin sınıflarına göre anlamlı şekilde farklı olmadığı görülmüştür (Yurdakoş ve Biçer, 2019). Üniversite ğrencileriyle yürütülen başka bir alımda da öğrencilerin sınıf dzeiyle internet bağımlılığı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir (Demir, 2019). Bunun sebebi cinsiyetde olduğu gibi eğitim görülen tüm sınıflarda da öğrencilerin aynı şekilde internete bir şekilde ihtiyaç duydukları ve kullanımının da kolaylaşması nedeniyle da herkeste aynı oranda olması olabilir.

5.1.3. Üniversite ğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin İnternet Kullanım Sürelerine İlişkin Bulgularının Değerlendirmesi ve Tartışması

Bu başlık altında “niversite ğrencilerinin internet bağımlılık düzeyleri internet kullanım sürelerine göre anlamlı fark göstermekte midir?” alt probleminin incelenmesi ve literatür taraması gözden geirilmiiştir.

Çalışma bulgularımızda internete 1-3 saat arası kullanan niversite ğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamalarının; interneti 4-6 saat ve 7 ve üzeri kullanan niversite ğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamalarından anlamlı bir biçimde daha düşük olduğu görülmüştür.

İnternette geçirilen süre daha önceki araştırmalarda bağımlılığın kriteri gibi ele alınsa da (Shapiro, 1999; Young 1997), sonraki bir kısım çalışmalarda bağımlılığın kriteri gibi nitelendirilmemiştir (Simkova ve Cincera, 2004). Tüm bunlara rağmen son on yıl içerisinde yapılan bir çalışmada internet kullanım süresi bağımlılığın tanısıl kriteri olarak (günlük internet kullanımının 6 saatten fazla olması – akademik ve iş için kullanım hariç – ve bağımlılığın 3 ay görülmesi) tanımlanmıştır (Tao ve ark., 2010).

Alanyazıda bir çok araştırmada internet bağımlılığı internet kullanım süresiyle ilişkisini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Anlayışlı ve Bulut Serin, 2019; Chou ve Hsiao, 2000; Chak ve Leung, 2004; Eldeleklioğlu ve Vural-Batık, 2013; Hanımoğlu ve Çelik, 2020; Nalwa ve Anand, 2003; Simkova ve Cincera, 2004; Young, 1996). Aynı zamanda Bayraktar (2001), internet kullanım süresinin artmasıyla bağımlılığın arttığını göstermiştir.

KKTC-de 200 lise öğrencisiyle yapılan bir çalışmada bulgularımıza uygun şekilde internet bağımlılığı puanının internet kullanım süresiyle anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucu bulunmuştur. Katılımcıların günlük internete giriş süresi 1-3 saat olanlara kıyasla, 5-8 saat ve 8 saatten fazla erişenlerin daha yüksek internet bağımlılığı puan ortalamaları olduğu saptanmıştır (Anlayışlı ve Bulut Serin, 2019). Uygun şekilde başka bir çalışmada da internet kullanım süresi açısından internet bağımlılığı puanlarının farklılaştığı görülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre internette 5 saatten fazla zaman geçirenlerin internet bağımlılığı puanları, internette 2-5 saat, 2 saatten az harcayanlara göre daha yüksektir (Eldeleklioğlu ve Vural-Batık, 2013). Tüm bu bulgular internet kullanım süresinin arttıkça internet bağımlılığının da arttığını göstermektedir.

5.1.4. Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Cinsiyete İlişkin Bulgularının Değerlendirmesi ve Tartışması

Bölümün bu başlığında “Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri cinsiyete göre anlamlı fark göstermekte midir?” alt probleminin incelenmesi ve literatür taraması gözden geçirilmiştir.

Araştırma bulgularımıza göre üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri açısından dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı görülmüştür. Dolayısıyla kadın ve erkek üniversite öğrencilerinin dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliklerinin birbirlerine benzer oldukları söylenebilir. Bunların yanı sıra duygusal dengesizlik kişilik özelliğinde ise kadınların puan ortalamalarının erkeklere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Literatürde kişilik özellikleri geniş araştırma konusu olduğu görülmektedir ve kişilik özelliklerinin cinsiyetle ilişkisi de ilgi odağı olmuş konulardandır. Dolayısıyla tarama yapıldığı zaman çeşitli sonuçları olan çalışmalar görmek mümkündür.

Doğu ve Batı olmak üzere 55 ülkede yapılan bir araştırma, kadınların erkeklere göre daha yüksek düzeyde duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, yumşakbaşlılık ve sorumluluk bildirdiklerini ortaya koydu. Bu farklılıklar en çok kadınların eğitim ve istihdam için daha fazla fırsata sahip olduğu eşitlikçi ülkelerde belirgindi (Schmitt, Realo, Voracek ve Allik, 2008). 26 milliyetten 23.000'den fazla denek kullanarak yapılan başka bir çalışmada kadınlar, duygusal dengesizlik ve uyumluluk özelliklerine göre daha yüksek puan almışlar (Costa, Terracciano ve McCrae 2001).

Yapılan geniş örneklemli araştırmalardan birinde, deneyime açıklık, dışadönüklük ve sorumlulukta cinsiyet farklılığı göstermeyen bu bulguları tekrarlamaktadır; aynı zamanda kadınların uyumluluk ve duygusal dengesizlik konusunda erkeklerden daha yüksek puan aldığı görülmektedir (Weisberg ve diğerleri, 2011). Öğrencilerle yapılan bir çalışmada kadınlar, erkeklere kıyasla önemli ölçüde daha yüksek uyumluluk, sorumluluk ve duygusal dengesizlik göstermiştir, ama aynı zamanda kadın ve erkeklerin ortalama dışadönüklük veya deneyime açıklık değerlerinde önemli ölçüde farklılık görülmemiştir (Huszczo ve Endres, 2017). Başka bir çalışmadaki duygusal dengesizlik ve uyumluluk faktöründeki cinsiyet farklılıkları, kadınlarda erkeklere göre bu faktörlerin her ikisinde de daha yüksek puanlar gösterdiğine dikkat çekilmiştir (Chapman ve ark., 2007).

Türkiyede üniversite öğrencileriyle en son yapılan bir tez çalışmalarından birindeyse kadın öğrencilerin uyumluluk düzeylerinin erkek öğrencilerden yüksek olduğu aynı zamanda, deneyime açıklık, dışadönüklük, sorumluluk ve duygusal dengesizlik alt boyutlarında cinsiyetler arası anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (Kapudere, 2020). Başka bir tez çalışmasında da öğrencilerin cinsiyet değişkeni dışa dönüklük, deneyime açıklık, sorumluluk ve duygusal dengesizlik açısından farklılık göstermemiş, bunun yanı sıra uyumluluk alt boyutu erkek öğrencilerde kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Sartık, 2020). Öğrencilerin kişilik özelliği alt boyutlarının bazı değişkenlerle ilişkisini araştıran bir çalışmada da çalışmamıza uygun şekilde sonuçlanmıştır. Çalışmada duygusal dengesizlik kişilik özelliği kız öğrencilerde

erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek çıkmasının yanı sıra diğer kişilik özelliklerinde cinsler arasında fark görülmemiştir (Tatlıhoğlu, 2014).

Cinsiyet farklılıklarının yönü neredeyse evrensel olmasına rağmen, büyüklük sistematik bir çeşitlilik gösterir: Bu farklılıklar, uzun ve sağlıklı yaşam, bilgi ve eğitime eşit erişim ve ekonomik zenginlik dahil olmak üzere, gelişim düzeyiyle sistematik olarak artar (Costa ve diğerleri, 2001; Lippa , 2010; Schmitt ve diğerleri, 2008).

5.1.5. Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri Sınıflarına İlişkin Bulgularının Değerlendirmesi ve Tartışması

Bölüme ait bu başlıkta “Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri sınıflarına göre anlamlı fark göstermekte midir?” alt probleminin incelenmesi ve literatür taraması gözden geçirilmiştir.

Araştırmamızda verilerin analiz sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyleri açısından duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliklerinde anlamlı bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir. Bu bakımdan, “hazırlık”, “birinci sınıf”, “ ikinci sınıf” , “üçüncü sınıf” ve “dördüncü sınıfa” devam eden üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri açısından birbirlerine benzer düzeyde oldukları söylenebilir.

Tatlıhoğlu (2014) araştırmasında öğrencilerin deneyime açıklık ve dışadönüklük boyutlarının eğitim aldıkları sınıflara göre anlamlı düzeyde farklılaştığını görmüştür. Öğretmen adaylarıyla yapılan çalışmadaysa öğrencilerin sınıf düzeyleriyle uyumluluk ve deneyime açıklık boyutlarında anlamlı fark olmadığı görmüştür (Köse, 2019). Üniversite öğrencileriyle başka bir çalışmada, öğrencilerin duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk deyişkeniyle eğitim aldıkları sınıfları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiş, uyumluluk boyutununsa sınıflarla anlamlı farklılığı görmüştür (Kapudere, 2020).

Bulgularımıza uygun şekilde sınıf düzeyinin kişilik özellikleriyle farklılaşmadığı araştırmalar da mevcuttur. Lise öğrencileriyle yapılan bir çalışmada öğrencilerin sınıf değişkenleri kişilik özellikleriyle farklılık göstermemiştir (Terlemez, 2019).

Genel olaraksa, sınıf düzeyiyle kişilik özelliklerini ele alan araştırmaların az olması dikkat çekmiştir. Ve her araştırma sonucu da birbiriyle farklılıklar oluşturmaktadır. Bu nedenle, gelecek araştırmaların bu konuda daha çok durması gerekebilir.

5.1.6. Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İnternet Kullanım Sürelerine İlişkin Bulguların Değerlendirmesi ve Tartışması

Bölümün bu başlığında “Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri internet kullanım sürelerine göre anlamlı fark göstermekte midir?” alt probleminin incelenmesi ve literatür taraması gözden geçirilmiştir.

Araştırma bulgularımıza göre üniversite öğrencilerinin internet kullanım süreleri açısından duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliklerinde anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu bakımdan, internet kullanım süreleri “1-3 saat”, “4-6 saat” ve “7 saat ve üzeri” olan üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri açısından birbirlerine benzer düzeyde oldukları ifade edilebilir.

Bulgularımıza uygun şekilde üniversite öğrencilerinde problemlı internet kullanımı, algılanan anne baba tutumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Kapudere (2020) öğrencilerin kişilik özellikleri ve internet kullanım süresi arasında farklılığın olmadığı sonucuna varmıştır.

Genel olarak literatür tarandığında çok çeşitli bulguları olan araştırmalar görmek mümkün. Hollanda`da yapılmış geniş çaplı bir araştırmada ergenlerin günlük internet kullanımına ilişkin kompulsif internet kullanımı dışadönüklük ve yumşakbaşlılık kişilik özellikleriyle negatif yönlü anlamlı ilişkiliyken, duygusal dengesizlikle pozitif yönlü anlamlı ilişki göstermiştir. Bunun yanı sıra sorumluluk ve deneyime açıklıktaysa anlamlı farklılık görülmemiştir (Van der Aa vd., 2009). Lise öğrencileriyle yapılan başka araştırmadaysa öğrencilerin haftalık internet kullanma süresinin sorumluluk, geçimlilik, duygusal tutarsızlık ve olumsuz değerlendirme kişilik özellikleriyle anlamlı farklılığı görülmüştür (Gök, 2017). Yetişkinlerle yapılan bir çalışmada, internet kullanım süresi kişilik özelliklerinden özdenetim, gelişime açıklık, yumşak

başlılık ve duygusal dengesizlik boyutlarıyla anlamlı şekilde farklılaştığı görülmüştür (Seviniş, 2017).

Diğer değişkenler gibi burda da literatürdeki farklılığın görülmesine neden araştırmanın yapıldığı senelerde ve yerlerde insanların interneti kullanım sıklığına dair farklılıklar olabilir. Diğer taraftan dikkat çeken bir konu da, internet kullanım süresi internet bağımlılığıyla direk ilişkili olan bir değişkendir. Bu nedenle internet bağımlılığı ve kişilik özelliklerini araştıran çoğu çalışmalar internet kullanım süresinin kişilik özellikleriyle ilişkisine bakmamıştır. Araştırmaların neredeyse tümündeysen kişilik özellikleri ve internet kullanım süresi ilişkisinde bulunan bulgular, kişilik özellikleri ve internet bağımlılığıyla ilişkinin bulgularından farklıdır. Bu gelecek araştırmalarda bu değişken üzerinde de durulmasının önemli olacağını gösterir.

5.1.7. İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri İlişkilerinin İncelenmesi İlişkin Bulguların Değerlendirmesi ve Tartışması

Bölümün bu başlığında “Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyleri ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?” alt probleminin incelenmesi ve literatür taraması gözden geçirilmiştir.

Araştırma bulgularımıza göre üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik ile pozitif yönde anlamlı ilişkilidir. Diğer taraftan internet bağımlılığı düzeyi yumuşak başlılık ve sorumluluk ile ise negatif yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin dışadönüklük ve deneyime açıklık alt boyutları ile anlamlı bir ilişki sergilemediği saptanmıştır.

Alanyazıda en çok dikkat çeken konulardan olan internet bağımlılığı ve kişilik özellikleri ilişkisine dair çok geniş çeşitli araştırmalar bulmak mümkündür. Ama bu ilişki Türkiye’de yurtdışında olduğu gibi geniş araştırılmamıştır.

Kişilik özelliklerinin alt boyutlarına her birine ayrı-ayrılıkta bulgularımıza uygun olan veya tam tersi olan araştırmaları derleyecek olursak, duygusal dengesizlik alt boyutu internet bağımlılığı konusunda en tartışmalı özelliklerden biridir. Bulgularımıza uygun

şekilde internet bağımlılığının duygusal dengesizlikle pozitif ilişkisini gösteren araştırmaların (Anam-ul-Malik ve Rafiq, 2016; Ekşi, 2012; Hardie, 2007; Gombor ve Vas, 2008; Kuss, Griffiths ve Binder, 2013; Olowodunoye, Olusa, ve Adesina, 2017; Xavier, 2014; Yalçın Çınar ve Mutlu, 2019; Zamani ve ark., 2011; Zhou ve ark., 2017) yanı sıra, negatif ilişki olduğunu bildiren araştırmalar da (Rahmani ve Lavasani, 2011; Randler vd., 2014; Servidio, 2014; Tuten ve Bosnjak, 2001) mevcuttur. Almanya'daki üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırma, duygusal dengesizlikten yüksek puan alan ve aşırı derecede kendine odaklananlar arasında İnternet kullanımına bağımlı olmanın daha fazla olduğunu buldu (Montag, Jurkiewicz ve Reuter, 2010). Üniversite öğrencileriyle Türkiyede yapılan bir çalışmada da bulgularımıza uygun şekilde internet bağımlılıyla nevroitiklik kişilik özelliği arasında pozitif ilişki olduğu saptanmıştır (Özgen ve Bavlı, 2017). On iki çalışmaya dayanarak Kayış ve ark. (2016) yaptıkları meta-analiz çalışmasında İnternet bağımlılığı ile Beş Büyük kişilik özellikleri arasındaki korelasyonel etki büyüklüklerini rapor etmiş ve duygusal dengesizliğin İnternet bağımlılığı ile pozitif olarak ilişkili olan tek özellik olduğunu göstermiştir.

Duygusal dengesizliğin ayırt edici özelliği, ruh hallerinin zaman içindeki değişkenliğidir – bu tür insanlar, duygusal olarak dengeli bireylerden daha fazla yukarı ve aşağı duygusal değişim gösterir (Murray, Allen ve Trinder, 2002). Ayrıca duygusal dengesizliği olan bireyler daha sıkıntılı ilişkiler ve sıkıntılı durumlar yaşarlar (Zhou ve ark., 2017). Duygusal dengesizlik, stres durumuna anormal tepkiler ve kişilerarası problemler de dahil olmak üzere sık sık olumsuz duygu deneyimi ve yetersiz başa çıkma stratejileri ile karakterizedir (Kirkegaard Thomsen, 2006; Suls ve Martin, 2005; Widiger, 2017). Bu onların insanlarla dolaylı şekilde iletişime girmesini sağlayacak ve burada kendi istekleri doğrultusunda bu iletişimi yönlendirebilecekleri ortam olan interneti kullanma nedeni olarak düşünülebilir. Aynı zamanda, sorunları ile baş etmenin bir yolu olarak alkol içmek gibi sağlığı bozucu davranışlarda bulunurlar (Theakston ve diğerleri, 2004). Bu nedenle, bu kişilerin tatsız deneyimlerden kaçınmak için İnternet'e girme olasılıkları daha yüksek olduğu ön görülebilir.

Alanyazı incelendiğinde kişilik özelliklerinden sorumluluk alt boyutunun internet bağımlılığıyla negatif ilişkisi bulgumuzu destekleyen çalışmalar daha çok görülmektedir (Anderson, 2008; Andreassen ve ark., 2013; Batıgün ve Kılıç, 2011;

Çelik, Atak ve Başal, 2012; Kapudere, 2020; Kayış ve ark., 2016; Rahmani ve Lavasani, 2011; Randler ve ark., 2014; Van der Aa ve ark., 2009; Yalçın Çınar ve Mutlu, 2019; Yavuzarslan-Gök, 2017, Zhou ve ark., 2017).

Bazı araştırmalarda da yüksek duygusal dengesizlik ve düşük sorumluluğun ergenlerde İnternet bağımlılığı riskini artırdığı bulunmuştur (Kuss, ve ark., 2013; Zamani ve ark., 2011; Zhou ve ark., 2017). Araştırmalar, yüksek sorumlu bireylerin genellikle interneti amaçlı kullandığını ve daha düşük riskli kullanım oranlarına sahip olduğunu, daha az sorumlu kişilerin ise internet bağımlılığıyla ilgili sorunlar yaşama olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Öztürk ve ark., 2015). Sorumluluk kişilik alt boyutunda yüksek puan alan ergenler, genellikle akademik ve eğitim hedeflerine yüksek öncelik verirler, daha iyi planlama ve öz denetim becerilerine sahiptirler ve aşırı İnternet kullanımının sonuçları hakkında gelişmiş bir anlayışa sahiptirler; bu nedenle, internet dünyasına daha az meyillidirler (Zhou ve d., 2017). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılık düzeyiyle internet bağımlılığının ilişkili olduğu değişkenleri araştıran bir araştırmada da çalışma sonuçlarımıza uygun şekilde internet bağımlılığı kişilik özelliklerinden duygusal dengesizlik alt boyutuyla pozitif, sorumluluk alt boyutuylaysa negatif ilişkisi bulunmuştur (Yalçın Çınar ve Mutlu, 2019).

Yaygın olarak incelenen Beş Faktörlü Kişilik Modeli'ne göre, sorumluluk vicdanlılık, azalan dürtüsellik ve sosyal kurallara uymayı gerektirir (Costa ve McCrae, 1992). Sorumluluk kişilik özelliği, öz disiplin, organizasyon ve başarı gibi özellikleri içerir. Bu özelliğin hakim olduğu bireyler planlı, organize ve öz disiplinli olma eğilimindedir. Yüksek sorumlu bireyler, yüksek organizasyon becerilerine sahip bireylerdir; hedeflerine doğrudan ulaşmak için istikrarlı ve motive olurlar (Cervone ve Pervin, 2008, s. 237; Morsünbül, 2014). İnternetin problemli kullanımında çoğu araştırmada özellikle duygusal dengesizlik ve sorumluluk önemli rol oynar; duygusal dengesizlik internet bağımlılığında risk faktörüken, sorumluluk koruyucu faktör olarak ele alınır (Koronczai ve ark., 2019).

Yumşak başlılık kişilik özelliğinin internet bağımlılığıyla ilişkisinin sonuçları oldukça farklılaşmaktadır. Çalışmalar, bulgularımıza uygun şekilde yumşak başlılık ve internet bağımlılığı arasında düşük ila orta derecede bir ilişki olduğunu göstermektedir (Batıgün ve Kılıç, 2011; Çelik, Atak ve Başal, 2012; Floros ve Simoson, 2014; Hwang

ve ark., 2014; Kapudere, 2020; Kayış ve ark., 2016; Rahmani ve Lavasani, 2011; Skues, Williams ve Wise, 2012). Öztürk ve ark. (2015) ergenlerle yaptığı bir araştırma çalışmasındaysa, internet bağımlılığı riski taşıyan ergenlerin yumşak başlılık puanları risk altında olmayanlarla benzerdi. Kapudere'nin (2020) çalıştığı tez çalışmasında yumşak başlılık kişilik alt boyutunun internet bağımlılığına etkisi bulunmamıştır. Kırcaburun'un (2017) çalışmasındaysa yumşak başlılık alt boyutu Instagram kullanımıyla negatif ilişkili olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra bulgularımıza uygun şekilde Kayış ve ark. (2016) meta-analiz çalışmasında da internet bağımlılığının yumşak başlılıkla negatif ilişkisini ortaya koymuştur. Amerikalı üniversite öğrencileri arasında yapılan bir araştırmadaysa, cinsel içerikli mesajlaşma olasılığı daha yüksek olanların duygusal dengesizlik açısından yüksek ve yumşak başlılık düzeyinde düşük puanlara sahip kişiler olduğu bulunmuştur (Delevi ve Weisskirch, 2013).

Yumşak başlı kişiler; sevimli, iyi kalpli, iyi huylu, güvenilir, yardımsever, bağışlayıcı, güvenilir ve dürüst insanlar olarak tanımlanır. Yumşak başlılık düzeyi düşük olan denekler, kişisel ihtiyaçlarını karşılamının bir yolu olarak sorunlu internet kullanımını geliştirmeye daha fazla yönelebilirler (Buckner ve diğerleri, 2012). Aksine, normal hoşgörülü deneklerin yüksek kaliteli toplum yanlısı davranışları nedeniyle internet bağımlılığı sergileme olasılığı daha düşüktür (Servidio, 2014). Buna ek olarak, düşük yumşak balılık sergileyen bireyler genellikle daha düşmanca davranarak gerçek dünyada tatminsiz akran ilişkilerine, kişiler arası çatışmaya ve arkadaşlığın çözülmesine neden olur (Özer ve Benet-Martinez, 2006). Sonuç olarak, sanal dünyadaki arkadaşlık ve akrabalık ihtiyacını karşılama ve zamanla kendilerini kaybetme olasılıkları daha yüksektir.

Kişilik özelliklerinden dışadönüklük alt boyutunun internet bağımlılığıyla anlamlı ilişkisi olmadığını gösteren çalışmaların (Batıgün ve Kılıç, 2011; Büyükçorak, 2018; Diana ve Xavier, 2014; Kapudere, 2020; Kırcaburun, 2017; Rahmani ve Lavasani, 2011) yanı sıra, negatif (Çelik ve ark., 2012; Kayış ve ark., 2016; Kuss, Griffiths ve Binder, 2013; Öztürk ve ark., 2015; McIntyre, Wiener ve Saliba, 2015; Servidio, 2014; Van der Aa ve ark., 2009; Yan, Li ve Sui, 2014; Zhou ve ark., 2017) ve pozitif ilişkisi olduğunu gösteren araştırmalar da mevcuttur (Hwang ve ark., 2014; Wang ve ark., 2015).

Özellikle önceki çalışmalar, dışadönüklüğü düşük (içe dönük) deneklerin, sosyal ve kişilerarası ilişkiler eksikliğini kapsayan etkinliklere katılmak için zamanlarını İnternet ile etkileşime girmeye daha eğilimli olduklarını göstermiştir (Correa ve diğerleri, 2010, Rice ve Markey, 2009). Bu bireyler, sanal olarak etkileşim kurmayı gerçek hayatta olduğundan daha kolay buldukları için internet kullanımına başlarlar, bu da gerçek dünyada utangaçlıklarını şiddetlendirir ve internete yönelmelerini sağlar (Skues, Williams ve Wise, 2012). Sonraki araştırmalardaysa, dışadönük bireyler genellikle iyi kişiler arası ilişkilere ve gerçek hayatta yeterli sosyal desteğe sahip bireyler olarak bildirilmiş, bu nedenle çevrimiçi olarak daha fazla arkadaş ve sosyal destek aramalarına gerek olmadığı sonuçlarına varılmıştır (Zhou ve ark., 2017). Almanyada yapılan bir araştırmada oyun bağımlılığı düzeyi yüksek duygusal dengesizlik, düşük sorumluluk ve düşük dışadönüklük boyutlarına sahip öğrencilerde daha yüksek görülmüştür (Müller ve ark., 2014). Öte yandan, bu bireyler genellikle dürtüseldirler (Eysenck ve Eysenck, 1963), bu da onları İnternet bağımlısı olma olasılığını artırır. Benzer şekilde, deneyime açıklığı yüksek olan ergenler, genellikle internet bağımlılığı şanslarını sınırlayan çok çeşitli ilgi alanlarına ve boş zaman aktivitelerine sahiptir (Zhou ve ark., 2017). Kısacası dışadönüklük ve internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyle deneyime açıklık ve internet bağımlılığı hala tartışmalıdır (Servidio, 2019).

Bulgularımıza uygun şekilde deneyime açıklık ve internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişkinin olmadığını gösteren çalışmaların (Andreassen ve ark., 2013; Batıgün ve Kılıç, 2011; Buckner ve ark., 2012; Kapudere, 2020; Kırcaburun, 2017; Morsümbül, 2014; Rahmani ve Lavasani, 2011) çoğunluk teşkil ettiği görülmektedir. Bergen Üniversitesi'nden 218 öğrenci üzerinde yapılan bir çalışmada, deneyime açıklık İnternet Bağımlılığı ile ilişkili değilken, Facebook bağımlılığı ile korelasyon göstermiştir (Andreassen ve ark., 2013). 11-16 yaş arası Amerikalılar üzerinde yapılan bir çalışma, deneyimlere açıklıkta yüksek puan alanların deneyime açıklıkta düşük puan alanlara göre bilgisayar kullanarak ve video oyunları oynarken daha fazla zaman harcadığını göstermiştir (Witt, Massman ve Jackson, 2011). Tayvan'da üniversite öğrencileri üzerine yapılan araştırma, vicdanlılığı yüksek olanların rahatlık için çevrimiçi alışveriş yaptığını; deneyime açıklığı yüksek olan bireylerin yeni bir macera yaşamak için internetten alışveriş yaptıklarını; duygusal dengesizlik alt boyutu yüksek olan bireylerin ise diğer insanlardan kaçınmak için internetten alışveriş yaptıklarını

gösterdi (Huang ve Yang, 2010). Ko ve ark. (2010), deneyime açıklığın bir parçası olan yenilik arayışının İnternet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu bildirmiş, yazarlar, yüksek oranda yenilik arayışına sahip üniversite öğrencilerinin İnternet etkinliklerini daha yüksek motivasyon ve heyecanla takdir edebilecekleri sonucuna varmıştır; bu davranışsal katılım, öğrencileri problemlili İnternet kullanımına yatkın hale getirebilir. Birlikte ele alındığında, bu araştırma çalışmaları, bulgular karışık göründükçe teknolojik bağımlılıklarda açıklığın rolünü belirlemek için daha fazla araştırma yapılması gerektiğini göstermektedir.

Batıgün ve Kılıç (2011), 1198 üniversite öğrencisiyle yaptığı araştırmada sonuçlarımıza uygun şekilde internet bağımlılığıyla duygusal dengesizlik kişilik özelliği alt boyutu arasında pozitif, sorumluluk ve yumşak başlılık alt boyutlarıyla negatif ilişki bulmuş, bunların yanı sıra dışadönüklük ve deneyime açıklık arasında anlamlı bir ilişki bulmamıştır. Tüm bunlarla birlikte duygusal dengesizlik ve sorumluluk alt boyutlarının internet bağımlılığının yordayıcısı olduğu görülmüştür (Batıgün ve Kılıç, 2011).

5.2. Öneriler

- ❑ Araştırmanın örneklemini İstanbul ilindeki bir vakıf üniversitesiyle sınırlıdır. Gelecekteki çalışmalar ülke genelindeki devlet ve vakıf üniversitelerini kapsayacak şekilde daha geniş verilerle daha kapsamlı şekilde araştırılabilir.
- ❑ Literatür taraması yapıldığı zaman internet bağımlılığının kişilik özelliklerinin bazı alt boyutlarıyla (yumşak başlılık, deneyime açıklık, dışa dönüklük) çelişkili ilişkisi ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda bu yönde araştırmaların gerekliliği ön görülmektedir.
- ❑ Türkiye'deki internet bağımlılığı ve kişilik özellikleri üzerine olan araştırmaların sınırlı sayıda olması ve bunların da üniversite öğrencileriyle sınırlandırılması bu konuda daha kapsamlı araştırmaların yapılmasını gerektirmektedir.
- ❑ İnternet bağımlılığının kişilik özellikleriyle ilişkisine uygun şekilde internet bağımlılığına sahip bireylere her kişilik özelliğine uygun başa çıkma programları hazırlanabilir.

- ❓ Üniversitelerde öğrencilerin internet bağımlılık oranları takip edilebilir ve buna uygun üniversiteler dahilinde internet kullanımı hakkında bilinçlendirme işleri planlanabilir, sağlıklı internet kullanımı hakkında bilgilendirme programları uygulanabilir.
- ❓ İnternet bağımlılığının özellikle pandemi döneminde genişlendiğini göz önünde bulundurursak bu bağlamda sosyal medyalarda ve televizyonlarad özel bilgilendirme bağlantıları eklenebilir ve kamu spotları hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aboujaoude, E., Savage, M. W., Starcevic, V., & Salame, W. O. (2015). Cyberbullying: Review of an old problem gone viral. *Journal of adolescent health*, 57(1), 10-18.
- Adiele, I., & Olatokun, W. (2014). Prevalence and determinants of Internet addiction among adolescents. *Computers in Human Behavior*, 31, 100-110.
- Adler, A. (1930). *Individual psychology*. In C. Murchison (Ed.), *International university series in psychology. Psychologies of 1930*, 395-405. Clark University Press.
- Agah Heris, M., Khatib Zanjani, N., & Mirzamohammad Alaeini, E. (2017). Investigating the Relationship between Anxiety Physical and Subjective Symptoms amongst Students without and Exposed to Internet Addiction. *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*, 8(2).
- Ahmad, S. Z., Ahmad, N., & Bakar, A. R. A. (2018). Reflections of entrepreneurs of small and medium-sized enterprises concerning the adoption of social media and its impact on performance outcomes: Evidence from the UAE. *Telematics and Informatics*, 35(1), 6-17.
- Ahn, J. (2012). Teenagers' experiences with social network sites: Relationships to bridging and bonding social capital. *The Information Society*, 28(2), 99-109.
- Akdağ, M., Şahan Yılmaz, B., Özhan, U., & Şan, İ. (2014). Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (İnönü Üniversitesi örneği). *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 73-96.
- Akhter, N. (2013). Relationship between internet addiction and academic performance among university undergraduates. *Educational Research and Reviews*, 8(19), 1793-1796.
- Akın, A. (2012). The relationships between Internet addiction, subjective vitality, and subjective happiness. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(8), 404-410.
- Alavi, S. S., Alaghemandan, H., Maracy, M. R., Jannatifard, F., Eslami, M., & Ferdosi, M. (2012). Impact of addiction to internet on a number of psychiatric symptoms in students of isfahan universities, iran, 2010. *International journal of preventive medicine*, 3(2), 122.
- Allen, K. A., Ryan, T., Gray, D. L., McInerney, D. M., & Waters, L. (2014). Social media use and social connectedness in adolescents: The positives and the potential pitfalls. *The Educational and Developmental Psychologist*, 31(1), 18-31.
- Allik, J., Realo, A., Möttus, R., Pullmann, H., Trifonova, A., McCrae, R. R., & 56 Members of the Russian Character and Personality Survey. (2009). Personality traits of Russians from the observer's perspective. *European Journal of Personality*, 23(7), 567-588.

- Álvarez-García, D., Pérez, J. C. N., González, A. D., & Pérez, C. R. (2015). Risk factors associated with cybervictimization in adolescence. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 15(3), 226-235.
- Amichai-Hamburger, Y., & Vinitzky, G. (2010). Social network use and personality. *Computers in human behavior*, 26(6), 1289-1295.
- Amirkhan, J. H., Risinger, R. T., & Swickert, R. J. (1995). Extraversion: A "hidden" personality factor in coping?. *Journal of personality*, 63(2), 189-212.
- Anam-ul-Malik, & Rafiq, N. (2016). Exploring the relationship of personality, loneliness, and online social support with internet addiction and procrastination. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 31(1), 93-117.
- Anderson, C., John, O. P., Keltner, D., & Kring, A. M. (2001). Who attains social status? Effects of personality and physical attractiveness in social groups. *Journal of personality and social psychology*, 81(1), 116.
- Anderson, L. M. (2008). MySpace use as a potentially dysfunctional Internet behavior. *Master's Thesis. The University of Texas Department of Psychology*.
- Andreassen, C. S., Billieux, J., Griffiths, M. D., Kuss, D. J., Demetrovics, Z., Mazzoni, E., & Pallesen, S. (2016). The relationship between addictive use of social media and video games and symptoms of psychiatric disorders: A large-scale cross-sectional study. *Psychology of Addictive Behaviors*, 30(2), 252.
- Andreassen, C. S., Griffiths, M. D., Gjertsen, S. R., Krossbakken, E., Kvam, S., & Pallesen, S. (2013). The relationships between behavioral addictions and the five-factor model of personality. *Journal of behavioral addictions*, 2(2), 90-99.
- Andreassen, C. S., Torsheim, T., Brunborg, G. S., & Pallesen, S. (2012). Development of a Facebook addiction scale. *Psychological reports*, 110(2), 501-517.
- Andrzejewska, A., & Bednarek, J. (2009). Cyberświat. Możliwości i zagrożenia. Bednarek J., Andrzejewska A.(red.), Wydawnictwo Akademickie Żak Teresa i Józef Śniecińscy, Warszawa.
- Antoniadou, N., Kokkinos, C. M., & Markos, A. (2016). Possible common correlates between bullying and cyber-bullying among adolescents. *Psicología Educativa*, 22(1), 27-38.
- Antonijević, S. (2007). Između „Ja” i „Mi”: blog kao forma Internet komunikacije. U: *Internet i javna sfera u Srbiji. Beogradska otvorena škola: Beograd*.
- Anlayışlı, C., & Serin, N. B. (2019). Lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ve depresyonun cinsiyet, akademik başarı ve internete giriş süreleri açısından incelenmesi. *Folklor/edebiyat*, 25(97), 730-743.
- Apaolaza, V., Hartmann, P., Medina, E., Barrutia, J. M., & Echebarria, C. (2013). The relationship between socializing on the Spanish online networking site Tuenti and teenagers' subjective wellbeing: The roles of self-esteem and loneliness. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1282-1289.

- Argyriou, E., Davison, C. B., & Lee, T. T. (2017). Response inhibition and internet gaming disorder: a meta-analysis. *Addictive behaviors*, 71, 54-60.
- Armstrong, L., Phillips, J. G., & Saling, L. L. (2000). Potential determinants of heavier Internet usage. *International journal of human-computer studies*, 53(4), 537-550.
- Arslan, S., Savaser, S., Hallett, V., & Balci, S. (2012). Cyberbullying among primary school students in Turkey: Self-reported prevalence and associations with home and school life. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(10), 527-533.
- Asendorpf, J. B., & Van Aken, M. A. (2003). Personality–relationship transaction in adolescence: Core versus surface personality characteristics. *Journal of personality*, 71(4), 629-666.
- Ashton, M. C., Lee, K., & Paunonen, S. V. (2002). What is the central feature of extraversion? Social attention versus reward sensitivity. *Journal of personality and social psychology*, 83(1), 245.
- Aslan, E., & Yazıcı, A. (2016). Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Sosyodemografik Faktörler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 109-117.
- Ayas, T., & Horzum, M. (2013). Relation between depression, loneliness, self-esteem and internet addiction. *Education*, 133(3), 283-290.
- Aydm, B., & San, S. V. (2011). Internet addiction among adolescents: the role of self-esteem. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 3500-3505.
- Ayeni, P. T. (2019). Social Media Addiction: Symptoms And Way Forward. *The American Journal of Interdisciplinary Innovations and Research*, 1(04), XIX-XLII.
- Bacanlı H., İlhan T., ve Aslan S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7(2), 261-279.
- Balcı, Ş., ve Gülnar, B. (2009). Internet addiction among university students and the profile of internet addicts. *Journal of Selcuk Communication*, 6(1), 5-22.
- Baldry, A. C., Farrington, D. P., & Sorrentino, A. (2015). “Am I at risk of cyberbullying”? A narrative review and conceptual framework for research on risk of cyberbullying and cybervictimization: The risk and needs assessment approach. *Aggression and Violent Behavior*, 23, 36-51.
- Baldry, A. C., Farrington, D. P., & Sorrentino, A. (2016). Cyberbullying in youth: A pattern of disruptive behaviour. *Psicología Educativa*, 22(1), 19-26.
- Ballabio, M., Griffiths, M. D., Urbán, R., Quartiroli, A., Demetrovics, Z., & Király, O. (2017). Do gaming motives mediate between psychiatric symptoms and problematic gaming? An empirical survey study. *Addiction Research & Theory*, 25(5), 397-408.

- Ballard, M. E., & Welch, K. M. (2017). Virtual warfare: Cyberbullying and cyber-victimization in MMOG play. *Games and culture*, 12(5), 466-491.
- Baloğlu, M., Kozan, H. İ. Ö., & Kesici, Ş. (2018). Gender differences in and the relationships between social anxiety and problematic internet use: Canonical analysis. *Journal of medical Internet research*, 20(1), e33.
- Bányai, F., Griffiths, M. D., Demetrovics, Z., & Király, O. (2019). The mediating effect of motivations between psychiatric distress and gaming disorder among esports gamers and recreational gamers. *Comprehensive psychiatry*, 94, 152117.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological bulletin*, 117(3), 497.
- Bardi, C. A., & Brady, M. F. (2010). Why shy people use instant messaging: Loneliness and other motives. *Computers in Human Behavior*, 26(6), 1722-1726.
- Barlett, C. P., & Chamberlin, K. (2017). Examining cyberbullying across the lifespan. *Computers in Human Behavior*, 71, 444-449.
- Barrick, M. R., Mount, M. K., & Judge, T. A. (2001). Personality and performance at the beginning of the new millennium: What do we know and where do we go next?. *International Journal of Selection and assessment*, 9(1-2), 9-30.
- Batıgün, A. D., & Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 213-219.
- Batıgün, A. D., & Kılıç, N. (2011). İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67).
- Bayraktar, S., & Coulter, R. (2018). Parents, local house prices, and leaving home in Britain. *Population, Space and Place*, 24(2), e2087.
- Bayraktar, F. (2001). Role in the development of adolescent use of the Internet. *Yüksek Lisans tezi, Ege University, Turkey*.
- Bayraktar, F., Machackova, H., Dedkova, L., Cerna, A., & Ševčíková, A. (2015). Cyberbullying: The discriminant factors among cyberbullies, cyber-victims, and cyberbully-victims in a Czech adolescent sample. *Journal of interpersonal violence*, 30(18), 3192-3216.
- Bednarek, J., & Andrzejewska, A. (2009). *Cyberświat – możliwości i zagrożenia*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak Teresa i Józef Śnieciński.
- Bener, A., vd. (2019). Internet Addiction, Fatigue, and Sleep Problems Among Adolescent Students: a Large-Scale Study, *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17, 959-969.
- Bergeman, C. S., Chlpuer, H. M., Plomin, R., Pedersen, N. L., McClearn, G. E., Nesselroade, J. R., ... & McCrae, R. R. (1993). Genetic and environmental effects

- on openness to experience, agreeableness, and conscientiousness: An adoption/twin study. *Journal of personality*, 61(2), 159-179.
- Berry, C. M., Ones, D. S., & Sackett, P. R. (2007). Interpersonal deviance, organizational deviance, and their common correlates: A review and meta-analysis. *Journal of applied psychology*, 92(2), 410.
- Berry, D. S., & Miller, K. M. (2001). When boy meets girl: Attractiveness and the five-factor model in opposite-sex interactions. *Journal of Research in Personality*, 35(1), 62-77.
- Best, P., Manktelow, R., & Taylor, B. (2014). Online communication, social media and adolescent wellbeing: A systematic narrative review. *Children and Youth Services Review*, 41, 27-36.
- Bevilacqua, L., Shackleton, N., Hale, D., Allen, E., Bond, L., Christie, D., ... & Viner, R. M. (2017). The role of family and school-level factors in bullying and cyberbullying: a cross-sectional study. *BMC pediatrics*, 17(1), 1-10.
- Billieux, J., Van der Linden, M. y Rochat, L. (2008). The role of impulsivity in actual and problematic use of the mobile phone. *Applied Cognitive Psychology*, 22, 1195-1210.
- Bischof, G., Bischof, A., Meyer, C., John, U., & Rumpf, H. J. (2013). Prävalenz der Internetabhängigkeit–Diagnostik und Risikoprofile (PINTA-DIARI). *Lübeck: Kompaktbericht an das Bundesministerium für Gesundheit*.
- Blais, J. J., Craig, W. M., Pepler, D., & Connolly, J. (2008). Adolescents online: The importance of Internet activity choices to salient relationships. *Journal of youth and adolescence*, 37(5), 522-536.
- Blackhart, G. C., Fitzpatrick, J., & Williamson, J. (2014). Dispositional factors predicting use of online dating sites and behaviors related to online dating. *Computers in Human Behavior*, 33, 113-118.
- Bolger, N., & Schilling, E. A. (1991). Personality and the problems of everyday life: The role of neuroticism in exposure and reactivity to daily stressors. *Journal of personality*, 59(3), 355-386.
- Bonnaire, C., & Baptista, D. (2019). Internet gaming disorder in male and female young adults: The role of alexithymia, depression, anxiety and gaming type. *Psychiatry research*, 272, 521-530.
- Bottino, S. M. B., Bottino, C., Regina, C. G., Correia, A. V. L., & Ribeiro, W. S. (2015). Cyberbullying and adolescent mental health: systematic review. *Cadernos de saude publica*, 31, 463-475.
- Bozoglan, B. (Ed.). (2017). Psychological, social, and cultural aspects of Internet addiction. *IGI Global*.
- Bozoglan, B. (2018). The role of family factors in internet addiction among children and adolescents: An overview.

- Bozoglan, B., Demirer, V., & Sahin, I. (2013). Loneliness, self-esteem, and life satisfaction as predictors of Internet addiction: A cross-sectional study among Turkish university students. *Scandinavian journal of psychology*, 54(4), 313-319.
- Bozoglan, B., Demirer, V., & Sahin, I. (2014). Problematic Internet use: Functions of use, cognitive absorption, and depression. *Computers in Human Behavior*, 37, 117-123.
- Brand, M., Laier, C., & Young, K. S. (2014). Internet addiction: coping styles, expectancies, and treatment implications. *Frontiers in psychology*, 5, 1256.
- Brand, M., Wegmann, E., Stark, R., Müller, A., Wölfling, K., Robbins, T. W., & Potenza, M. N. (2019). The Interaction of Person-Affect-Cognition-Execution (I-PACE) model for addictive behaviors: Update, generalization to addictive behaviors beyond internet-use disorders, and specification of the process character of addictive behaviors. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 104, 1-10.
- Brand, M., Young, K. S., Laier, C., Wölfling, K., & Potenza, M. N. (2016). Integrating psychological and neurobiological considerations regarding the development and maintenance of specific Internet-use disorders: An Interaction of Person-Affect-Cognition-Execution (I-PACE) model. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 71, 252-266.
- Brewer, G., & Kerslake, J. (2015). Cyberbullying, self-esteem, empathy and loneliness. *Computers in human behavior*, 48, 255-260.
- Buckner, J. E. V., Castille, C. M., Sheets, T. L. (2012). The five factor model of personality and employees' excessive use of technology. *Computers in Human Behavior*, 28, 1947-1953.
- Burger, J. M. (2006). Kişilik (Personality). Çeviren: Sarıoğlu, I.D., İstanbul: Kaknus Yayınları.
- Büyükçorak, M., & Dinç, M. (2020). Sosyal Medyanın Aşırı Kullanımının Psikolojik Etkileri ve Türk Gençlerinin Sosyal Medyaı Kullanım Özellikleri. *Psikoloji Araştırmaları*, 1(1), 30-33.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri. *Pegem Atıf İndeksi*, 1-360.
- Caplan, S. E. (2007). Relations among loneliness, social anxiety, and problematic Internet use. *Cyber-psychology & Behavior*, 10(2), 234-242
- Ceyhan, A. A. (2008). Predictors of problematic Internet use on Turkish university students. *Cyberpsy-chology & Behavior*, 11(3), 363-366.
- Ceyhan, A. A. (2011). University students' problematic Internet use and communication skills according to the Internet use purposes. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(1), 59-77.

- Ceyhan, A. A., ve Ceyhan, E. (2008). Loneliness, depression and computer self-efficacy as predictors of problematic Internet use. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(6), 699–701.
- Castano-Munoz, J., & Senges, M. (2011). Youth-culture or student-culture? The internet use intensity divide among university students and the consequences for academic performance. *Estudios sobre educación*, 20, 203-231.
- Chak, K., & Leung, L. (2004). Shyness and locus of control as predictors of internet addiction and internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 7(5), 559-570.
- Chapman, B. P., Duberstein, P. R., Sörensen, S., & Lyness, J. M. (2007). Gender differences in Five Factor Model personality traits in an elderly cohort. *Personality and individual differences*, 43(6), 1594-1603.
- Chen, L., Ho, S. S., & Lwin, M. O. (2017). A meta-analysis of factors predicting cyberbullying perpetration and victimization: From the social cognitive and media effects approach. *New Media & Society*, 19(8), 1194-1213.
- Chen, S. Y. & Fu, Y. C. (2009). Internet Use and Academic Achievement: Gender Differences in Early Adolescence. *Adolecense*, 44(176), 797-812.
- Chou, C., Condrón, L., & Belland, J. C. (2005). A review of the research on Internet addiction. *Educational psychology review*, 17(4), 363-388.
- Chou, C. & Hsiao, M.C. (2000). Internet Addiction, Usage, Gratification, and Pleasure Experience: The Taiwan College Students Case. *Computers ve Education*, 35 (1), 65-80.
- Correa, T., Hinsley, A. W., & De Zuniga, H. G. (2010). Who interacts on the Web?: The intersection of users' personality and social media use. *Computers in human behavior*, 26(2), 247-253.
- Costa Jr, P. T., Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: robust and surprising findings. *Journal of personality and social psychology*, 81(2), 322.
- Çelik, S., Atak, H., & Başal, A. (2012). Predictive role of personality traits on internet addiction. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 13(4), 10-24.
- Çınar, Ç. Y., & Mutlu, E. (2019). İnternet bağımlılığının benlik saygısı, dikkat, gelişmeleri kaçırma korkusu, yaşam doyumu ve kişilik özellikleri ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 20(3), 133-142.
- Del Rey, R., Casas, J. A., Ortega-Ruiz, R., Schultze-Krumbholz, A., Scheithauer, H., Smith, P., ... & Plichta, P. (2015). Structural validation and cross-cultural robustness of the European Cyberbullying Intervention Project Questionnaire. *Computers in Human Behavior*, 50, 141-147.
- Delevi, R. & Weisskirch, R. S. (2013). Personality factors as predictors of sexting. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2589-2594.

- Diana, X. P. C., & Xavier, C. (2014). The model of the big five personality factors and problematic Internet use in Colombian youth. *Adicciones*, 26(1), 54-61.
- Dolev-Cohen, M., & Barak, A. (2013). Adolescents' use of Instant Messaging as a means of emotional relief. *Computers in Human Behavior*, 29(1), 58-63.
- Donchi, L., & Moore, S. (2004). It's a boy thing: The role of the Internet in young people's psychological wellbeing. *Behaviour Change*, 21(2), 76-89.
- Dong, G., Wang, J., Yang, X., & Zhou, H. (2013). Risk personality traits of Internet addiction: A longitudinal study of Internet-addicted Chinese university students. *Asia-Pacific Psychiatry*, 5(4), 316-321.
- Duran, M. G. (2003). Internet addiction disorder. *All Psych Journal*, 14.
- Durmuş, E. (2007). The perceptions of shy and non-shy students. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 243-268.
- Eijnden, R. J. M., Meerkerk, G. J., Vermulst, A. A., Spijkerman, R., & Engels, C. M. E. (2008). Online communication, compulsive Internet use, and psychosocial well-being among adolescents: A longitudinal study. *Developmental Psychology*, 44(3), 655-665.
- Ekşi, F. (2012). Examination of Narcissistic Personality Traits' Predicting Level of Internet Addiction and Cyber Bullying through Path Analysis. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(3), 1694-1706.
- Eldeleklioğlu, J., & Vural-Batık, M. (2013). Akademik başarı, internette kalınan süre, yalnızlık ve utangaçlığın internet bağımlılığı üzerindeki yordayıcı etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 141-152.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "friends:" Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of computer-mediated communication*, 12(4), 1143-1168.
- Elmas, O., vd. (2015). Effects of usage habits of technological devices to school success. *Suleyman Demirel University The Journal of Health Science*, 6(2), 49-54.
- Engelberg, E., & Sjoberg, L. (2004). Internet use, social skills, and adjustment. *Cyberpsychology & Behavior*, 7, 41-47.
- Erdem, H., vd. (2016). The effects of no mobile phone phobia (nomofobi) on academic performance among undergraduate students. *Süleyman Demirel University the Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 21(3), 923-936.
- Erdoğan, Y. (2008). Exploring the relationships among Internet usage, Internet attitudes and loneliness of Turkish adolescents. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 2(2).

- Eryılmaz, A., & Deniz, M. E. (2019). Tüm Yönleriyle Bağımlılık. *Pegem Akademi. Ankara*.
- Ezoe, S., & Toda, M. (2013). Relationships of loneliness and mobile phone dependence with Internet addiction in Japanese medical students. *Open Journal of Preventive Medicine*, 3(6), 407–412.
- Fanti, K. A., Demetriou, A. G., & Hawa, V. V. (2012). A longitudinal study of cyberbullying: Examining risk and protective factors. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2), 168-181.
- Faucher, C., Jackson, M., & Cassidy, W. (2015). When online exchanges bite: An examination of the policy environment governing cyberbullying at the university level. *Canadian Journal of Higher Education*, 45(1), 102-121.
- Fioravanti, G., Dèttore, D., & Casale, S. (2012). Adolescent Internet addiction: testing the association between self-esteem, the perception of Internet attributes, and preference for online social interactions. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(6), 318-323.
- Frizzo-Barker, J., & Chow-White, P. A. (2012). “There’s an App for That” Mediating mobile moms and connected careerists through smartphones and networked individualism. *Feminist Media Studies*, 12(4), 580-589.
- Furnham, A., Richards, S. C., & Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of personality: A 10 year review. *Social and personality psychology compass*, 7(3), 199-216.
- Gil-Flores, J. (2009). Computer use and students’ academic achievement. *Research Reflections and Innovations in Integrating ICT in Education*, 1, 1291-1295.
- Gnisci, A., Perugini, M., Pedone, R., & Di Conza, A. (2011). Construct validation of the use, abuse and dependence on the Internet inventory. *Computers in Human Behavior*, 27(1), 240-247.
- Goh, C., Jones, C., & Copello, A. (2019). A further test of the impact of online gaming on psychological wellbeing and the role of play motivations and problematic use. *Psychiatric Quarterly*, 90(4), 747-760.
- Goldberg, I. (1996). Internet addiction disorder.
- Gombor, A., & Vas, L. (2008). Comparing Internet affinity and the Big Five personality factors between Hungarian and Israeli medical students. *The Internet Journal of World Health and Societal Politics*, 5(2).
- Gök, A. Y. (2017). Ergenlerde problemli internet kullanımı, kişilik özellikleri ve sosyal beceri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi*.
- Griffiths, M. (1998). Internet addiction: does it really exist?.
- Griffiths, M. (2000). Internet addiction-time to be taken seriously?. *Addiction research*, 8(5), 413-418.

- Griffiths, M. D. (2012). Internet sex addiction: A review of empirical research. *Addiction Research & Theory*, 20(2), 111-124.
- Gross, E. F. (2004). Adolescent Internet use: What we expect, what teens report. *Journal of applied developmental psychology*, 25(6), 633-649.
- Gross, E. F., Juvonen, J., & Gable, S. E. (2002). Online communication and well-being in early adolescence: The social function of instant messages. *Journal of Social Issues*, 58(1), 75-90.
- Gross, J. J., Sutton, S. K., & Ketelaar, T. (1998). Relations between affect and personality: Support for the affect-level and affective-reactivity views. *Personality and social psychology bulletin*, 24(3), 279-288.
- Gu, M. (2012). Study of adolescents' Internet use and Internet addiction in Shanghai, China: Implications for social work practice (Unpublished Doctoral dissertation). *The Chinese University of Hong Kong, Hong Kong*.
- Guo, S. (2016). A meta-analysis of the predictors of cyberbullying perpetration and victimization. *Psychology in the Schools*, 53(4), 432-453.
- Ha, Y. M., & Hwang, W. J. (2014). Gender differences in internet addiction associated with psychological health indicators among adolescents using a national web-based survey. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 12(5), 660-669.
- Hall, A. (2005). Audience personality and the selection of media and media genres. *Media Psychology*, 7(4), 377-398.
- Halley, M. P., Mark, D. G., & Ivone, M. P. (2014). Internet addiction and loneliness among children and adolescents in the education setting: An empirical pilot study. *Aloma*, 32(1), 91-98.
- Hammick, J. K., & Lee, M. J. (2014). Do shy people feel less communication apprehension online? The effects of virtual reality on the relationship between personality characteristics and communication outcomes. *Computers in Human Behavior*, 33, 302-310.
- Hanımoğlu, E. & Çelik, E. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Problemli İnternet Kullanımının İncelenmesi. *Journal of Turkish Studies*, 15(5), 2697-2710.
- Hardie, E., & Tee, M. Y. (2007). Excessive Internet use: The role of personality, loneliness and social support networks in Internet Addiction. *Australian Journal of Emerging Technologies & Society*, 5(1).
- Harris, K. M., & Aboujaoude, E. (2016). Online friendship, romance, and sex: properties and associations of the Online Relationship Initiation Scale. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 19(8), 487-493.
- Hasmujaj, E. (2016). Internet addiction and loneliness among students of University of Shkodra. *European Scientific Journal*, 12(29), 397-407.

- Hazar, K., & Hazar, Z. (2019). Analysis of Secondary School Students' Digital Game Addiction and Sportsmanship Behavior Levels According to Various Variables. *Asian Journal of Education and Training*, 5(2), 374-380.
- Headey, B., & Wearing, A. (1989). Personality, life events, and subjective well-being: Toward a dynamic equilibrium model. *Journal of Personality and Social psychology*, 57(4), 731.
- Heine, S. J., & Buchtel, E. E. (2009). Personality: The universal and the culturally specific. *Annual review of psychology*, 60, 369-394.
- Heller, D., Watson, D., & Hies, R. (2004). The Role of Person Versus Situation in Life Satisfaction: A Critical Examination. *Psychological Bulletin*, 130(4), 574-600.
- Heyam, A. (2014). The influence of social networks on students' performance. *Journal of Emerging Trends in Computing and Information Sciences*, 5(3), 200-205.
- Hirsh, J. B., & Peterson, J. B. (2009). Extraversion, neuroticism, and the prisoner's dilemma. *Personality and Individual Differences*, 46(2), 254-256.
- Homer, B. D., Hayward, E. O., Frye, J., & Plass, J. L. (2012). Gender and player characteristics in video game play of preadolescents. *Computers in Human Behavior*, 28(5), 1782-1789.
- Horzum M. B., Çakır-Balta Ö. (2008). İnternet Bağımlılığı Testi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 7(13), 87-102.
- Huan, V. S., Ang, R. P., Chong, W. H., & Chye, S. (2014). The impact of shyness on problematic internet use: the role of loneliness. *The Journal of psychology*, 148(6), 699-715.
- Huang, C. (2010). Internet use and psychological well-being: A meta-analysis. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 13(3), 241-249.
- Huang, H., & Leung, L. (2009). Instant messaging addiction among teenagers in China: Shyness, alienation, and academic performance decrement. *CyberPsychology & Behavior*, 12(6), 675-679.
- Huang, J. H., & Yang, Y. C. (2010). The relationship between personality traits and online shopping motivations. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 38(5), 673-679.
- Hunley, S. A., Krise, J., Rich, T., & Schell, C. (2005). Adolescent Computer Use and Academic Achievement. *Adolescence*, 40(158), 307-318.
- Huszczko, G., & Endres, M. L. (2017). Gender differences in the importance of personality traits in predicting leadership self-efficacy. *International Journal of Training and Development*, 21(4), 304-317.
- Hunt, C., Peters, L., & Rapee, R. M. (2012). Development of a measure of the experience of being bullied in youth. *Psychological assessment*, 24(1), 156.

- Hwang, J. Y., Choi, J. S., Gwak, A. R., Jung, D., Choi, S. W., Lee, J., ... & Jung, H. Y. (2014). Shared psychological characteristics that are linked to aggression between patients with Internet addiction and those with alcohol dependence. *Annals of general psychiatry*, 13(1), 1-6.
- Iftikhar, M., & Tariq, S. (2014). Self-control, Narcissistic tendencies and internet addiction among adolescents. *Journal of Arts & Social Sciences*, 1(2), 37-52.
- Irmak, A. Y., & Erdoğan, S. (2016). Ergen ve genç erişkinlerde dijital oyun bağımlılığı: Güncel bir bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27(2), 128-137.
- Ispas, D., Iliescu, D., Ilie, A., & Johnson, R. E. (2014). Exploring the cross-cultural generalizability of the five-factor model of personality: The Romanian NEO PI-R. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 45(7), 1074-1088.
- Jackson, L. A., Ervin, K. S., Gardner, P. D., & Schmitt, N. (2001). Gender and the Internet: Women communicating and men searching. *Sex roles*, 44(5), 363-379.
- Jackson, L. A., Von Eye, A., Biocca, F. A., Barbatis, G., Fitzgerald, H. E., & Zhao, Y. (2003). Personality, cognitive style, demographic characteristics and Internet use-Findings from the HomeNetToo project. *Swiss Journal of Psychology/Schweizerische Zeitschrift für Psychologie/Revue Suisse de Psychologie*, 62(2), 79.
- Jelenchick, L. A., Eickhoff, J. C., & Moreno, M. A. (2013). "Facebook depression?" Social networking site use and depression in older adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 52(1), 128-130.
- Jenaro, C., Flores, N., Gómez-Vela, M., González-Gil, F., & Caballo, C. (2007). Problematic internet and cell-phone use: Psychological, behavioral, and health correlates. *Addiction research & theory*, 15(3), 309-320.
- Judge, T. A., & Ilies, R. (2002). Relationship of personality to performance motivation: A meta-analytic review. *Journal of applied psychology*, 87(4), 797.
- Junco, R. (2015). Student class standing, Facebook use, and academic performance. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 18-29.
- Kapudere, B. (2020). Üniversite öğrencilerindeki problemleri internet kullanımı, algılanan anne baba tutumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi*.
- Karim, N. S. A., Zamzuri, N. H. A., & Nor, Y. M. (2009). Exploring the relationship between Internet ethics in university students and the big five model of personality. *Computers & Education*, 53(1), 86-93.
- Kayış, A. R., Satıcı, S. A., Yılmaz, M. F., Şimşek, D., Ceyhan, E., & Bakioğlu, F. (2016). Big five-personality trait and internet addiction: A meta-analytic review. *Computers in Human Behavior*, 63, 35-40.

- Kelleci, M., & Inal, S. (2010). Psychiatric symptoms in adolescents with Internet use: comparison without Internet use. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 13(2), 191-194.
- Khatib Zanjani, N., & Agah Heris, M. (2020). The prevalence of internet addiction among the students of Payam Noor University, Semnan Province. *Interdisciplinary Journal of Virtual Learning in Medical Sciences*, 5(2), 1-7.
- Kim, J., Larose, R., & Peng, W. (2009). Loneliness as the cause and the effect of problematic Internet use: The relationship between Internet use and psychological well-being. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 12(4), 451-455.
- Kılıç, K. M. (2019). Ergenlerde dijital oyun bağımlılığı, zorbalık bilişleri ve empati düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Elementary Education Online*, 18(2).
- Ko, C. H., Hsiao, S., Liu, G. C., Yen, J. Y., Yang, M. J., & Yen, C. F. (2010). The characteristics of decision making, potential to take risks, and personality of college students with Internet addiction. *Psychiatry research*, 175(1-2), 121-125.
- Ko, H. C., & Kuo, F. Y. (2009). Can blogging enhance subjective well-being through self-disclosure?. *Cyberpsychology & behavior*, 12(1), 75-79.
- Ko, C. H., Yen, J. Y., Chen, C. C., Chen, S. H., Wu, K., & Yen, C. F. (2006). Tridimensional personality of adolescents with internet addiction and substance use experience. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 51(14), 887-894.
- Komarraju, M., Karau, S. J., Schmeck, R. R., & Avdic, A. (2011). The Big Five personality traits, learning styles, and academic achievement. *Personality and individual differences*, 51(4), 472-477.
- Koronczai, B., Kökönyei, G., Griffiths, M. D., & Demetrovics, Z. (2019). The relationship between personality traits, psychopathological symptoms, and problematic Internet use: A Complex mediation model. *Journal of medical Internet research*, 21(4), e11837.
- Kowalski, R. M., & Limber, S. P. (2013). Psychological, physical, and academic correlates of cyberbullying and traditional bullying. *Journal of adolescent health*, 53(1), S13-S20.
- Koyama, A., Miyake, Y., Kawakami, N., Tsuchiya, M., Tachimori, H., Takeshima, T., & World Mental Health Japan Survey Group. (2010). Lifetime prevalence, psychiatric comorbidity and demographic correlates of “hikikomori” in a community population in Japan. *Psychiatry research*, 176(1), 69-74.
- Kraut, R., Kiesler, S., Boneva, B., Cummings, J., Helgeson, V., & Crawford, A. (2002). Internet paradox revisited. *Journal of social issues*, 58(1), 49-74.
- Kross, E., Verduyn, P., Demiralp, E., Park, J., Lee, D. S., Lin, N., ... & Ybarra, O. (2013). Facebook use predicts declines in subjective well-being in young adults. *PloS one*, 8(8), e69841.

- Kumcağız, H. (2019). Examination of Turkish university students' Internet addiction in relation to their parental attachment styles and sociodemographics. *SAGE Open*, 9(2), 2158244019845946.
- Kuo, T., & Tang, H. L. (2014). Relationships among personality traits, Facebook usages, and leisure activities—A case of Taiwanese college students. *Computers in Human Behavior*, 31, 13-19.
- Kuss, D. J. (2013). Internet gaming addiction: current perspectives. *Psychology research and behavior management*, 6, 125.
- Kuss, D. J., Griffiths, M. D., & Binder, J. F. (2013). Internet addiction in students: Prevalence and risk factors. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 959-966.
- Kuss, D. J., Griffiths, M. D., Karila, L., & Billieux, J. (2014). Internet addiction: A systematic review of epidemiological research for the last decade. *Current pharmaceutical design*, 20(25), 4026-4052.
- Ladikli, N., & Ziyalar, N. Cinsiyet Perspektifinden Risk Alma Davranışı ve İnternet Bağımlılığı. *Bağımlılık Dergisi*, 22(1), 76-90.
- Lai, C. M., Mak, K. K., Watanabe, H., Jeong, J., Kim, D., Bahar, N., ... & Cheng, C. (2015). The mediating role of Internet addiction in depression, social anxiety, and psychosocial well-being among adolescents in six Asian countries: a structural equation modelling approach. *Public health*, 129(9), 1224-1236.
- Lam, L. T., Peng, Z. W., Mai, J. C., & Jing, J. (2009). Factors associated with Internet addiction among adolescents. *Cyberpsychology & behavior*, 12(5), 551-555.
- Landers, R. N., Lounsbury, J. W. (2006). An investigation of Big Five and narrow personality traits in relation to Internet usage. *Computers in Human Behavior*, 22, 283–293.
- Lee, B. W., & Leeson, P. R. (2015). Online gaming in the context of social anxiety. *Psychology of Addictive Behaviors*, 29(2), 473.
- Lee, B. W., & Stapinski, L. A. (2012). Seeking safety on the internet: Relationship between social anxiety and problematic internet use. *Journal of anxiety disorders*, 26(1), 197-205.
- Lee, J. M., Hong, J. S., Yoon, J., Peguero, A. A., & Seok, H. J. (2018). Correlates of adolescent cyberbullying in South Korea in multiple contexts: A review of the literature and implications for research and school practice. *Deviant Behavior*, 39(3), 293-308.
- Lepp, A., Barkley, J. E., Sanders, G. J., Rebold, M., & Gates, P. (2013). The relationship between cell phone use, physical and sedentary activity, and cardiorespiratory fitness in a sample of US college students. *International Journal of Behavioral Nutrition and physical activity*, 10(1), 1-9.

- Leung, L. (2011). Loneliness, social support, and preference for online social interaction: the mediating effects of identity experimentation online among children and adolescents. *Chinese Journal of Communication*, 4(4), 381-399.
- Li, Y., Zhang, X., Lu, F., Zhang, Q., & Wang, Y. (2014). Internet addiction among elementary and middle school students in China: A nationally representative sample study. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(2), 111-116.
- Liang, L., Zhou, D., Yuan, C., Shao, A., & Bian, Y. (2016). Gender differences in the relationship between internet addiction and depression: A cross-lagged study in Chinese adolescents. *Computers in Human Behavior*, 63, 463-470.
- Lianos, H., & McGrath, A. (2018). Can the general theory of crime and general strain theory explain cyberbullying perpetration?. *Crime & Delinquency*, 64(5), 674-700.
- Lin, S. S., & Tsai, C. C. (2002). Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents. *Computers in human behavior*, 18(4), 411-426.
- Lischetzke, T., & Eid, M. (2006). Why extraverts are happier than introverts: The role of mood regulation. *Journal of personality*, 74(4), 1127-1162.
- Livingstone, S., & Haddon, L. (2009). EU Kids Online. *Zeitschrift Für Psychologie/Journal of Psychology*, 217(4), 236.
- Luhmann, M., & Eid, M. (2009). Does it really feel the same? Changes in life satisfaction following repeated life events. *Journal of personality and social psychology*, 97(2), 363.
- Malik, S., & Khan, M. (2015). Impact of facebook addiction on narcissistic behavior and self-esteem among students. *J Pak Med Assoc*, 65(3), 260-263.
- McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (1984). Personality is transcontextual: A reply to Veroff. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 10(2), 175-179.
- McIntyre, E., Wiener, K. K., & Saliba, A. J. (2015). Compulsive Internet use and relations between social connectedness, and introversion. *Computers in Human Behavior*, 48, 569-574.
- Mehdizadeh, S. (2010). Self-presentation 2.0: Narcissism and self-esteem on Facebook. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 13(4), 357-364.
- Moody, E. J. (2001). Internet use and its relationship to loneliness. *CyberPsychology & Behavior*, 4(3), 393-401.
- Monks, C. P., Mahdavi, J., & Rix, K. (2016). The emergence of cyberbullying in childhood: Parent and teacher perspectives. *Psicología Educativa*, 22(1), 39-48.
- Monks, C., Worlidge, P., Robinson, S., & Ortega, R. (2009). Cyberbullying among primary school-aged pupils. *Kwartalnik Pedagogiczny*, 4(214), 167-182.

- Montag, C., Jurkiewicz, M., & Reuter, M. (2010). Low self-directedness is a better predictor for problematic internet use than high neuroticism. *Computers in human behavior*, 26(6), 1531-1535.
- Montag, C., & Reuter, M. (2017). Internet addiction (143-150). *Springer International Publishing*.
- Montag, C., Wegmann, E., Sariyska, R., Demetrovics, Z., & Brand, M. (2021). How to overcome taxonomical problems in the study of Internet use disorders and what to do with “smartphone addiction”? *Journal of Behavioral Addictions*, 9(4), 908-914.
- Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2003). Loneliness and social uses of the Internet. *Computers in human behavior*, 19(6), 659-671.
- Morsünbül, Ü. (2014). The association of internet addiction with attachment styles, personality traits, loneliness and life satisfaction. *Journal of Human Sciences*, 11(1), 357-372.
- Mund, M., Jeronimus, B. F., & Neyer, F. J. (2018). Personality and social relationships: As thick as thieves. *Personality and disease*, 153-183. Academic Press.
- Müller, K. W., Beutel, M. E., Egloff, B., & Wölfling, K. (2014). Investigating risk factors for Internet gaming disorder: a comparison of patients with addictive gaming, pathological gamblers and healthy controls regarding the big five personality traits. *European addiction research*, 20(3), 129-136.
- Nalwa, K. & Anand, A.P. (2003). Internet addiction in students: A cause of concern. *Cyberpsychology & Behavior*, 6(6), 653-656.
- Nargess, I. (2013). The predictive role of the family internal factors in tendency the adolescent girls to internet addiction. *J Educ Manage Stud*, 3(4), 390-393.
- Nelson, L. J., Coyne, S. M., Howard, E., & Clifford, B. N. (2016). Withdrawing to a virtual world: Associations between subtypes of withdrawal, media use, and maladjustment in emerging adults. *Developmental psychology*, 52(6), 933.
- Ni, X., Yan, H., Chen, S., & Liu, Z. (2009). Factors influencing internet addiction in a sample of freshmen university students in China. *CyberPsychology & Behavior*, 12(3), 327-330.
- Nie, J., Zhang, W., Chen, J., & Li, W. (2016). Impaired inhibition and working memory in response to internet-related words among adolescents with internet addiction: A comparison with attention-deficit/hyperactivity disorder. *Psychiatry research*, 236, 28-34.
- Noftle, E. E., & Robins, R. W. (2007). Personality predictors of academic outcomes: big five correlates of GPA and SAT scores. *Journal of personality and social psychology*, 93(1), 116.

- O'Dea, B., & Campbell, A. (2011). Healthy connections: online social networks and their potential for peer support. *Studies in health technology and informatics*, 168, 133-140.
- Oktuğ, Z. (2012). Gender Differences in Internet Addiction and Tendency to Express Emotions. *Online Journal of Counseling & Education*, 1(4), 39-54.
- Olowodunoye, S. A., Olusa, A. O. & Adesina, T. R. (2017). Internet Addiction among Adolescents: The Influence of Gender and Personality. *African Journal for the Psychological Studies of Social Issues*, 20(2), 1–15.
- Olweus, D. (2012). Cyberbullying: An overrated phenomenon?. *European journal of developmental psychology*, 9(5), 520-538.
- Ong, E. Y., Ang, R. P., Ho, J. C., Lim, J. C., Goh, D. H., Lee, C. S., & Chua, A. Y. (2011). Narcissism, extraversion and adolescents' self-presentation on Facebook. *Personality and individual differences*, 50(2), 180-185.
- Özcan, N. K., & Buzlu, S. (2007). Internet use and its relation with the psychosocial situation for a sample of university students. *CyberPsychology & Behavior*, 10(6), 767-772.
- Özgen, F., & Bavlı, Ö. (2017). Investigation of internet addiction and personality relationship among university students. *Uluslararası Spor Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 3(4), 129-141.
- Öztürk, C., Bektas, M., Ayar, D., Öztornacı, B. Ö., & Yağcı, D. (2015). Association of personality traits and risk of internet addiction in adolescents. *Asian Nursing Research*, 9(2), 120-124.
- Panek, E. T., Nardis, Y., & Konrath, S. (2013). Mirror or Megaphone?: How relationships between narcissism and social networking site use differ on Facebook and Twitter. *Computers in Human Behavior*, 29(5), 2004-2012.
- Pantic, I., Damjanovic, A., Todorovic, J., Topalovic, D., Bojovic-Jovic, D., Ristic, S., & Pantic, S. (2012). Association between online social networking and depression in high school students: behavioral physiology viewpoint. *Psychiatria Danubina*, 24(1.), 90-93.
- Papastyliaou, A. (2013). Relating on the internet, personality traits and depression: research and implications. *The European Journal of Counselling Psychology*, 2(1), 65-78.
- Pedersen, N. L., Plomin, R., McClearn, G. E., & Friberg, L. (1988). Neuroticism, extraversion, and related traits in adult twins reared apart and reared together. *Journal of personality and social psychology*, 55(6), 950.
- Perren, S., & Gutzwiller-Helfenfinger, E. (2012). Cyberbullying and traditional bullying in adolescence: Differential roles of moral disengagement, moral emotions, and moral values. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2), 195-209.

- Peterson, J., & Densley, J. (2017). Cyber violence: What do we know and where do we go from here?. *Aggression and violent behavior*, 34, 193-200.
- Peterson, J. B., Smith, K. W., & Carson, S. (2002). Openness and extraversion are associated with reduced latent inhibition: Replication and commentary. *Personality and Individual Differences*, 33(7), 1137-1147.
- Pilia, G., Chen, W. M., Scuteri, A., Orrú, M., Albai, G., Dei, M., ... & Schlessinger, D. (2006). Heritability of cardiovascular and personality traits in 6,148 Sardinians. *PLoS genetics*, 2(8), e132.
- Pontes, H. M., & Griffiths, M. D. (2019). A new era for gaming disorder research: Time to shift from consensus to consistency. *Addictive behaviors*.
- Pontes, H. M., Kiraly, O., Demetrovics, Z., & Griffiths, M. D. (2014). The conceptualisation and measurement of DSM-5 Internet Gaming Disorder: The development of the IGD-20 Test. *PloS one*, 9(10), e110137.
- Quaiser-Pohl, C., Geiser, C., & Lehmann, W. (2006). The relationship between computer-game preference, gender, and mental-rotation ability. *Personality and Individual differences*, 40(3), 609-619.
- Quinn, S., & Oldmeadow, J. A. (2013). Is the igeneration a 'we'generation? Social networking use among 9-to 13-year-olds and belonging. *British Journal of Developmental Psychology*, 31(1), 136-142.
- Radha, D., Jayaparvathy, R., & Yamini, D. (2016). Analysis on social media addiction using data mining technique. *International Journal of Computer Applications*, 139(7), 23-26.
- Rahmani, S., Lavasani, M. G. (2011). The comparison of sensation seeking and five big factors of personality between internet dependents and non-dependents. *Procedia—Social and Behavioral Sciences*, 15, 1029–1033.
- Randler, C., Horzum, M. B., & Vollmer, C. (2014). Internet addiction and its relationship to chronotype and personality in a Turkish university student sample. *Social science computer review*, 32(4), 484-495.
- Ramos-Diaz, J., Ramos-Sandoval, R., Király, O., Demetrovics, Z., & Griffiths, M. D. (2018). An exploratory study on motivational predictors in internet gaming disorder among Peruvian gamers. In *2018 IEEE Sciences and Humanities International Research Conference (SHIRCON)* (1-4). IEEE.
- Riemann, R., Angleitner, A., & Strelau, J. (1997). Genetic and environmental influences on personality: A study of twins reared together using the self-and peer report NEO-FFI scales. *Journal of personality*, 65(3), 449-475.
- Ross, C., Orr, E. S., Sisic, M., Arseneault, J. M., Simmering, M. G., & Orr, R. R. (2009). Personality and motivations associated with Facebook use. *Computers in human behavior*, 25(2), 578-586.

- Ryan, T., & Xenos, S. (2011). Who uses Facebook? An investigation into the relationship between the Big Five, shyness, narcissism, loneliness, and Facebook usage. *Computers in human behavior*, 27(5), 1658-1664.
- Sarriera, J. C., Abs, D., Casas, F., & Bedin, L. M. (2012). Relations between media, perceived social support and personal well-being in adolescence. *Social indicators research*, 106(3), 545-561.
- Sartık, H. (2020). Kişilik özelliklerinin kariyer uyum yeteneğine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Yüksek Lisans tezi, Çığ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Sasson, H., & Mesch, G. (2017). The role of parental mediation and peer norms on the likelihood of cyberbullying. *The Journal of genetic psychology*, 178(1), 15-27.
- Schultz, D., & Schultz, S. E. (2016). Theories of personality (11th ed.). *CENGAGE Learning Custom Publishing*.
- Schmitt, D. P., Realo, A., Voracek, M., & Allik, J. (2008). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in Big Five personality traits across 55 cultures. *Journal of personality and social psychology*, 94(1), 168.
- Sert, H., Taskin Yilmaz, F., Karakoc Kumsar, A., & Aygin, D. (2019). Effect of technology addiction on academic success and fatigue among Turkish university students. *Fatigue: Biomedicine, Health & Behavior*, 7(1), 41-51.
- Servidio, R. (2014). Exploring the effects of demographic factors, Internet usage and personality traits on Internet addiction in a sample of Italian university students. *Computers in Human Behavior*, 35, 85-92.
- Seo, M., Kang, H. S., & Yom, Y. H. (2009). Internet addiction and interpersonal problems in Korean adolescents. *CIN: Computers, Informatics, Nursing*, 27(4), 226-233.
- Sevinış, S., & Bilgin, M. (2017). Yetişkinlerde sosyal ağ kullanımının beş faktör kişilik özellikleriyle ilişkisi. *International Journal of Human Sciences*, 14(4), 3126-3157.
- Shapka, J. D., Onditi, H. Z., Collie, R. J., & Lapidot-Lefler, N. (2018). Cyberbullying and cybervictimization within a cross-cultural context: A study of Canadian and Tanzanian adolescents. *Child development*, 89(1), 89-99.
- Shapiro, J. S. (1999). Loneliness: Paradox or artifact? *American Psychologist*, 54(9); 782- 783.
- Shen, Y., Meng, F., Xu, H., Li, X., Zhang, Y., Huang, C., ... & Zhang, X. Y. (2020). Internet addiction among college students in a Chinese population: Prevalence, correlates, and its relationship with suicide attempts. *Depression and anxiety*, 37(8), 812-821.

- Skues, J. L., Williams, B., & Wise, L. (2012). The effects of personality traits, self-esteem, loneliness, and narcissism on Facebook use among university students. *Computers in Human Behavior*, 28(6), 2414-2419.
- Simkova, B. & Cincera, J. (2004). Internet addiction disorder and chatting in the Czech Republic. *CyberPsychology and Behavior*, 7(5); 536-539.
- Somayyeh, S., Hossein, A., & Hadi, B. (2009). On the relationship between internet addiction and personality traits in adolescents in Tehran.
- Stavropoulos, V., Adams, B. L., Beard, C. L., Dumble, E., Trawley, S., Gomez, R., & Pontes, H. M. (2019). Associations between attention deficit hyperactivity and internet gaming disorder symptoms: Is there consistency across types of symptoms, gender and countries?. *Addictive Behaviors Reports*, 9, 100158.
- Steadman, J. L. (2019). Gaming motivations as a guide to treating problematic gaming behaviors. *Journal of Technology in Behavioral Science*, 4(4), 332-339.
- Steinfeld, C., Ellison, N. B., & Lampe, C. (2008). Social capital, self-esteem, and use of online social network sites: A longitudinal analysis. *Journal of applied developmental psychology*, 29(6), 434-445.
- Subrahmanyam, K., Greenfield, P., Kraut, R., & Gross, E. (2001). The impact of computer use on children's and adolescents' development. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 22(1), 7-30.
- Subrahmanyam, K., & Šmahel, D. (2011). Constructing identity online: Identity exploration and self-presentation. In *Digital youth* (59-80). Springer, New York, NY.
- Suhail, K., & Bargees, Z. (2006). Effects of excessive Internet use on undergraduate students in Pakistan. *CyberPsychology & Behavior*, 9(3), 297-307.
- Şahin, C., & Tuğrul, V. M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 4(3), 115-130.
- Tao, R., Huang, X., Wang, J., Zhang, H., Zhang, Y., & Li, M. (2010). *Proposed diagnostic criteria for internet addiction*. *Addiction*, 105(3), 556-564.
- Tao, R., Ying, L., Yue, X.D., Hao, X. (2007). Internet addiction: exploration and intervention. *Shanghai People's Press*. China
- Taş, İ. (2018). Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Psikolojik Belirtilerin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (1), 31-41.
- Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(17), 939-971.
- Thomas, R. K. (2006). Health communication. *Springer Science & Business Media*.

- Tichon, J. G., & Shapiro, M. (2003). The process of sharing social support in cyberspace. *Cyberpsychology & behavior*, 6(2), 161-170.
- Tomczyk, Ł., Szyszka, M., & Stošić, L. (2020). Problematic internet use among youths. *Education Sciences*, 10(6), 161.
- Tuten, T. L., & Bosnjak, M. (2001). Understanding differences in web usage: The role of need for cognition and the five factor model of personality. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 29(4), 391-398.
- Türel, Y. K., & Toraman, M. (2015). The Relationship between Internet Addiction and Academic Success of Secondary School Students. *Antropologist*, 20, 280-288.
- Wang, C. W., Ho, R. T., Chan, C. L., & Tse, S. (2015). Exploring personality characteristics of Chinese adolescents with internet-related addictive behaviors: Trait differences for gaming addiction and social networking addiction. *Addictive behaviors*, 42, 32-35.
- Wasinski, A., & Tomczyk, Ł. (2015). Factors reducing the risk of internet addiction in young people in their home environment. *Children and Youth Services Review*, 57, 68-74.
- Watson, D., Clark, L. A., McIntyre, C. W., & Hamaker, S. (1992). Affect, personality, and social activity. *Journal of personality and social psychology*, 63(6), 1011.
- Weibel, D., Wissmath, B., & Groner, R. (2010). Motives for creating a private website and personality of personal homepage owners in terms of extraversion and heuristic orientation. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 4(1).
- Weiss, D. (2014). The relationship between Internet social networking, social anxiety, self-esteem, narcissism, and gender among college students. *Dissertation Abstracts International. Section B: Sciences and Engineering*. Vol. 74 (9-BE).
- Whang, L. S. M., Lee, S., & Chang, G. (2003). Internet over-users' psychological profiles: a behavior sampling analysis on internet addiction. *Cyberpsychology & behavior*, 6(2), 143-150.
- Whitty, M. T. (2003). Cyber-flirting: Playing at love on the Internet. *Theory & Psychology*, 13(3), 339-357.
- Whitty, M. T. (2004). Cyber-flirting: An examination of men's and women's flirting behaviour both offline and on the Internet. *Behaviour Change*, 21(2), 115.
- Whitty, M. T., & Carr, A. N. (2006). Cyberspace romance: The psychology of online relationships. *Palgrave Macmillan*.
- Willoughby, T. (2008). A short-term longitudinal study of Internet and computer game use by adolescent boys and girls: Prevalence, frequency of use, and psychosocial predictors. *Developmental psychology*, 44(1), 195.

- Wilson, K., Fornasier, S., & White, K. M. (2010). Psychological predictors of young adults' use of social networking sites. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 13(2), 173-177.
- Winter, S., Neubaum, G., Eimler, S. C., Gordon, V., Theil, J., Herrmann, J., ... & Krämer, N. C. (2014). Another brick in the Facebook wall—How personality traits relate to the content of status updates. *Computers in Human Behavior*, 34, 194-202.
- Witt, E. A., Massman, A. J., & Jackson, L. A. (2011). Trends in youth's videogame playing, overall computer use, and communication technology use: The impact of self-esteem and the Big Five personality factors. *Computers in Human Behavior*, 27(2), 763-769.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2011). Online communication among adolescents: An integrated model of its attraction, opportunities, and risks. *Journal of adolescent health*, 48(2), 121-127.
- Van den Eijnden, R. J., Meerkerk, G. J., Vermulst, A. A., Spijkerman, R., & Engels, R. C. (2008). Online communication, compulsive Internet use, and psychosocial well-being among adolescents: A longitudinal study. *Developmental psychology*, 44(3), 655.
- Van der Aa, N., Overbeek, G., Engels, R. C., Scholte, R. H., Meerkerk, G. J., & Van den Eijnden, R. J. (2009). Daily and compulsive internet use and well-being in adolescence: a diathesis-stress model based on big five personality traits. *Journal of youth and adolescence*, 38(6), 765.
- Van Geel, M., Goemans, A., Toprak, F., & Vedder, P. (2017). Which personality traits are related to traditional bullying and cyberbullying? A study with the Big Five, Dark Triad and sadism. *Personality and individual differences*, 106, 231-235.
- Vandoninck, S., d'Haenens, L., De Cock, R., & Donoso, V. (2012). Social networking sites and contact risks among Flemish youth. *Childhood*, 19(1), 69-85.
- Vazsonyi, A. T., Machackova, H., Sevcikova, A., Smahel, D., & Cerna, A. (2012). Cyberbullying in context: Direct and indirect effects by low self-control across 25 European countries. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2), 210-227.
- Yair, A. H., Galit, W., & Shaul, F. (2004). On the Internet no one knows I'm an introvert: Extroversion, neuroticism, and Internet interaction. *CyberPsychology & Behavior*, 5(2), 125-128.
- Yalçın Çınar Ç., ve Mutlu E.. (2019). İnternet bağımlılığının benlik saygısı, dikkat, gelişmeleri kaçırma korkusu, yaşam doyumu ve kişilik özellikleri ile ilişkisi. *Bağımlılık Dergisi*, 20(3), 133-142.
- Yamagata, S., Suzuki, A., Ando, J., Ono, Y., Kijima, N., Yoshimura, K., ... & Jang, K. L. (2006). Is the genetic structure of human personality universal? A cross-cultural twin study from North America, Europe, and Asia. *Journal of personality and social psychology*, 90(6), 987.

- Yan, W., Li, Y., & Sui, N. (2014). The relationship between recent stressful life events, personality traits, perceived family functioning and internet addiction among college students. *Stress and Health*, 30(1), 3-11.
- Yavuzarslan Gök, A. (2017). Ergenlerde problemli İnternet kullanımı, kişilik özellikleri ve sosyal beceri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul*.
- Yee, N. (2016). The gamer motivation profile: What we learned from 250,000 gamers. *Proceedings of the 2016 Annual Symposium on Computer-Human Interaction in Play*, 2-2.
- Yellowlees, P. M., & Marks, S. (2007). Problematic Internet use or Internet addiction?. *Computers in human behavior*, 23(3), 1447-1453.
- Yılmazel, G. ve Akbulut, B. (2012). Ergen Yaş Grubunda İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Belirlenmesi. *15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi*, (12-26).
- Yoo, Y. S., Cho, O. H., & Cha, K. S. (2014). Associations between overuse of the internet and mental health in adolescents. *Nursing & health sciences*, 16(2), 193-200.
- Young, K. S. (1996). Psychology of computer use: XL. Addictive use of the Internet: a case that breaks the stereotype. *Psychological reports*, 79(3), 899-902.
- Young, K. S. (1997). What makes the internet addictive: potential explanations for pathological internet use. University of Pittsburgh at Bradford, Paper presented at the 105th annual conference of the American Psychological Association, August 15, Chicago, IL.
- Young, K. S. (1998). Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction--and a winning strategy for recovery. *John Wiley & Sons*.
- Young, K. S. (1999). Innovations in Clinical Practice: A Source Book, 17. In A. Vande Creek, L., & Jackson, T. (Eds.), *Internet Addiction: Symptoms, Evaluation, And Treatment* (pp. 19–31). Sarasota: Professional Resource Press.
- Yurdakoş, K., & Biçer, E. B. (2019). İnternet bağımlılık düzeyinin akademik ertelemeye etkisi: Sağlık yönetimi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 243-278.
- Young, K. S., & Rodgers, R. C. (1998, April). Internet addiction: Personality traits associated with its development. *69th annual meeting of the Eastern Psychological Association*, 40-50.
- Zamani, B. E., Abedini, Y., & Kheradmand, A. (2011). Internet addiction based on personality characteristics of high school students in Kerman, Iran. *Addiction & health*, 3(3-4), 85.
- Zhai, Q., Willis, M., O'shea, B., Zhai, Y., & Yang, Y. (2014). Big Five personality traits, job satisfaction and subjective wellbeing in China. *International Journal of Psychology*, 48(6), 1099-1108.

- Zhang, L., Amos, C., & McDowell, W. C. (2008). A comparative study of Internet addiction between the United States and China. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 727-729.
- Zhao, H., & Seibert, S. E. (2006). The big five personality dimensions and entrepreneurial status: A meta-analytical review. *Journal of applied psychology*, 91(2), 259.
- Zhou, Y., Li, D., Li, X., Wang, Y., & Zhao, L. (2017). Big five personality and adolescent Internet addiction: The mediating role of coping style. *Addictive behaviors*, 64, 42-48.

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

Verilen her bir soruya samimi ve doğru cevaplar vermenizi rica eder, verilen cevapların araştırma dışında kullanılmayacağını temenni ederim.

Yaş: _____

Cins: ☐ Kadın ☐ Erkek

Sınıf: ☐ Hazırlık ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

İnterneti günlük kullanım süresi:

☐ 1-3 saat ☐ 4-6 saat ☐ 6-10 saat ☐ 10-14 saat ☐ 14 saatten fazla

EK 2: İnternet Bağımlılığı Testi

Elinizde bulunan ölçek ile internet kullanımına yönelik durumunuzu belirlemek amaçlanmaktadır. Aşağıdaki soruları katılım düzeyiniz hangi gruba giriyorsa ona göre işaretleyiniz. Bu ifadelerden her birisi için “Nadiren (1)”, “Ara sıra (2)”, “Sıklıkla (3)”, “Çoğu zaman (4)” ve “Her zaman (5)” seçeneklerden birini işaretleyiniz. Vereceğiniz samimi cevaplar araştırmanın geçerli ve güvenilir olması açısından oldukça önemlidir. Şimdiden yaptığınız katkılar için teşekkür ederiz.

Maddeler	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her Zaman
Hangi sıklıkla interneti samimi bir arkadaşınıza tercih ediyorsunuz?					
Hangi sıklıkla herhangi birisi çevrim-içi olarak ne yaptığınızı sorduğunda sır gibi saklar veya savunmaya geçersiniz?					
Hangi sıklıkla kendizi tekrar çevrim-içi olacağınız vakti beklerken bulursunuz?					

EK 3: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

Aşağıda bireyleri tanımak için kullanılan sıfat çiftleri verilmektedir. Sizden istenen, her bir sıfat çiftini okuyarak size uygunluk derecesine karar vermenizdir. Her sıfat çifti için bir tek daireyi doldurunuz. Doğru cevap yoktur, size uygun cevap vardır. Bunu dikkate alarak cevaplamaya çalışınız. Cevaplarınızı aşağıdaki örneklere göre belirtiniz.

	Çok uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Ne uygun, ne uygun değil	Biraz uygun	Oldukça uygun	Çok uygun	
İçedönük	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	Dışadönük
İçedönük	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	Dışadönük
İçedönük	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	Dışadönük

Bu örneklerde,

1. Örnek kişi kendini oldukça içedönük olarak görmektedir,
2. Örnek ise kişi kendini çok dışadönük olarak görmektedir,
3. Örnek ise kişi bu boyutlarda kararsızdır veya her iki sıfatı da kendine uzak veya yakın görmektedir, anlamına gelmektedir.

ÖZGEÇMİŞ

Gulara RZAYEVA

Eğitim bilgileri:

2003-2014

43 Numaralı Mektep-Lise Kompleksi

Bakü/Azərbaycan

2014-2018

Bakü Devlet Üniversitesi

Bakü/Azərbaycan

Psikoloji

(Lisans)

2018-...

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

İstanbul/Türkiye

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

(Yüksek lisans-Tezli)

Yayınlar:

“Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Kişilik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma” – INSAC Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri için Bilimsel Gelişmeler Kongresi (ICSDSE 2021) – Sözlü Bildiri

“Müharibə Qazılarının Nevropsixoloji Profiləri ilə Post Travmatik Stress Pozuntusunun Əlaqəsi: Ədəbiyyat İcmalı” – “Scientific Work” International Scientific Journal – IV International Scientific Research Conference 2021